

T.C.
İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
GRAFİK TASARIMI ANASANAT DALI

TÜRKİYE’DE 2000-2021 YILLARI ARASINDA 3-6 YAŞ
GRUBU ÇOCUKLAR İÇİN BASILAN ÇOCUK
KİTAPLARINDAKİ İLLÜSTRASYONLARIN ANALİZİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SENA DURDAĞI

İSTANBUL, 2022

T.C.
İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
GRAFİK TASARIMI ANASANAT DALI

TÜRKİYE’DE 2000-2021 YILLARI ARASINDA 3-6 YAŞ
GRUBU ÇOCUKLAR İÇİN BASILAN ÇOCUK
KİTAPLARINDAKİ İLLÜSTRASYONLARIN ANALİZİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SENA DURDAĞI

İSTANBUL, 2022

KABUL VE ONAY

SENA DURDAĞI tarafından hazırlanan “TÜRKİYE’DE 2000-2021 YILLARI ARASINDA 3-6 YAŞ GRUBU ÇOCUKLAR İÇİN BASILAN ÇOCUK KİTAPLARINDAKİ İLLÜSTRASYONLARIN ANALİZİ” adlı tez çalışmasının savunma tarihi 08.08.2022 tarihinde yapılmış olup aşağıda verilen jüri tarafından oy birliği /oy çokluğu ile İstanbul Arel Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Grafik Tasarımı Ana Sanat Dalı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Taragay AYÇE

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Nihat DURSUN

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Elif SABANCI POLAT

İstanbul Arel Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun
..... tarih ve sayılı kararıyla onaylanmıştır.

.....

Prof. Dr. Ali AKDEMİR

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**TÜRKİYE’DE 2000-2021 YILLARI ARASINDA 3-6 YAŞ GRUBU ÇOCUKLAR İÇİN BASILAN ÇOCUK KİTAPLARINDAKİ İLLÜSTRASYONLARIN ANALİZİ**” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmanın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

05.07.2022

SENA DURDAĞI

ÖZET

**TÜRKİYE’DE 2000-2021 YILLARI ARASINDA 3-6 YAŞ GRUBU
ÇOCUKLAR İÇİN BASILAN ÇOCUK KİTAPLARINDAKİ
İLLÜSTRASYONLARIN ANALİZİ
YÜKSEK LİSANS TEZİ
SENA DURDAĞI
İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
GRAFİK TASARIMI ANASANAT DALI
DANIŞMAN: DR. ÖĞR. ÜYESİ MEHMET TARAGAY AYÇE**

İSTANBUL, 2022

İllüstrasyon; iletilmek istenen bir mesajı, anlatılmak istenen konu, olay ya da durumu betimleyerek açıklama amacıyla yapılan resimlemelerdir. İllüstrasyonlar, anlatılmak isteneni kolayca algılamaya ve kavramaya fayda sağlayan insanların yaşamlarında kolaylık sunan kültürlerarası ortak bir dili oluşturan önemli öğelerdir. Gündelik yaşamın içerisinde her alanda illüstrasyonlara denk gelinmesi mümkündür. Bu alanlardan birisi de çocuk kitaplarıdır. Çocuk kitaplarındaki illüstrasyonlarda, çocuklar için yol gösterici temel unsurlardır. Özellikle 3-6 yaş grubu gibi henüz okuma-yazma bilmeyen çocuklar için de illüstrasyonlar oldukça fayda sağlamaktadır.

Çalışmanın amacı 3-6 yaş grubu çocuk kitapları ile ilgili olarak; içeriğinin nasıl olması gerektiği, kitap seçimi yapılırken nelere dikkat edilmesi gerektiği, illüstrasyonlarının nasıl olması gerektiği ve bu kitaplardaki illüstrasyonların, hedef kitlenin yaşına uygun bir biçimde yapılıp yapılmadığı sorularına cevap bulmaktır.

Çalışmanın kapsamında öncelikle literatür taraması yapılarak illüstrasyonları analiz edilecek olan kitaplar belirlenmiştir. Bu araştırma için, 3-6 yaş grubu çocuk kitapları ile ilgilenen kişilerin görüşlerinden de yararlanma amacıyla bu yaş grubu çocuk sahibi olan ebeveynler, anaokulu öğretmenleri, illüstratörler ve pedagoglar ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Yapılan araştırmalar ve derinlemesine görüşmeler sonucunda belirlenmiş olan 3-6 yaş grubu çocuk kitaplarındaki illüstrasyonlar analiz edilerek sonuç oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler: İllüstrasyon, 3-6 Yaş Grubu, Çocuk Kitapları, Analiz, Grafik Tasarım

ABSTRACT

THE ANALYSIS OF ILLUSTRATIONS IN CHILDREN’S BOOK THAT IS PUBLISHED FOR 3-6 AGES IN TURKEY BETWEEN 2000-2021 YEARS

MSC THESIS

SENA DURDAĞI

GRADUATE SCHOOL, ISTANBUL AREL UNIVERSITY

GRAPHIC DESIGN

SUPERVISOR: ASSIST. PROF. DR. MEHMET TARAGAY AYÇE

İSTANBUL, 2022

Illustration; They are illustrations made for the purpose of explaining a message to be conveyed, by describing the subject, event or situation to be told. Illustrations are important elements that make up an intercultural common language that provides convenience in people’s lives, which helps to easily perceive and comprehend what is being said. It is possible to come across illustrations in every field in daily life. One of these areas is children’s books. In illustrations in children’s books, they are the main guiding elements for children. Illustrations are very beneficial especially for children aged 3-6, who are not yet able to read and write.

The aim of the study is about the children’s books for the 3-6 age group; The aim of this study is to find answers to the questions of how the content should be, what should be considered when choosing a book, how the illustrations should be, and whether the illustrations are made in accordance with the age of the target audience.

Within the scope of the study, firstly, the literature was searched and the books whose illustrations were to be analyzed were determined. For this research, in-depth interviews were conducted with parents, kindergarten teachers, illustrators and pedagogues who have children in this age group in order to benefit from the opinions of those who are interested in children’s books for the 3-6 age group, which were determined as a result of the researches and in-depth interviews.

Key Words: Illustration, 3-6 Age Group, Children’s Books, Analysis, Graphic Design

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET.....	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER	iii
ŞEKİL LİSTESİ.....	vii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiii
ÖNSÖZ.....	xiv
1 GİRİŞ	1
1.1. Problemin Tespiti	1
1.2. Araştırmanın Amacı	1
1.3. Araştırmanın Yöntemi.....	2
1.4. Tezin Kapsamı	2
2 İLLÜSTRASYON KAVRAMI	4
2.1 İllüstrasyonun Tanımı	4
2.2 İllüstrasyonun Dünyadaki Tarihi.....	4
2.3 İllüstrasyonun Türkiye’deki Tarihi.....	18
2.4 İllüstrasyon Türleri.....	36
2.4.1 Reklam İllüstrasyonları	36
2.4.2 Yayın İllüstrasyonları.....	37
2.4.3 Bilimsel ve Teknik İllüstrasyonlar	37
2.5 İllüstrasyon Araçları ve Teknikleri	38
2.5.1 Gravür Tekniği	38
2.5.2 Kurşunkalem ve Kuru Boya Tekniği	40
2.5.3 Kömür Tekniği	40
2.5.4 Suluboya Tekniği	41
2.5.5 Guaj Boya Tekniği	41
2.5.6 Akrilik Boya Tekniği	42
2.5.7 Mürekkep Tekniği.....	42
2.5.8 Kolaj Tekniği	43
2.5.9 Karışık Teknik.....	43
2.5.10 Püskürtme Tekniği	44
2.5.11 Dijital İllüstrasyon Tekniği	44
2.6 İllüstrasyonun Diğer Sanatlar ile İlişkisi.....	45
2.7 İllüstrasyonun Bilim Dalları ile İlişkisi.....	46
2.8 Türk Milli Eğitiminde İllüstrasyonun Kullanımı	49
2.9 Çizgi Film ve Animasyon Sektöründe İllüstrasyonun Kullanımı	51
3 GRAFİK TASARIM VE İLLÜSTRASYON.....	54
3.1 Grafik Tasarım	54
3.2 Grafik Tasarım Elemanları.....	54
3.2.1 Çizgi	55
3.2.2 Renk	56
3.2.3 Renklerin Dili.....	57
3.2.3.1 Beyaz	57
3.2.3.2 Siyah	57
3.2.3.3 Kırmızı.....	58
3.2.3.4 Sarı	59

3.2.3.5	Mavi.....	59
3.2.3.6	Yeşil.....	60
3.2.3.7	Mor.....	60
3.2.4	Biçim (Form).....	60
3.2.5	Ölçü (Boyut)	61
3.2.6	Ton (Değer).....	61
3.2.7	Doku.....	62
3.2.8	Şekil	62
3.2.9	Yön.....	63
3.3	Grafik Tasarım İlkeleri.....	63
3.3.1	Görsel Devamlılık (Ritim)	64
3.3.2	Denge	64
3.3.3	Orantı.....	65
3.3.4	Görsel Hiyerarşi	66
3.3.5	Kontrast (Zıtlık)	67
3.3.6	Vurgu	68
3.3.7	Bütünlük.....	68
3.4	Grafik Tasarım ve Görsel Algı.....	69
3.4.1	Gestalt İlkeleri.....	70
3.4.1.1	Şekil-Zemin İlişkisi.....	70
3.4.1.2	Benzerlik İlkesi	71
3.4.1.3	Yakınlık İlkesi.....	71
3.4.1.4	Tamamlama İlkesi.....	72
3.4.1.5	Devamlılık İlkesi.....	72
3.4.1.6	Simetri İlkesi.....	73
3.4.1.7	Basitlik İlkesi	73
3.5	Grafik Tasarım Ürünleri.....	74
3.5.1	Afiş.....	74
3.5.2	Broşür.....	75
3.5.3	El İlanı / Flyer (Küçük El İlanı)	75
3.5.4	Ambalaj	76
3.5.5	Katalog	77
3.5.6	Banner	77
3.5.7	Kurumsal Kimlik.....	78
3.5.8	Dış Mekân Reklamları (Açık Hava Reklamları).....	78
3.5.9	Dergi.....	79
3.5.10	Gazete.....	79
3.6	Grafik Tasarımın Eğitim Sektöründe Kullanımı ve Önemi	80
3.7	Grafik Tasarımın Sanatla İlişkisi	80
3.8	İllüstrasyonun Grafik Tasarımdaki Yeri ve Önemi.....	81
3.9	Günümüz Modern İllüstrasyon Çalışmaları	81
4	3-6 YAŞ GRUBU ÇOCUK GELİŞİMİ, PSİKOLOJİSİ VE ÇOCUK KİTAPLARI.....	85
4.1	Gelişim	85
4.2	3-6 Yaş Grubu Çocuk Gelişim Özellikleri.....	85
4.3	3-6 Yaş Grubu Çocuk Gelişiminde Anne ve Babanın Rolü	86
4.4	Çocuk ve Yaratıcılık İlişkisi.....	87
4.5	Psikolojinin Tanımı	88
4.6	Psikoloji Türleri	89
4.6.1	Gelişim Psikolojisi	89

4.6.2	Bilişsel Psikoloji	89
4.6.3	Sosyal Psikoloji	89
4.6.4	Endüstri ve Örgüt Psikolojisi	89
4.6.5	Klinik Psikoloji	89
4.7	Çocuk Psikolojisi	89
4.8	Psikoloji ve İllüstrasyon İlişkisi	90
4.9	Çocuk ve İllüstrasyon İlişkisi	92
4.10	Çocuk Kitapları	93
4.11	Dünyada ve Türkiye’de Çocuk Edebiyatının Gelişimi	94
4.12	Çocuk ve Kitap İlişkisi	103
4.12.1	0-3 Yaş Grubu Çocuk İçin Kitap	103
4.12.2	3-6 Yaş Grubu Çocuk İçin Kitap	104
4.12.3	7-11 Yaş Grubu Çocuk İçin Kitap	104
4.12.4	12-15 Yaş Grubu Çocuk İçin Kitap	105
4.13	Çocuk Kitaplarının Çocuğun Gelişimine Etkisi	105
4.14	Çocuk Kitaplarının Hedefleri	106
4.15	Çocuk Kitaplarının Özellikleri	106
4.15.1	Biçim Özellikleri	107
4.15.1.1	Kitabın Boyutu ve Ağırlığı	107
4.15.1.2	Kitapta Kullanılan Malzemenin Çeşidi	107
4.15.1.3	Kitabın Kapağı ve Ciltlemesi	108
4.15.1.4	Harf (Punto) Özellikleri	108
4.15.1.5	Sayfa Düzeni (Mizanpaj)	109
4.15.1.6	İllüstrasyonlar	109
4.15.2	İçerik Özellikleri	109
4.15.2.1	Tema (Ana Fikir)	109
4.15.2.2	Konu	110
4.15.2.3	Kahramanlar	110
4.15.2.4	Dil ve Anlatım	110
4.16	Çocuk Kitaplarındaki İllüstrasyonlar Nasıl Olmalı	111
4.17	3-6 Yaş Grubu Çocuklar İçin Hazırlanan Kitap Türleri	112
4.18	3-6 Yaş Grubu Çocuklar İçin Yayımlanan Resimli Çocuk Kitaplarında Yer Alan Bazı Temel Değerler	116
4.19	3-6 Yaş Grubu Çocuklar İçin Kitap Seçimi Nasıl Olmalı	116
5	DERİNLEMESİNE GÖRÜŞME VE 3-6 YAŞ GRUBU ÖRNEK ÇOCUK KİTAPLARINDAKİ İLLÜSTRASYONLARIN ANALİZİ	119
5.1	Derinlemesine Görüşme	119
5.1.1	Ebeveyn Görüşmesi	119
5.1.2	Anaokulu Öğretmeni Görüşmesi	120
5.1.3	İllüstratör Görüşmesi	122
5.1.4	Pedagog Görüşmesi	124
5.2	3-6 Yaş Grubu Örnek Çocuk Kitaplarındaki İllüstrasyonların Analizi ..	126
5.2.1	“Kedim Kayboldu” Çocuk Kitabı İllüstrasyonlarının Analizi	126
5.2.2	“Eğlenceli Bilim-Gündüz ve Gece” Çocuk Kitabı İllüstrasyonlarının Analizi	129
5.2.3	“Çağlar Tanımadığı İnsanlarla Bir Yere Gitmez” Çocuk Kitabı İllüstrasyonlarının Analizi	132
5.2.4	“Elif Çiftlikte” Çocuk Kitabı İllüstrasyonlarının Analizi	135
5.2.5	“İnci Özür Dilemeyi Öğreniyor” Çocuk Kitabı İllüstrasyonlarının Analizi	138

6	SONUÇ VE ÖNERİLER.....	141
7	KAYNAKLAR	148
	EKLER.....	169
	EK - 1 Derinlemesine Görüşme Formu	169
	EK - 2 Ebeveynler İçin Hazırlanan Derinlemesine Görüşme Formu	170
	EK - 3 Anaokulu Öğretmenleri İçin Hazırlanan Derinlemesine Görüşme Formu	171
	EK - 4 İllüstratörler İçin Hazırlanan Derinlemesine Görüşme Formu	172
	EK - 5 Pedagoglar İçin Hazırlanan Derinlemesine Görüşme Formu	173
	EK - 6 Etik Kurul Onay Karar Örneği	174
8	ÖZGEÇMİŞ.....	175

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1 Lascaux Mağarası, Fransa.....	5
Şekil 2.2 Altamira Mağarası, İspanya.....	6
Şekil 2.3 Cueva de las Manos- Eller Mağarası, Arjantin.....	6
Şekil 2.4 Sulawesi Adasında Yer Alan Bir Mağara, Endonezya	7
Şekil 2.5 Altamira Mağarası, İspanya.....	7
Şekil 2.6 Ölüler Kitabı'ndan Bir Sahne	9
Şekil 2.7 The Tres Riches Heures of the Duc de Berry, Limburg Kardeşler.....	10
Şekil 2.8 The Rhinoceros, Ağaç Baskı Tekniğiyle Yapılmış Bir Kitap İllüstrasyonu, Albrecht Dürer	11
Şekil 2.9 Litografi Tekniği ile Yapılmış İllüstrasyon Örneği	12
Şekil 2.10 Camera Obscura, Fotoğrafın İcadını Betimleyen İllüstrasyon	12
Şekil 2.11 Sigara Kâğıdı, Litografi, Jules Cheret, 1889.....	14
Şekil 2.12 Le Biche au Bois, Jules Cheret	14
Şekil 2.13 Moulin Rouge: La Goulue, Henri de Toulouse-Lautrec.....	15
Şekil 2.14 Birinci Dünya Savaşı'ndaki Propaganda Afişleri	16
Şekil 2.15 Çanakkale Savaşı'ndaki Propaganda Afişleri	16
Şekil 2.16 Sovyet İnsanı Modeline Uygun Doğulu Bir Erkek Figürü (Kızıl bayraktan ve doktrinden güç alarak bir yumrukla faşizmin sembolü taş svastikayı parçalarken tasvir edilmiştir.)	17
Şekil 2.17 We Can Do It (II. Dünya Savaşı'nda Westinghouse Electric şirketi için J. Howard Miller tarafından işçilerin morallerini yükseltmek amacıyla hazırlanmış bir Amerikan savaş propaganda afişi.)	17
Şekil 2.18 Varaka ve Gülşah.....	19
Şekil 2.19 Şehname, Firdevsi.....	19
Şekil 2.20 Pazırık Halısı.....	20
Şekil 2.21 Pazırık Halısından Detay	21
Şekil 2.22 İskendername, Ahmedi	22
Şekil 2.23 Tahtirevan	22
Şekil 2.24 Hz. Muhammed'in Bir Aslanı Ehlileştirmesi Minyatürü	23
Şekil 2.25 Hz. Muhammed'in, Halası Atîke'nin Bahçesindeki Kuruyan Hurma Ağacının Yeşermesi İçin Duası Minyatürü.....	23
Şekil 2.26 Tarih-i Hindi Garbi (Batı Hint ya da Amerika Tarihi), Mehmed bin Emir Hasan el Mes'udi, 1730.....	24

Şekil 2.27 Cihannüma, Katip Çelebi.....	24
Şekil 2.28 Vekayi-i Tıbbiye	25
Şekil 2.29 Diyojen Dergisi.....	26
Şekil 2.30 Nikâh Merasimi, Münih Fehim Özerman.....	27
Şekil 2.31 İhap Hulusi Görey.....	28
Şekil 2.32 Akbaba Dergisi, İllüstrasyon, İhap Hulusi Görey.....	28
Şekil 2.33 Atatürk'ün Siparişi Üzerine Tasarımını Yaptığı Türk Alfabesinin Kapak Tasarımı, İhap Hulusi Görey, 1932.....	29
Şekil 2.34 Afiş Tasarımları, İhap Hulusi Görey	29
Şekil 2.35 Rize Çayı Reklam Afişi, Atıf Tuna, 1952,	30
Şekil 2.36 Akbank Reklam Afişi, Atıf Tuna.....	30
Şekil 2.37 Mesut Manioğlu.....	31
Şekil 2.38 ÇBS Boyaları Reklam Afişi, Mesut Manioğlu	31
Şekil 2.39 Afiş ve Logo Tasarım Örnekleri, Mesut Manioğlu	32
Şekil 2.40 Türk Hava Yolları Amblemi, Mesut Manioğlu	32
Şekil 2.41 Doğan Kardeş Haftalık Çocuk Dergisi, 1967	33
Şekil 2.42 Tiyatro Afişi, Yurdaer Altıntaş, 1984	34
Şekil 2.43 Beş Yol” Tiyatro Afişi, Yurdaer Altıntaş, 1985	34
Şekil 2.44 Afiş ve Kitap Kapağı Tasarım Örnekleri, Yurdaer Altıntaş	35
Şekil 2.45 Afiş ve Yazı Tasarım Örnekleri, Sait Maden.....	35
Şekil 2.46 Afiş ve Logo Tasarım Örnekleri, Mengü Ertel.....	35
Şekil 2.47 Coca Cola Reklam Afişi, Reklam İllüstrasyonu Örneği.....	36
Şekil 2.48 Yayın İllüstrasyonu Örnekleri.....	37
Şekil 2.49 Bilimsel ve Teknik İllüstrasyonlar Örneği.....	38
Şekil 2.50 Ahşap Baskı Tekniği ile Yapılmış İllüstrasyon Örneği, Sena Durdağı, 2019	39
Şekil 2.51 Eskişehir Masal Şatosu, Metal Oyma Baskı Tekniği ile Yapılmış İllüstrasyon Örneği Sena Durdağı, 2019	39
Şekil 2.52 Kurşunkalem ve Kuru Boya Tekniği ile Yapılmış İllüstrasyon Örneği ...	40
Şekil 2.53 Kömür Tekniği ile Yapılmış İllüstrasyon Örneği	41
Şekil 2.54 Suluboya Tekniği ile Yapılmış İllüstrasyon Örneği, Ender Dikmen, 2016	41
Şekil 2.55 Guaj Boya Tekniği ile Yapılmış İllüstrasyon Örneği	42
Şekil 2.56 Akrilik Boya Tekniği ile Yapılmış İllüstrasyon Örneği	42
Şekil 2.57 Rapido veya Tarama Ucu Kullanılarak Mürekkep Tekniği ile Yapılmış İllüstrasyon Örneği.....	43
Şekil 2.58 Kolaj Tekniği ile Yapılmış İllüstrasyon Örneği	43

Şekil 2.59 Karışık Teknik ile Yapılmış İllüstrasyon Örneği, (Suluboya ve Guaj Boya), Albert Dürer	44
Şekil 2.60 Püskürtme Tekniği ile Yapılmış İllüstrasyon Örneği	44
Şekil 2.61 Vektörel Çizim Tekniği ile Yapılmış İllüstrasyon Örneği.....	45
Şekil 2.62 Dijital İllüstrasyon Örneği	45
Şekil 2.63 Dr. Esad Şerafeddin Köprülü.....	48
Şekil 2.64 Dr. Esad Şerafeddin Köprülü'nün Derslerinde Kullandığı Renkli Bitki Levhalarından Örnekler, Dr.Gotthilf Heinrich von SCHUBERT (Naturgeschichte des Pflanzenreichs) (Bitkiler Aleminin Doğa Tarihi)-Jacob STURM	49
Şekil 2.65 Cin Ali Serisi	50
Şekil 2.66 Cin Ali'nin Atı - 1. Kitap.....	50
Şekil 2.67 Cin Ali Kır Gezisinde - 10. Kitap	51
Şekil 2.68 Aslan Kral, 1998	51
Şekil 2.69 Cesur Cıvıv, 2005	52
Şekil 2.70 Moana, 2016	52
Şekil 2.71 Özgürlüğün Sesi Bilal-i Habeşi, 2017	53
Şekil 2.72 Rafadan Tayfa, 2015	53
Şekil 3.1 Çizgi Çeşitleri	55
Şekil 3.2 Renk Çemberi	56
Şekil 3.3 Beyaz Güvercin.....	57
Şekil 3.4 Siyah	58
Şekil 3.5 Türk Bayrağı	58
Şekil 3.6 Sarı	59
Şekil 3.7 Mavi	59
Şekil 3.8 Yeşil	60
Şekil 3.9 Mor.....	60
Şekil 3.10 Biçim-Form Çalışma Örnekleri	61
Şekil 3.11 Ölçü-Boyut Çalışma Örneği	61
Şekil 3.12 Ton Çubuğu	62
Şekil 3.13 Doku.....	62
Şekil 3.14 Şekiller	63
Şekil 3.15 Yön Çalışma Örneği	63
Şekil 3.16 Vega 200, Victor Vasarely, 1968.....	64
Şekil 3.17 Simetrik Denge Örnek Çalışması	65
Şekil 3.18 Asimetrik Denge Örnek Çalışması	65
Şekil 3.19 Mona Lisa, Yağlı Boya Portre, Leonardo da Vinci, 1503	66

Şekil 3.20 Tasarımda Görsel Hiyerarşi	67
Şekil 3.21 Kontrast Çalışma Örnekleri	67
Şekil 3.22 Şekiller ve Renkler ile Oluşturulan Vurgu, Klinom Krasnym Bej Belych, El Lissitzky, 1919-1920.....	68
Şekil 3.23 Tasarımda Bütünlük Örneği, Transverse Line, Wassily Kandinsky, 1923, Tuval Üzerine Yağlı Boya	69
Şekil 3.24 Gestalt İlkeleri.....	70
Şekil 3.25 Şekil-Zemin İlişkisi Örneği – Elma ve İnsan yüzleri	70
Şekil 3.26 Benzerlik İlkesi Örnekleri.....	71
Şekil 3.27 Yakınlık İlkesi Örneği.....	71
Şekil 3.28 Tamamlama İlkesi Örneği.....	72
Şekil 3.29 Devamlılık İlkesi Örneği	72
Şekil 3.30 Simetri İlkesi Örneği.....	73
Şekil 3.31 Basitlik İlkesi Örneği	73
Şekil 3.32 Afiş, Keloptic Gözlük Markası Reklam Afişi.....	74
Şekil 3.33 Broşür.....	75
Şekil 3.34 El İlanı.....	76
Şekil 3.35 Ambalaj.....	76
Şekil 3.36 Katalog.....	77
Şekil 3.37 Banner.....	77
Şekil 3.38 Kurumsal Kimlik	778
Şekil 3.39 Dergi	79
Şekil 3.40 Gazete	79
Şekil 3.41 Aşılı ve Aşısız, Mehmet Taragay Ayçe	82
Şekil 3.42 İsmek İçin Yapılmış Olan İllüstrasyon, Mehmet Taragay Ayçe	82
Şekil 3.43 Ekinoks Sergi Çalışması, Mehmet Taragay Ayçe	83
Şekil 3.44 İllüstrasyon Çalışması, Selahattin Ganiz	83
Şekil 3.45 İllüstrasyon Çalışması, Selahattin Ganiz	84
Şekil 3.46 İllüstrasyon Çalışması, Selahattin Ganiz	84
Şekil 4.1 3-6 Yaş Grubu Çocuklar	86
Şekil 4.2 Çocuk ve Yaratıcılık	87
Şekil 4.3 Yaratıcılık	88
Şekil 4.4 Psikoloji Nedir	88
Şekil 4.5 Çin Resim Sanatından Örnek.....	91
Şekil 4.6 Samurayın Kılıcı	92
Şekil 4.7 Çocuk Kitapları.....	94

Şekil 4.8 Charles Perrault.....	95
Şekil 4.9 ABC Book, Charles Buckles Falls.....	97
Şekil 4.10 Just so Stories, Rudyard Kipling.....	97
Şekil 4.11 The Tale of Peter Rabbit, Beatrix Potter.....	98
Şekil 4.12 Hayriyye Adlı Mesneviden, Nâbi	98
Şekil 4.13 İlk Çocuk Dergisi: Mümeyyiz	99
Şekil 4.14 Ayşecik ve Bebeği, Ayşecik Serisinden, 1967	101
Şekil 4.15 Ayşegül Çiftlikte, Ayşegül Serisinden, 1966.....	102
Şekil 4.16 Ayşegül İnatçı Küçük Keçi, Ayşegül Serisinden, 1966.....	102
Şekil 4.17 İlk Resimli Çocuk Kitabımız: Kirpi Masalı, Can Göknil, 1974	102
Şekil 4.18 Çocuk ve Kitap	105
Şekil 4.19 Resimli Hikâye Kitabı Örneği	113
Şekil 4.20 Sessiz Kitap Örneği	113
Şekil 4.21 Sesli Kitap Örneği.....	114
Şekil 4.22 Üç Boyutlu Kitap Örneği.....	114
Şekil 4.23 Bilgilendirici Kitap Örnekleri	115
Şekil 4.24 Farklı Tasarım ile Hazırlanmış Kitap Örneği	115
Şekil 4.25 3-6 Yaş Grubu Resimli Çocuk Kitabı Örnekleri.....	118
Şekil 5.1 “Kedim Kayboldu” Kitabı Dış Kapak – Aytül Akal (02.2022).....	126
Şekil 5.2 “Kedim Kayboldu” kitabından sayfa (1) – Aytül Akal (02.2022).....	127
Şekil 5.3 “Kedim Kayboldu” kitabından sayfa (2) – Aytül Akal (02.2022).....	128
Şekil 5.4 “Kedim Kayboldu” kitabından sayfa (3) – Aytül Akal (02.2022).....	128
Şekil 5.5 “Kedim Kayboldu” kitabından sayfa (4) – Aytül Akal (02.2022).....	129
Şekil 5.6 “Eğlenceli Bilim – Gündüz ve Gece” Kitabı Dış Kapak – Imke Rudel (02.2022)	129
Şekil 5.7 “Eğlenceli Bilim – Gündüz ve Gece” kitabından sayfa (1) – Imke Rudel (02.2022)	131
Şekil 5.8 “Eğlenceli Bilim – Gündüz ve Gece” kitabından sayfa (2) – Imke Rudel (02.2022)	131
Şekil 5.9 “Eğlenceli Bilim – Gündüz ve Gece” kitabından sayfa (3) – Imke Rudel (02.2022)	132
Şekil 5.10 “Çağlar Tanımadığı İnsanlarla Bir Yere Gitmez” Kitabı Dış Kapak – Christian Tielmann (02.2022)	132
Şekil 5.11 “Çağlar Tanımadığı İnsanlarla Bir Yere Gitmez” kitabından sayfa (1) – Christian Tielmann (02.2022)	133
Şekil 5.12 “Çağlar Tanımadığı İnsanlarla Bir Yere Gitmez” kitabından sayfa (2) – Christian Tielmann (02.2022)	134

Şekil 5.13 “Çağlar Tanımadığı İnsanlarla Bir Yere Gitmez” kitabından sayfa (3) – Christian Tielmann (02.2022)	134
Şekil 5.14 “Elif Çiftlikte” Kitabı Dış Kapak – Liane Schneider (01.2022)	135
Şekil 5.15 “Elif Çiftlikte” kitabından sayfa (1) – Liane Schneider (01.2022)	136
Şekil 5.16 “Elif Çiftlikte” kitabından sayfa (2) – Liane Schneider (01.2022)	136
Şekil 5.17 “Elif Çiftlikte” kitabından sayfa (3) – Liane Schneider (01.2022)	137
Şekil 5.18 “Elif Çiftlikte” kitabından sayfa (4) – Liane Schneider (01.2022)	137
Şekil 5.19 “İnci Özür Dilemeyi Öğreniyor” Kitabı Dış Kapak – Anna Wagenhoff (08.2021)	138
Şekil 5.20 “İnci Özür Dilemeyi Öğreniyor” kitabından sayfa (1) – Anna Wagenhoff (08.2021)	139
Şekil 5.21 “İnci Özür Dilemeyi Öğreniyor” kitabından sayfa (2) – Anna Wagenhoff (08.2021)	139
Şekil 5.22 “İnci Özür Dilemeyi Öğreniyor” kitabından sayfa (3) – Anna Wagenhoff (08.2021)	140
Şekil 5.23 “İnci Özür Dilemeyi Öğreniyor” kitabından sayfa (4) – Anna Wagenhoff (08.2021)	140

KISALTMALAR LİSTESİ

M.S.	: Milattan sonra
s.	: Sayfa
yy.	: Yüzyıl
vb.	: ve benzeri

ÖNSÖZ

Tez süreci boyunca tüm destek ve yardımlarını benden esirgemeyen değerli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Taragay AYÇE'ye,

Tez çalışmam için derinlemesine görüşme yaptığım ebeveynlere, anaokulu öğretmenlerine, illüstratörlere ve pedagoğlara,

Bir ömür elimi tutan, yolumu aydınlatan, tüm girişimlerim ve tercihlerimde yanımda olan, eğitim ve öğrenimim için bir an olsun desteğini esirgemeyen, emeklerinin karşılığını ödeyemeyeceğim, sevgili babam Şahmar DURDAĞI ve sevgili annem Kibriye DURDAĞI başta olmak üzere canım ailemin tüm üyelerine teşekkürlerimi sunarım.

05.07.2022

SENA DURDAĞI

1 GİRİŞ

1.1. Problemin Tespiti

İllüstrasyon; iletilmek istenen bir mesajı, anlatılmak istenen konu, olay ya da durumu betimleyerek açıklama amacıyla yapılan resimlemelerdir. Aynı zamanda grafik tasarımın dalı olan illüstrasyon, anlatımı etkili kılma amacıyla grafik tasarım ürünlerinde sıkça tercih edilen bir yöntem olmuştur. İllüstrasyon sanatı, geçmişten günümüze gelişerek gelmeyi başarmış ve günümüzde de gelişen teknoloji ile beraber farklı alanlarda ve çeşitli tekniklerle durmaksızın gelişim göstermeye devam etmektedir. Hayatın her alanında illüstrasyonlara rastlamak mümkündür ve bu alanlardan birisi de çocuk kitaplarıdır.

İllüstrasyonlar, verilmek istenen mesajları açıklama ve iletme konusunda yetişkinlere yardımcı olduğu gibi çocuklar için de bir olayı, bir kitabın konusunu veya iletilmek istenen mesajı anlamaları ve algılamalarında yardımcı olmaktadır. Çocuk kitaplarında yer alan illüstrasyonlar da çocukların olayları kolayca anlama ve kavramalarına katkı sağlamaktadır. Özellikle de henüz okuma ve yazma bilmeyen 3-6 yaş grubu (okul öncesi) çocuk kitaplarındaki illüstrasyonlar, bu yaş grubu çocuklar için kitabın konusu hakkında bilgi verici en önemli ve en temel öğelerdir.

3-6 yaş grubu çocuk kitaplarındaki güncel sorun, çocuk kitaplarının konu, metin ve illüstrasyon açısından içeriğinin nasıl olması gerektiği, bu yaş grubu çocuk kitabı seçimi yapılırken nelere dikkat edilmesi gerektiği ve çocuk kitaplarındaki illüstrasyonların çocuklar üzerinde nasıl bir etki oluşturdukları ve bu yaş grubuna uygun bir şekilde resimlemelerin yapılıp yapılmadığı olmuştur.

Yapılan araştırmada incelenmek üzere belirlenen bazı 3-6 yaş grubu çocuk kitaplarındaki illüstrasyonlar analiz edilmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı aşağıda olduğu gibi sıralanabilir.

- 3-6 yaş grubu çocuk kitaplarının içeriğinin nasıl olması gerektiğini araştırmak.

- Çocuk kitabı seçimi yapılırken nelere dikkat edilmesi gerektiğini incelemek.

- 3-6 yaş grubu çocuk kitaplarındaki illüstrasyonların nasıl olması gerektiğini incelemek.

- 3-6 yaş grubu çocuk kitaplarındaki illüstrasyonların, çocuklar üzerinde nasıl bir etki oluşturdukları ve bu yaş grubuna uygun bir şekilde resimlemelerin yapılıp yapılmadığını incelemek.

1.3. Araştırmanın Yöntemi

Bu tez çalışması için incelenmek üzere seçilen 3-6 yaş grubu (okul öncesi) çocuk kitaplarındaki illüstrasyonların analizi yapılarak, çocuklar üzerindeki etkileri ve resimlemelerin, bu yaş grubuna uygun bir şekilde yapılıp yapılmadığı araştırılmıştır.

Yapılan bu araştırma için öncelikle konu ile ilgili yazılmış olan tez ve makaleler incelenerek literatür taraması yapılmıştır. Makale ve tezler ile beraber internet kaynaklarından, dergi ve kitaplardan yararlanılmıştır. Aynı zamanda bu araştırma için incelenmek üzere seçilen 3-6 yaş grubu çocuk kitapları belirlenmiştir.

Bu araştırma kapsamında 3-6 yaş grubu çocuk kitapları hakkında sorular hazırlanmış ve kitap seçimi yapılırken nelere dikkat edildiğini araştırmak için ana okul öğretmenleri ve ebeveynler ile, bu yaş grubu kitaplarındaki illüstrasyonların neler göz önünde bulundurularak yapıldığını incelemek için illüstratörler ile ve son olarak da bu kitapların nasıl bir içeriğe sahip olması gerektiği ve bu kitaplardaki illüstrasyonların nelere dikkat edilerek yapılmasının bilgisine varmak için pedagoglar ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır.

1.4. Tezin Kapsamı

Bu çalışmanın birinci bölümünde problemin tespiti, araştırmanın amacı, yöntemi ve tezin kapsamı açıklanmıştır. İkinci bölümde illüstrasyonun; tanımı, dünya ve Türk tarihindeki gelişimi, türleri, araçları, teknikleri, eğitim, çizgi film ve animasyon sektörlerindeki kullanımı, diğer sanat dalları ve bilim dalları ile ilişkisi

incelenmiştir. Üçüncü bölümde grafik tasarım ve illüstrasyon başlığı altında grafik tasarımın tanımı, elemanları, ilkeleri, ürünleri, eğitim sektöründeki yeri, grafik tasarımda görsel algı, Gestalt ilkeleri ve grafik tasarımın; sanat ve illüstrasyon arasındaki ilişkilerine değinilmiştir. Günümüzdeki illüstrasyon çalışmalarından örnekler verilmiştir. Çalışmanın dördüncü bölümünde ise 3-6 yaş grubu çocuk gelişimi, psikolojisi ve çocuk kitapları başlığı adı altında 3-6 yaş grubu çocuk gelişim özellikleri, 3-6 yaş grubu çocuk gelişiminde anne ve babanın rolü, çocuk ve yaratıcılık ilişkisi, psikolojinin tanımı ve türleri, çocuk psikolojisi, illüstrasyon ve psikolojisi ilişkisi, çocuk ve illüstrasyon ilişkisi, çocuk kitapları, dünyada ve Türkiye’de çocuk edebiyatının gelişimi, yaş gruplarına göre çocuk ve kitap ilişkisi, çocuk kitaplarının çocuğun gelişimine etkisi, çocuk kitaplarının; hedefleri, biçim ve içerik özellikleri, çocuk kitaplarındaki illüstrasyonların nasıl olması gerektiği, 3-6 yaş grubu çocuklar için hazırlanan kitap türleri ve bu yaş grubu çocuklar için yayımlanan resimli çocuk kitaplarındaki yer alan bazı temel değerler ve 3-6 yaş grubu çocuklar için kitap seçiminin nasıl yapılması gerektiği konuları incelenmiştir. Çalışmanın beşinci bölümünde derinlemesine görüşme sonuçları ve kitap analizleri yer almaktadır. Son olarak araştırmanın altıncı bölümünde ise sonuç ve değerlendirme, kaynakça ve ekler kısmı bulunmaktadır.

2 İLLÜSTRASYON KAVRAMI

2.1 İllüstrasyonun Tanımı

Latince kökenli bir kelime olan illüstrasyon, “lustrare” sözcüğünden türemiş olup “anlaşılır biçime dönüştürmek” anlamındadır (Atan, 2013). İllüstrasyon sanatçılarına illüstratör denilmektedir.

Grafik tasarımın dalı olan illüstrasyon, en kısa tanımı ile bir konuyu ya da düşünceyi anlatan resimleme demektir. İllüstrasyonun amacı, herhangi bir konu veya problemin anlatılmasına yardımcı olmak ve resimleme yolu ile problemin çözüme kavuşmasını sağlamaktır (Dursun, 2013). İllüstrasyon, resimleme anlamı taşıyan, var olan problem için çözüm üretme amacı ile betimleme yapılması ve anlatılması güç durumların resme aktarılarak ifade edilmesi sağlanan ve iletilmek istenen mesajı resimleme yoluyla açıklayıcı şekilde anlatmaya yarayan görsel bir iletişim biçimidir. Dolayısıyla yaşamın her alanında illüstrasyonlara denk gelinmesi mümkündür. Tıp, teknik, kültürel, ticari, mimari alanlarda, yayıncılık, afiş tasarımları, reklamcılık alanlarında ve daha da fazla alanda illüstrasyonlara rastlanmaktadır. Ayrıca illüstrasyon ile ilgili birçok tanımın var olması illüstrasyonun oldukça fazla alanda tercih edilen bir anlatım biçimi olduğunu da göstermektedir (Kara, 2004).

“İllüstrasyon artık canlı ve sürekli gelişmekte olan güçlü bir uygulamalı sanat biçimidir. Zengin bir tarihe sahip bu antik mecra, aynı zamanda her alanda çarpıcı imge ve mesajlar yaratabilen yaşamsal, dinamik, çağdaş bir ifade, yorum ve iletişim aracıdır (Wigan & Uslu, 2019: 9).”

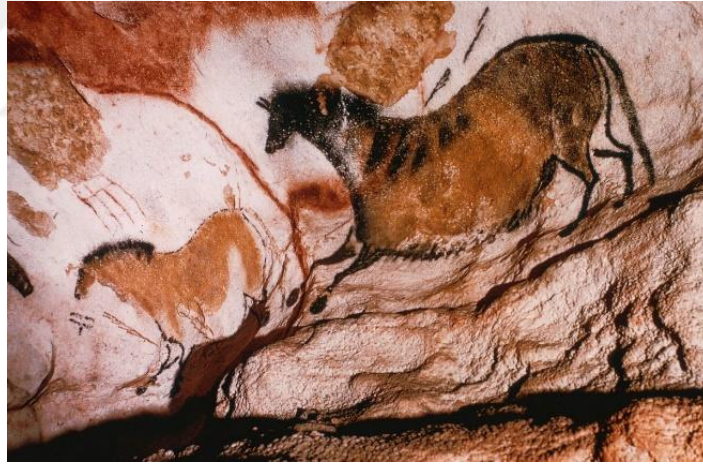
2.2 İllüstrasyonun Dünyadaki Tarihi

İlk çağ insanların anlatım biçimlerine bakıldığında ilk illüstrasyon örneklerine rastlamak olanaklıdır. Yazının bulunmasından önce, paleolitik çağlarda görülen mağara duvarlarına kazınan resimlemeler, illüstrasyonun ilk örnekleri olarak kabul edilmektedir. O çağlarda yapılan duvar resimlemelerinin amaçları incelendiğinde illüstrasyonun anlamı ve amacı ile benzerliği açık bir şekilde görülmektedir (Elbir, 2020).

Mağara duvarlarına kazınan resimlemeler, insanların kendi amaçlarını gösterebilmek ve kendilerinden sonraki nesillere aktarabilmek amacıyla karşılaştıkları canlıları ve yaşadıkları anları kaydetmek için başvurdukları yöntem olmuştur.

“Mağara duvarlarına kazınan imgeler bir amaç doğrultusunda oradadır. Bu amaç zaman zaman dinsel / ritüel bir anlam içermekle birlikte gözlem ve bilgi aktarımı amaçlarını güttüğü söylenebilir. Hayvan betimlemelerinin türsel ayrımlar, gözetilerek yapılmış olması, canlandırılan av sahneleri, bilinçli ya da bilinçsiz olarak insanın o ana kadar edindiği bilginin diğer kuşaklara aktarılmasına hizmet etmesi, aydınlatma ve açıklama işlevini sağlamıştır (Songür Dağ, 2015: 12).”

Mağaralardaki duvar resimleri incelendiğinde resimlerin, insanların günlük hayatlarından anlar ve av büyüsü olarak adlandırılan inanç doğrultusunda yapılmış oldukları söylenmekle birlikte duvarları süsleme amacıyla da yapılmış resimlemeler olabileceği de düşünülmektedir. Mağara duvar resimlerinin ilk örneklerinin, Fransa’da bulunan Lascaux mağarası ve İspanya’da yer alan Altamira mağarasına ait oldukları bilinmektedir.

Şekil 2.1 Lascaux Mağarası, Fransa

(Kaynak: <https://twitter.com>)

Şekil 2.2 Altamira Mağarası, İspanya

(Kaynak: <https://arkeofili.com>)

Günümüze kadar olan zaman içerisinde çok fazla mağara incelendiğinde farklı coğrafyalardaki mağara duvarlarında aynı figürlerin resmedildiği görülmüştür. Örneğin, insan eli izleri ve hayvan figürleri. Bazı mağara duvarlarında görülen el izlerinin, insanların kendilerine ait imzaları ya da kendilerinden bir iz bırakma düşünceleri doğrultusunda ortaya çıkmış oldukları düşünülmektedir. Arjantin’de bulunan Cueva de las Manos yani eller mağarası anlamına gelen mağaralardaki duvarlarda rastlanan el izleri resimleri dikkat çekicidir. Aynı zamanda Endonezya’da yer alan Sulawesi adasında bulunan bir mağarada el izi resimlerinin de bulunması daha da dikkat çekici olmuştur. Araştırmacılar, İspanya’da yer alan Altamira mağarası duvarlarında da el izlerine rastlamıştır (Sanatın Tarihi, 2017).

Şekil 2.3 Cueva de las Manos- Eller Mağarası, Arjantin

(Kaynak: <https://twitter.com>)

Şekil 2.4 Sulawesi Adasında Yer Alan Bir Mağara, Endonezya

(Kaynak: <https://twitter.com>)

Şekil 2.5 Altamira Mağarası, İspanya

(Kaynak: <https://arkeofili.com>)

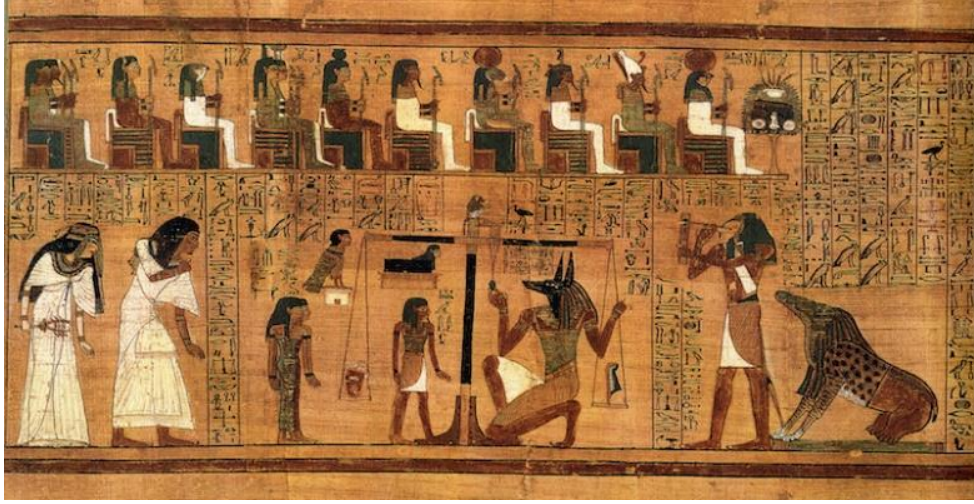
İllüstrasyonun başlangıcı, diğer görsel sanatlar gibi mağara duvarlarına, çakıl taşlarına, boynuz ve kemiklere kazınan resimlere dayanmasıyla birlikte, gelişimi ise Sümer kil tabletleri ve Hiyeroglifler ile beraber devam etmiştir. Resim yazısı olan Hiyeroglifler, mezar taşlarını süsleme amacı ile üretilmiş yazı türüdür. Hiyeroglif yazının, Mısır'da bulunduğu bilinmektedir. Resim yazısının, bilinen en eski örneği Mısır Hiyeroglifleridir. Duvarlardaki resimlemeler tek başına sanatsal bir değere sahip olsa da yazıyla birlikte tamamlanan illüstrasyonlar olduğu görülmektedir (Acartürk, 2019; Gümüşhan, 2018).

İllüstrasyon sanatı ve insanlık tarihi açısından önemli bir gelişme ise yazının ve kâğıdın bulunuşu olmuştur. Sümerler zamanında bulunan yazının temelinde bir

konuyu resimsel olarak ifade etmeye yarayan semboller olan ideogramların yer aldığı görülmektedir. İlk yazılar, ideogramların sadeleşmesiyle oluşur. Sümerler, Fenikeliler ve Mısır'da bu şekilde bir gelişim görülür. Yazının ve kâğıdın bulunuşu illüstrasyon sanatının ilerlemesi için önemli bir gelişme olmakla birlikte kitap resimleme sanatının doğuşu için de önemli bir gelişme olmuştur. Eski uygarlıklarda toprak tabletler, yazı ürünü olarak kullanılmış olup bu tabletler ile mektuplar ve kanunlar yazılmıştır. Bunları kitabın başlangıcı olarak kabul etmek mümkündür. İnsanoğlu, geniş kitleye ulaşabilmek ve malzemenin daha hafif ve yumuşak olması için yeni bir ürüne ihtiyaç duymuş ve yeni bir arayışa girmiştir. Bunun sonucunda kâğıda yapı olarak en çok benzeyen papirüs ve parşömenin üretimi yapılmıştır (Kara, 2004).

Papirüs, ilk kez Mısır'da kullanılmış olup bataklık bitkisi olan papirüsün, sapının uygun şekillerde kesilmesi ve tahtanın üzerine yatay ve dikey olacak düzende dizilerek sulu şekilde tokmaklanması sonucu oluşan bir kâğıt türüdür. Papirüsler üzerine illüstrasyonlar uygulanmış ve genellikle rulo şeklinde kullanılmıştır. Papirüs, kitabın doğmasında önemli rol oynamış ve ilk resimli kitabın Mısır'da papirüs rulolarına yapıldığı bilinmektedir. “Ölümler Kitabı” ilk kitaplar arasında günümüze dek gelmiş olup bu yönüyle verebileceğimiz en iyi örnek olmuştur. Ölümler kitabının içeriğinde, ölümü ve ölümden sonraki hayatı ele alan yazılar ve resimlemeler bulunmaktadır. Ölümler kitabının içindeki yazıları betimleyen resimlemeler, minyatür sanatı için de önemli bir yere sahiptir. Kitabın içerisindeki resimlemelerin, bu sanatın en eski örnekleri olduğu bilinmektedir (Elbir, 2020).

“Eski Mısır'dan kalmış papirüs kitapların pek çoğu mezarlarda bulunmuştur; eski Mısır'da, ölümlerin yanına, dinsel metinler, ölmüş kişilerin ruhlarının gezintilerini korumak amacıyla, yakarışlar konurdu: ikinci binyılın başından beri var olduğu bilinen “Ölümler Kitabı”nın kökeni budur (Labarre & Üstün, 1994: 10).”

Şekil 2.6 Ölüler Kitabı'ndan Bir Sahne

(Kaynak: <https://angelsdia.com>)

Minyatür sanatı, Mısır'dan sonra Yunan, Roma, Bizans ve Süryanilerde görülmüştür. Doğuda doğan minyatür sanatı zaman içerisinde gelişme göstermiştir.

“Çin ve Japonya’da 8. yüzyıldan beri metinlere eşlik eden ahşap baskılar, eski Yunan ve Roma’da görülen resimli metinler, hem doğuda hem batıda çok zengin örnekleri bulunan minyatürler, illüstrasyonun eski örneklerinden sayılabilir (Elbir, 2020: 10).”

Parşömen ise farklı hayvan derilerinden üretilen bir kâğıt çeşididir. Parşömen üzerine yazılar yazılabilmekte ve resimler yapılabilmektedir. Parşömen, uzun ömürlü bir yapıya sahip olan kâğıt cinsidir. Parşömen, yaprak şeklinde de kullanılmakla birlikte illüstrasyonlar için papirüs gibi rulo şeklinde de kullanılmıştır. Günümüzde ki kâğıdın üretimi ise, ilk olarak Çin’de yapılmıştır. Yazının ve kâğıdın bulunuşu, illüstrasyon sanatının ilerlemesi ve kitap resimleme sanatının doğuşu için önemli gelişmelerden olmuştur. Kitap resimlemedeki amaç, okuyan insanlar tarafından metinlerin daha anlaşılabilir hâle gelmesini sağlamak ve kelimeleri destekleyici unsurlar oluşturmaktır (Elbir, 2020).

İllüstrasyon sanatının gelişimi için önemli yere sahip olan baskı sanatının ortaya çıkmasından ve henüz baskı tekniklerinin gelişim göstermesinden önce illüstrasyonun, el yazması eserleri betimleme amacı ile yapıldığı bilinmektedir. Limburg Kardeşler, Burgonya dükleri için el yazmalarını resimlemiş ve bu alandaki ilk ünlü ustalar olmuşlardır (Boztepe, 2015).

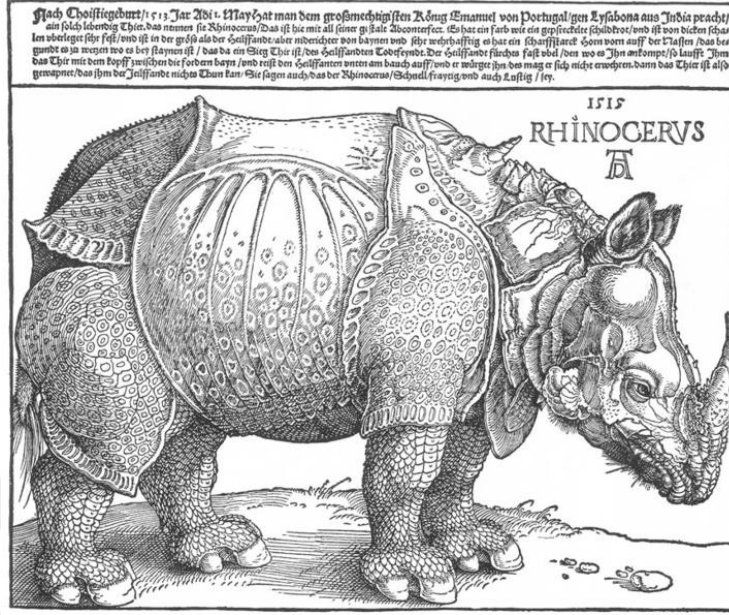
“İllüstrasyon dünyası, Bizans el yazmalarındaki anıtsal bir görünüm yerine, 14. asırda gerçekçi teşebbüslerin yer aldığı bir yöne girer. Bu dönemde dikkate değer bir örnek, Fransa’da İ.S. 15.yy başında Burgonya dükleri için el yazmaları resimleyen, ortaçağ gotik üslubundaki usta isimlerden Limburg Kardeşler’e ait “The Tres Riches Heures of the Duc de Berry” isimli resimlemedir. Bu örnekte de olduğu gibi Limburg Kardeşler’in en önemli özellikleri; resimlemelerini, gözlemlerinden oluşan zarif ve sevimli ayrıntılarla doldurmak, ustalıkla çizdikleri eşya, figür, hayvan, ziynet eşyaları gibi konularla düzenlemek ve gerçek bir görüntü ile sunma istekleridir (Kara, 2004: 25).”

Şekil 2.7 The Tres Riches Heures of the Duc de Berry, Limburg Kardeşler
(Kaynak: <https://tr.wikipedia.org>)

İllüstrasyon sanatının ilerlemesindeki önemli bir diğer gelişme ise baskı sanatının doğmasıdır. Baskı sanatı, kâğıdın icadı ile önem kazanmış ve gelişim göstermiştir. Baskı sanatının günümüzdeki temelleri, kâğıdın günlük yaşama dâhil olmasıyla atılmış ve baskı sanatının ortaya çıkmasının altında yatan amaç ise yayma ve tanıtmaya olmuştur. Baskı sanatı sayesinde, illüstrasyon alanında değişim ve gelişim sağlanmış olup farklı baskı teknikleri geliştirilmiştir. İllüstrasyonun, baskı alanındaki ilk örnekleri ağaç baskı ile verilmiştir. Albrecht Dürer, baskı sanatının en büyük sanatçılarından biridir. Alman ressam olan Dürer, baskı sanatına farklı bir boyut kazandırmıştır. Ağaç baskının yanında bakır üzerine kuru kazıma ve asitle yedirme tekniklerini de kullanarak gravür dalında da eserler vermiş olmasıyla beraber çizgi, sık tarama ve noktaları en iyi şekilde kullanmış, en ince ayrıntılarda bile büyük başarı

sağlamıştır. Ayrıca taramalar sonucunda elde ettiği dokularla eserlerinde renk etkisini vermeyi başararak baskı sanatında oldukça ileri gitmiştir (Elbir, 2020).

Şekil 2.8 The Rhinoceros, Ağaç Baskı Tekniğiyle Yapılmış Bir Kitap İllüstrasyonu, Albrecht Dürer
(Kaynak: <https://bayaiyi.com>)

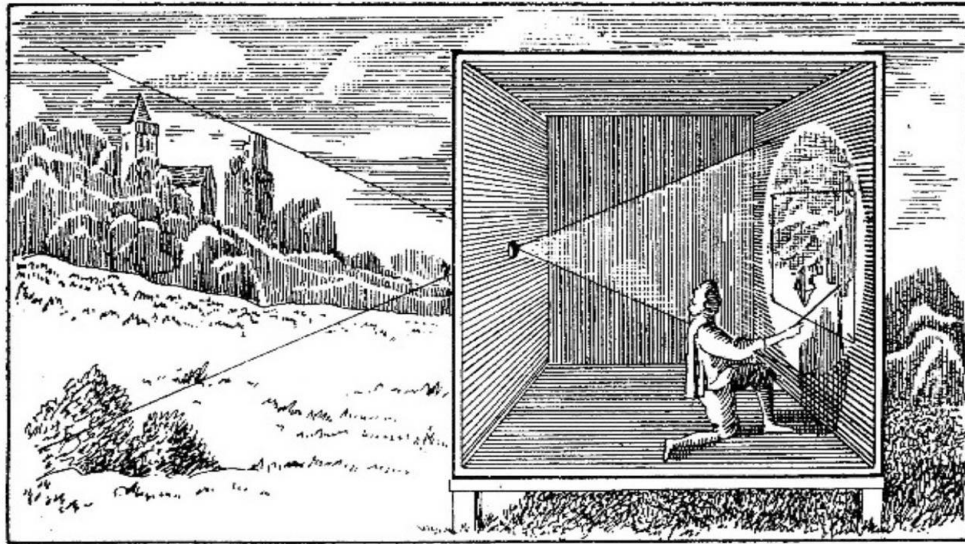
Ağaç baskı tekniği, kaba bir teknik olduğu için sanatçıların eserlerini dilediğince rahat bir biçimde yapabilmeleri amacıyla yeni baskı yöntemleri arayışına girilmiş ve yeni teknikler keşfedilip geliştirilmiştir. Ağaç baskı tekniğinden sonra baskıda çığır açan buluşlardan biri olan, bir kitabın tipografi tekniği ile basılmasına olanak sağlayan sistem Mainz’li Johann Genfleisch zum Gutenberg tarafından 1450’de bulundu. Ağaç baskı tekniği ile yapılan resimlemelerle basılmış ilk kitap “Böhenli Çiftçi” dir. Almanya’da basılmış olan ilk resimli kitapların en güzel örneklerini Albrecht Dürer vermiştir (Becer, 1997: 92-93).

Litografi (taş baskı), tekniğinin bulunuşu illüstratörler ve illüstrasyon sanatı için kolaylık sağlamıştır. Litografi tekniği, illüstratörlerin eserlerini oluşturmalarında sınırlama getirmediği için sanatçıların istedikleri biçimde bütün görselleri kullanabilme şanslarının olması yönüyle illüstrasyon ve sanatçılar açısından önemli bir buluş olmuştur. Litografi tekniğinin keşfine kadar geçen süre zarfında ağaç baskı ve metal gravür teknikleri kullanılarak illüstrasyonlar yapılmıştır (Elbir, 2020).

Şekil 2.9 Litografi Tekniği ile Yapılmış İllüstrasyon Örneği
(Kaynak: www.mixerarts.com)

İllüstrasyon sanatında dönüm noktası olarak söylenmesi mümkün olan gelişme ise fotoğrafın keşfidir. Fotoğrafın icadı ile görsellerin reproduksiyon tekniği ile çoğaltılma dönemine de giriş yapılmıştır. Bu teknikler sayesinde illüstrasyon sanatı daha da zengin bir hâle gelmiştir. Baskı teknikleri kullanılarak yapılacak olan baskılarda fotoğraf, sanatçılar açısından bir rehber görevi görmüştür. Fotoğrafın keşfi sayesinde illüstrasyon daha kapsamlı bir anlatıma kavuşmuştur. Fotoğrafın keşfi, sanatçılar ve tasarımcılar için de önemli bir gelişme olmuştur. Litografinin ve fotoğrafın keşfinin aynı zamana denk gelmesi ile illüstrasyon sanatında, en parlak eserler ortaya çıkmıştır (Elbir, 2020).

Şekil 2.10 Camera Obscura, Fotoğrafın İcadını Betimleyen İllüstrasyon
(Kaynak: www.webtekno.com)

İllüstrasyon; kâğıdın, yazının, baskı tekniklerinin, matbaanın ve fotoğrafın keşifleri ile zamanla mağara duvarlarındaki resimlemelerden, metinleri betimlemeye yarayan resimlemelere geçiş yapmıştır. Sonrasında dergi, gazete, kitap ve afişlerde kullanılmış olup varoluş amacını günümüze dek başarıyla koruyabilmiştir (Acartürk, 2019).

Sanayi Devrimi, Altın Çağ (19.yy'ın sonlarından II. Dünya Savaşı'na kadar uzanan dönem) ve Arts and Crafts Hareketi, illüstrasyonun geleneksel üretim biçimlerinin egemen olduğu zamanlar olmuştur. Sonrasında Art Nouveau, Afiş Sanatı, Çocuk Kitapları, Gazete karikatürleri ile illüstrasyon geniş kitlelere yayılarak illüstrasyonların yer aldığı eserler ortaya çıkmıştır. Arts and Crafts hareketinden sonra ortaya çıkan diğer sanat akımlarının da etkisi ile illüstrasyon, sanatçılar tarafından farklı biçimlerde yorum kazanarak etkili anlatıma sahip bir ifade aracı olarak günümüze gelmiştir (Acartürk, 2019).

İllüstrasyonun Altın Çağı olarak tanımlanan dönemde; afiş, dergi vb. gibi tasarımlarda kullanılan illüstrasyonlar, üst düzey illüstrasyonlar olmuştur ve ortaya çıkan sanat akımlarının illüstrasyonlar üzerinde zamanla etkilerini gösterdiği görülmektedir (Songür Dağ, 2015: 11).

“Dekoratif bir sanat ve tasarım stili olan Art Nouveau, 1890-1910 yılları arasında bütün dünyayı etkiledi. Özellikle illüstrasyon, kitap ve afiş alanlarında oldukça başarılı örnekler verildi. Jules Cheret ile başlayan sanat afişi geleneği, Henri de Toulouse-Lautrec ve Alphonse Mucha ile sürdü. İngiltere’de Aubrey Beardsley Art Nouveau resimlemelerinin başarılı örneklerini verdi (Becer, 1997: 100).”

Fransız sanatçı olan ve “modern afişin babası” olarak bilinen Jules Cheret, sanat eseri değerinde tasarımlar yapmış ve şekil 2.11’de görüldüğü üzere illüstrasyonlarında, kadın figürlerini genel olan betimlemenin aksine özgür ruhlu kişiler olarak çizmiş ve bu sayede “kadınların kurtuluş babası” olarak da bilinmektedir. Tiyatro etkinlikleri ve çeşitli işletmeler için afiş tasarımları yapan Jules Cheret’in (şekil 2.12) “Le Biche au Bois” isimli oyun için yapmış olduğu afiş tasarımı; resimli afişin öncüsü olmuştur. Afişin, sanat olarak önem kazanmasını sağlayan bir diğer sanatçı ise Fransız ressam Henri de Toulouse-Lautrec’tir. Lautrec’in yaptığı afişler, afiş tasarımı için kabul edilen kriterler konumuna gelmiş ve afişlerinde yazı ile

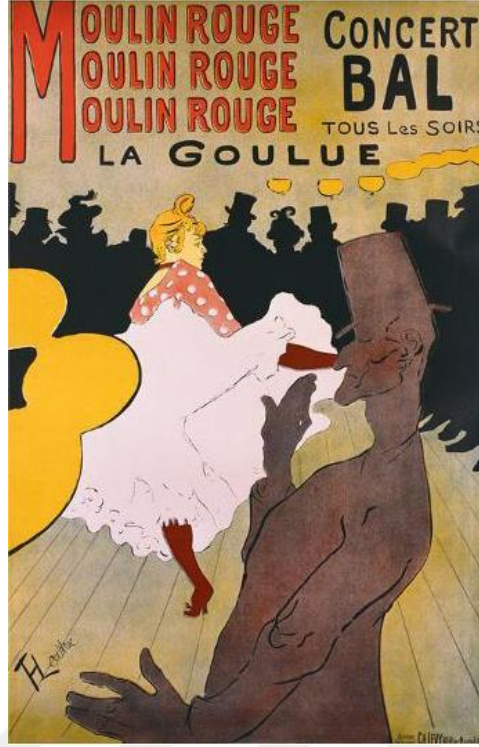
illüstrasyonu bir bütün olarak kullanma konusunda çok başarılı olmakla birlikte resim, baskı ve afiş tasarımı alanlarında pek çok eser ortaya koymuştur (Elbir, 2020).

Şekil 2.11 Sigara Kâğıdı, Litografi, Jules Cheret, 1889
(Kaynak: www.original-poster-barcelona.com)

Şekil 2.12 Le Biche au Bois, Jules Cheret
(Kaynak: <https://yeolddesignblog.wordpress.com>)

Şekil 2.13 Moulin Rouge: La Goulue, Henri de Toulouse-Lautrec

(Kaynak: <https://evruka.com>)

Afiş, ilgi çekici ve etkileyici olması yönüyle yerine göre reklam aracı olarak, yerine göre ise bilgi verme amacı ile yapılan tasarımlardır. İllüstrasyonlar; kitap, dergi vb. gibi ürünlerde anlatımı destekleyip, etkiyi artırma bakımından önem taşıdığı gibi afiş için de bu anlamda önemli yere sahiptir. Afiş; bilgi verme, reklam niteliği taşıma, hem toplumsal hem de kültürel etkinlikleri anlatma ve I. Dünya savaşının akabinde tarih açısından önemli olan, insanların düşüncelerini etkilemek amacıyla planlanmış mesajları içeren propaganda aracı olarak kullanılmaya başlanmış ve siyasi ya da savaş içerikli afişler olarak da çeşitli şekillerde karşımıza çıkmaktadır (Ayçe, 2016). Afişin anlatımını zenginleştiren en temel öge yazı ile birlikte illüstrasyonlardır. İlk afişler genellikle yazılı haldeyken zaman içerisinde baskı tekniklerinin, en çok da litografinin gelişimi ile beraber renkli ve resimli afişler yapılmaya başlanmıştır. Yazı ve illüstrasyonların bütünlüğü dönemin genel yapısını oluşturmaktadır (Elbir, 2020).

Şekil 2.14 Birinci Dünya Savaşı'ndaki Propaganda Afişleri
(Kaynak: www.ekrembugraekinci.com)

Şekil 2.15 Çanakkale Savaşı'ndaki Propaganda Afişleri
(Kaynak: (Ayçe, 2016, s. 156)

“Amerika’da Birinci ve İkinci Dünya Savaşı yıllarında pin-up kızlarının illüstrasyonları, askerlere moral desteği sağlamıştır ya da Sovyet Devrimi esnasında kullanılan propaganda afişlerinde, işçi sınıfının gücü çizilen figürlerin büyük elleri ve olağandan daha geniş ve sağlam resmedilen vücutları ile görsel olarak vurgulanmış ve her gün bu afişleri gören halkın bilinçaltına kazınması sağlanmıştır. İkinci Dünya Savaşından sonra pin-up kızları, bu kez ailesi için var olan, sağlıklı ve bakımlı Amerikan annesine dönüşmüştür ve bu dönemde ambalajlarda, afişlerde, posterlerde kullanılan Amerikan kadını, canlı renklerle son derece sağlıklı betimlenirken, savaş sonrası travmalarını atlatması için bir halka umut vermiştir, denilebilmektedir (Boydak, 2020: 83).”

Şekil 2.16 Sovyet İnsanı Modeline Uygun Doğulu Bir Erkek Figürü (Kızıl bayraktan ve doktrinden güç alarak bir yumrukla faşizmin sembolü taş svastikayı parçalarken tasvir edilmiştir.)

(Kaynak: (Akan, 2017, s. 99)

Şekil 2.17 We Can Do It (II. Dünya Savaşı'nda Westinghouse Electric şirketi için J. Howard Miller tarafından işçilerin morallerini yükseltmek amacıyla hazırlanmış bir Amerikan savaş propaganda afişi.)

(Kaynak: www.nolm.us)

Teknolojinin hızla gelişmesi ile illüstrasyonların oluşturulma süreci iyice hız kazanmış ve teknolojik imkânların da sağladığı kolaylık sayesinde sınırlama olmadan rahat bir şekilde çeşitli teknikler ile illüstrasyonlar yapılabilmektedir. Dijital dünyada internet aracılığıyla illüstrasyonları dünyadaki bütün herkese ulaştırmak mümkün hâle gelmiştir. Bu durum sayesinde illüstrasyon daha çok önem kazanmış ve kullanım alanları ve üretilme sıklıkları artmıştır.

2.3 İllüstrasyonun Türkiye’deki Tarihi

Türk illüstrasyon tarihine bakıldığında, Uygurlar dönemi tapınak ressamlığına uzandığı görülmektedir. Uygur tapınaklarını ve duvarları süsleyen ilk fresk örneklerinin ve el yazması eserlere açıklık getirmek için yapılan minyatürlerin var olması Türk resimlemesinin eskiden beri hayat bulduğunu göstermektedir (Acartürk, 2019).

“Türklerde kitap resmi, yani illüstrasyon sanatının gelişmiş bir sanat dalı olduğu söylenebilir. 8. ve 9. yüzyıllarda yapılan Uygur Minyatürleri buna en güzel kanıttır. Daha sonraları Osmanlı döneminde yapılan illüstrasyon çalışmaları önemli bir seviyeye ulaşmıştır. Hatta Osmanlı sarayında bu konu ile ilgili bir okul bile kurulmuştur. Osmanlı minyatürleri genellikle padişahın günlük yaşantısıyla ilgili konuları ele alırken, aynı zamanda savaş sahneleri, dinsel konular ve çeşitli mitolojik olaylar da illüstre edilmiştir (Tepecik, 2002: 79).”

Türk topraklarında İslâmiyet’e geçiş ile beraber dinin getirmiş olduğu gerekçeler ve hadisler sebebiyle illüstrasyon ve bazı sanat alanlarına yasaklamalar gelmiş olup bu alanlarda Batı sanatına göre daha farklı şekilde ilerleme olmuştur. Dolayısıyla bu topraklarda farklı bir yöntemle ilerleyen illüstrasyon sanatı, özgür bir şekilde kullanılan İran’da daha rahat bir şekilde gelişme sağlamış ve ciddi anlamda yol kat etmiştir. O dönemde İranlıların çoğunluğunu Türklerin oluşturduğu ve İran’daki illüstrasyon sanatının kökeninin Orta Asya olduğu bilinmektedir. İllüstrasyonun, Türk tarihindeki gelişimi incelendiğinde, karşımıza çıkan minyatür sanatının Türk illüstrasyonunun ilk örnekleri olduğu görülebilmektedir. Minyatür, el yazması eserlerde geçen olayları görselleştirerek anlatma amacı ile yapılan resimlemelerdir ve minyatür sanatçılarına nakkaş adı verilmektedir. Minyatürün oluşma amacı ile illüstrasyonun oluşma amacındaki benzerlik açık görülmektedir. Minyatürde, illüstrasyonlarda olduğu gibi bir olayı resimleme yoluyla anlatma amacı içerisindedir. Bu ortak amaç doğrultusunda minyatürlerde, illüstrasyon olarak kabul edilmektedir (Akın, 1994).

13. yüzyılda Anadolu’da Türkler tarafından yapıldığı bilinen illüstrasyon alanında ilk resimli el yazması kitap olan ve bir aşk öyküsünü anlatan Varaka ve Gülşah isimli kitap Konya’da Hoylu Muhammed Bin Abdülmümin tarafından resimlenmiştir (Uçar, 2012). Varaka ve Gülşah, Selçuklu dönemi kitap resimleme sanatı için önde gelen bir eserdir. Bu eser şuan da Topkapı Sarayı’ndadır ve bu resimli

kopya farsça olup içeriğinde 71 minyatür bulunmaktadır. Bu çağın en fazla resimlenen kitabı ise Firdevsi'ye ait olan Şehname olmuştur.

Şekil 2.18 Varaka ve Gülşah

(Kaynak: <https://tr.wikipedia.org>)

Şekil 2.19 Şehname, Firdevsi

(Kaynak: <https://tr.wikipedia.org>)

Anadolu'ya yerleşen Türkler, minyatür alanındaki çalışmalarına ara vermeksizin devam etmiş ve bu alanda kendilerine ait yöntemler geliştirmişlerdir.

Osmanlılar kısa zaman içerisinde büyük bir devlet olan Osmanlı Devleti'ni 1299 yılında kurmuşlardır. Osmanlı Devleti diğer bölgelere yayılarak güçlenmiştir.

“Selçuklu döneminin ardından Osmanlı Döneminde de minyatürlü kitap hazırlama faaliyetlerinin devam ettiğini ve bu alandaki ilk çalışmaların Fatih Sultan Mehmed'in himayesinde gerçekleştiğini görüyoruz. Bu dönemin önemli yapıtları olarak, 1455-56 yılları arasında Edirne'de hazırlanan Dilsuzname'yi, yine Edirne'de yapıldıkları sanılan Külliyyat-ı Katibi ve İskendername'yi, Amasya'da 1466 yılında hazırlanan cerrahlıkla ilgili Cerrahiyetül-haniyye adlı eseri sayabiliriz (Saçan, 1998: 6).”

İllüstratif çalışmalar, geleneksel sanatlarda da kendisini göstermektedir. İlk Çağ Orta Asya Türk medeniyetlerinde de bu tür illüstrasyon çalışmalarına rastlanmıştır. Bunun bilinen en eski örneklerinden olan ayrıca dünyanın ilk bilinen halısı Rus arkeolog Rudenko tarafından Altayların beşinci Pazırık kurganında (tepe şeklindeki mezar) bulunan Pazırık Halısı; yüksek kalitesi, zengin motifleri ve inanılmaz inceliği ile dikkat çeken özelliklere sahiptir. Pazırık halısında süvari (atlı asker), geyik, grifon (efsanevi yaratık) ve çiçek figürleri bulunmaktadır (Aslanapa, 2005: 16).

“Sanat tarihçileri ‘Pazırık Halısı’nın düğüm atma şeklinin Türk düğüm atma şekli olduğunu yazarlar. Halının üzerinde kullanılan hayvan figürleri, süvari resimleri, süvari atlarının kuyruğunun bağlı olması, Hun gülü gibi motifler sanat tarihi açısından bu halının Türklere ait olduğunu gösteriyor’ şeklinde konuştu (Çınar, 2020).”

Şekil 2.20 Pazırık Halısı

(Kaynak: Türk Halı Sanatının Bin Yılı, Oktay Aslanapa, s. 17)

Şekil 2.21 Pazırık Halısından Detay

(Kaynak: Türk Halı Sanatının Bin Yılı, Oktay Aslanapa, s. 18)

II. Bayezid döneminde Kelile ve Dimne, Hüsrev ve Şirin, Hamse-i Dehlevi gibi edebiyat konulu eserler saray nakkaşhanesinde resimlenmiştir (Yılmaz Ö. , 2019). Osmanlı, minyatürlerinde önemli gelişme ve ilerleme göstermiştir. Gelenekler içerisinde kendilerine has kültürü ve değerleri hep diri tutmuş ve bunu minyatürlere de yansıtmışlardır. Osmanlı minyatürlerinde, duygusal metin üslûbundan ve aşırı duyguların getirdiği abartılardan uzak bir anlatım vardır. Bu yönüyle Osmanlı minyatürü, gerçeği ele almış ve toplumu ilgilendiren olaylar, sanatçıların odağında olmuştur (Acartürk, 2019; Uçar N. N., 2012).

“Osmanlı minyatür sanatı çeşitli devirlerde ortaya çıkmış ve kesintisiz bir süreklilikle çok çeşitli konular ve türler ile varlığını devam ettiren köklü bir sanat halini almıştır. Mehmed Siyah Kalem bu sanatın atası olarak kabul edebileceğimiz minyatür türündeki kitap resimlemelerine yön veren önemli sanatçılardandır. Mehmed Siyah Kalem resimlerinde Asya kültür ortamında yaşamış insanların gündelik hayatlarını yansıtmaktadır (Gürses, 2014: 63).”

Ahmedi’ye ait olan İskendername eserinin, bu dönemde çok fazla nüshası yapılmıştır. İskendername, Osmanlı Devleti’nin ilk resimli ansiklopedik özellik taşıyan Türkçe eseridir ve bu yönüyle illüstrasyon sanatı için önemlidir (Uçar N. N., 2012).

Şekil 2.22 İskendername, Ahmedi

(Kaynak: www.nkfu.com)

Osmanlı'da 17. yüzyıldan itibaren adına “Çarşı Ressamları” denilen minyatür sanatçılarından farklı olarak el yazması eserleri resimleme yerine kişiye özel resimleme yapan saraya bağlı olmayan bir ressam grubu türemiştir (And, 2008: 51).

Evliya Çelebi, üç grup minyatür sanatçısı tanımlaması yapmıştır. Bu tanımlama kapsamında minyatür sanatçısı grupları kısaca açıklanacaktır. İlk grup yüz kişiden oluşan, çeşitli konuları işleyen ve geçit alaylarında tahtirevan (şekil 2.23) üzerinde, eserlerini sergileyen; esnâf-ı nâkkâşân-ı cihandır. İkinci grup olan esnâf-ı nâkkâşân-ı musavvirân ise kırk kişiden oluşur ve “Şehname” gibi eserlerdeki savaşları ve kahramanları işlemektedirler. Son olarak ise esnâf-ı falciyân-ı musavvir adındaki bu grupta bir sanatçı vardır. Bu sanatçı peygamberleri, padişahları, Varaka ve Gülşah, Yusuf ile Züleyha, Ferhad ile Şirin ve Leyla ile Mecnun gibi destanların resimlerini yapmaktadır (And, 2008: 51-52).

Şekil 2.23 Tahtirevan

(Kaynak: <https://tr.wikipedia.org>)

Şekil 2.24 Hz. Muhammed'in Bir Aslanı Ehlileştirmesi Minyatürü
(Kaynak: Minyatürlerle Osmanlı-İslâm Mitologyası, s. 130)

Şekil 2.25 Hz. Muhammed'in, Halası Atıke'nin Bahçesindeki
Kuruyan Hurma Ağacının Yeşermesi İçin Duası Minyatürü
(Kaynak: Minyatürlerle Osmanlı-İslâm Mitologyası, s. 36)

Osmanlı Devleti eski gücünü kaybettiği dönemde Batının üstünlüğünü kabul etmek durumunda kalmıştır. Bu durumun etkisi o dönemde yapılan sanat alanlarında da görülmüştür. 1727 yılında İbrahim Müteferrika ve Sait Çelebi tarafından ilk Türk matbaası kurulmuş ve Türkçe kitaplar basılmıştır. Matbaanın kurulmasıyla beraber resimli eserler basılmaya başlanmış ve bu durum kitapların resimlemeleri ve

illüstrasyon için çok önemli bir gelişme olmuştur. Basılan bu eserlerden, illüstrasyon sanatını en çok içinde barındıran kitap Tarih-i Hindi Garbi'dir. 1730'da basılan dördüncü kitap olan Tarih-i Hindi Garbi'nin yazarı Emir Mehmed bin Emir Hasan el Mes'udi'dir ve içerisinde bir gök haritası ve 13 resim bulunmaktadır (Kabacalı, 1998). III. Murad'a sunulurken asıl adı Kitab-ı İklim-i Cedid olan eser, İbrahim Müteferrika tarafından Tarih-i Hindi Garbi el Müsemma be Hadis-i Nev adını almıştır. Türk matbaa tarihinin ilk resimli kitabı olması sebebiyle de oldukça önemlidir. İllüstrasyonun tarihi için önemli olan ve İbrahim Müteferrika tarafından 1733 yılında basılan, içeriğinde illüstrasyonlar bulunan diğer bir eser ise Katip Çelebi'ye ait olan Cihannüma'dır (Yılmaz Ö. , 2019).

Şekil 2.26 Tarih-i Hindi Garbi (Batı Hint ya da Amerika Tarihi), Mehmed bin Emir Hasan el Mes'udi, 1730

(Kaynak: <http://maviboncuk.blogspot.com>)

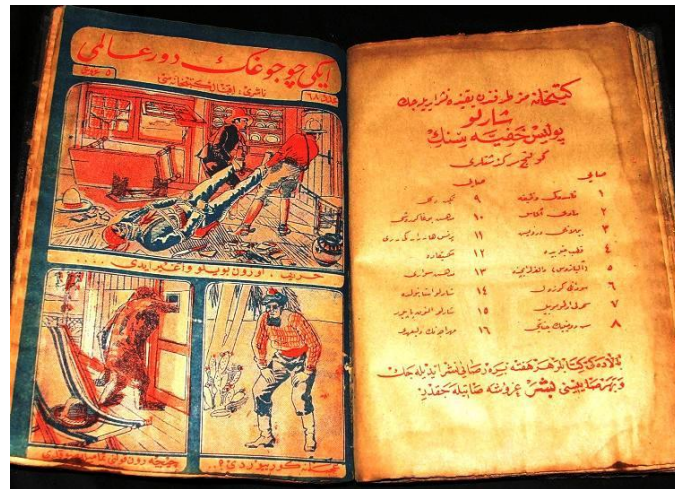
Şekil 2.27 Cihannüma, Katip Çelebi

(Kaynak: <https://tr.wikipedia.org>)

Müteferrika Matbaası'ndan sonra Mühendishane ve Üsküdar Matbaası'nda basılan bazı resimli eserler illüstrasyon tarihi açısından önem taşımaktadır. Türk tarihinde basılan ilk fransızca kitap olan Tableau des nouveaux reglemens de'l – Empire Ottoman, içeriğinde bulunan illüstrasyonlar sebebi ile önemlidir. Mühendishane Matbaası'nda basılmıştır ve Mahmut Raif Efendi'ye aittir. Cedid Atlas Tercümesi, Üsküdar Matbaası'nda basılan resimli kitaplardandır. İçeriğinde illüstrasyonlar ve haritalar bulunmaktadır (Saçan, 1998).

Türkiye'de dergi ve gazeteler çıkarılmaya başlanmış ve ilk Türk gazetesi Takvim Vakayi 1831 yılında yayımlanmıştır. İllüstrasyonun tarihi açısından önemli bir gelişme ise ilk resimli Türk dergisi olan Vekayi-i Tıbbiye'nin yayınlanmasıdır. 1850 yılında yayınlanan bu derginin içeriğinde tıbbi çizimler içeren illüstrasyonlar bulunmakta ve meslek dergisi özelliği taşımaktadır (Saçan, 1998). 1860 yılında Tercüman-ı Ahval gazetesinin yayımlanmasıyla birlikte ilk resimli ilanlar da verilmiştir. Bu dönem için önemli olan bir dergi ise Namık Kemal ve Teodor Kasap'ın birlikte çıkardıkları Diyojen dergisidir (Gürses, 2014).

“Türkçe mizah dergisini Teodor Kasap tarafından çıkarılan Diyojen dergisi ile başlatmaktadır. Ancak 1870 yılında Filip Efendi ve Ali Raşid'in sahibi oldukları Terakki gazetesinin bir ek olarak yayınladığı ve gazete ile aynı ismi taşıyan Terakki dergisi Türkiye'nin ilk Türkçe mizah dergisi olma özelliğini taşımaktadır (Demirkol, 2016: 141-160).”

Şekil 2.28 Vekayi-i Tıbbiye

(Kaynak: <https://media3m.com>)

Şekil 2.29 Diyojen Dergisi

(Kaynak: <https://tr.wikipedia.org>)

İllüstrasyonun, Türkiye’de ilk zamanlar kitap kapaklarında, afiş ve dergilerde kullanıldığı görülmüştür. Daha sonra illüstrasyonların her alanda kullanıldığı görülmeye başlanmıştır. 1908 yılında II. Meşrutiyet’in ilanı ile birlikte, illüstrasyon için önemli bir fırsat ele geçmiştir. II. Meşrutiyet’in ilanıyla, Türk tarihi açısından önemli yere sahip olan öykü ve masallar resimlenmeye başlanmış ve bu dönemde sansür yasağı kaldırılmıştır. II. Meşrutiyet’le birlikte renkli yayıncılıkta başlamıştır. II. Meşrutiyet döneminde yayıncılık artmış, kadına ve çocuğa yönelik yayıncılık da gelişmiştir. Çocuğa yönelik olan yayıncılıkta illüstrasyonun önemli bir yere sahip olduğu görülmüş ve bu alanda çalışmalar yoğunlaştırılmıştır (Saçan, 1998).

“II. Meşrutiyet döneminde oldukça çok sayıda çocuk yayını yayımlanmıştır. Osmanlı Devleti’nde çocuklara yönelik olarak yapılan ilk yayın 1869 tarihli Mümeyyiz Gazetesi tarafından yayımlanan bir ilavedir. Bu ilk yayını çok sonra, 1896 yılında Çocuklara Mahsus Gazete izlemiştir. 1904 yılında illüstrasyonlarla süslü Çocuk Bahçesi yayımlanır. Bu dergi, ilk illüstrasyonlu çocuk dergisidir. Bu dergiden sonra yayımlanan bütün dergiler, çocukların ilgisini çekebilecek, yayınları cazip kılabilmek için illüstrasyonları yoğun bir şekilde kullanırlar. İllüstrasyonun çocuk yayıncılığı için önemi anlaşıldıktan sonra, çocuk yayınları daha cazip ve çekici hale gelir (Saçan, 1998: 36).”

Resimli çocuk dergilerinin öncülerinden olan “Arkadaş” dergisinin içeriğinde ders konularını anlatmaya yarayan illüstrasyonlar ve edebiyatçıların yazıları yer almaktadır. “Çocuk Duygusu” dergisi, ilk kez resimli roman yayımlamıştır.

İllüstrasyonlu broşürler, reklam afişleri, ürün katalogları vb. çeşitli reklam ürünleri, II. Meşrutiyet’le beraber artış göstermiştir (Saçan, 1998).

I. Dünya Savaşı’nın etkisiyle ekonomik anlamda sıkıntılar yaşanan dönemde Münif Efendi, illüstrasyonlu afişler ve kitap kapakları için illüstrasyonlar yapmıştır. I. Dünya Savaşı’nın etkilerinin devam ettiği dönemlerde Türk tarihi açısından önemli bir yere sahip olan yayıncılardan Sedat Simavi’de ilk yayınlarını çıkarmıştır. Simavi’nin, ilk illüstrasyonlu yayınları çocuk dergisi olan Hacı Yatmaz ve kadın ve salon dergisi olan İnci’dir. Daha sonra Payitaht (başkent) gazetesini çıkarmıştır. Güler yüz adında haftalık yayınlanan resimli bir dergi çıkarmıştır. Sonraki senelerde çokça resim içeren eserler yayınlamıştır. Cumhuriyet’ten önce sergilediği resimli dergicilik anlayışı, Cumhuriyet sonrası yayıncılık için de aydınlatıcı olmuştur (Saçan, 1998).

Cumhuriyet’ten sonra Münih Fehim Özerman, Cumhuriyet öncesi yaptığı illüstrasyonları ile dikkat çekmiştir. Yapmış olduğu kitap, dergi kapak illüstrasyonları, reklam illüstrasyonları ile geniş bir kitleye ulaşmıştır. Cumhuriyet’in ilanıyla beraber çocuk yayıncılığı da ilerlemiştir. Cemal Nadir, Ercüment Kalmık ve Ramiz Gökçe Türk çocuk yayıncılığının ilk çizerlerinden olmuşlardır. Ramiz Gökçe ve Cemal Nadir karikatürleri ile Ercüment Kalmık ise resimleriyle çocuk yayıncılığını dikkat çekici hale getirmişlerdir (Boztepe, 2015).

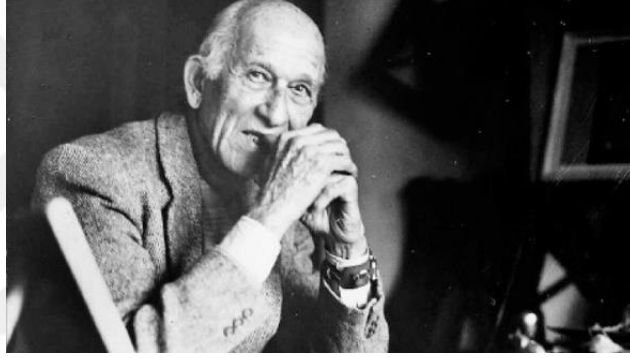

Şekil 2.30 Nikâh Merasimi, Münih Fehim Özerman

(Kaynak: <https://tr.pinterest.com>)

Bu dönemin en önemli ismi olan İhâp Hulusi Görey, Türk grafik sanatı kurucusu olmasıyla beraber illüstrasyonun Türkiye’de ki ilk uygulayıcısı ve aynı zamanda reklamcılığın ilk isimlerindendir. Görey, Almanya’da eğitim almış daha

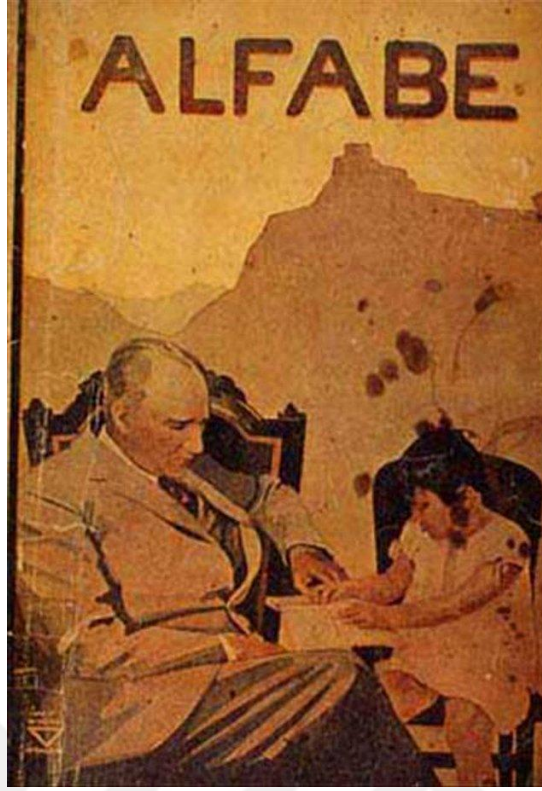
sonra Türkiye’ye dönerek kendi atölyesini açmıştır. İlk zamanlar Akbaba dergisi için illüstrasyonlar yapmış ve bu çalışmalar sayesinde ismini duyurmayı başarmıştır. İzmir’deki bir diş macunu firması için yaptığı illüstrasyon, ilk reklam illüstrasyonudur. Afiş sanatına da öncülük eden Görey, ülkemizde latin harfleri ile yazılmış olan alfabenin kapak tasarımı için illüstrasyon yapmıştır (Gürses, 2014). İhap Hulusi Görey’den sonra Atıf Tuna ve Faris Erkman gelmektedir. Atıf Tuna, Tekel idaresine Rize Çayı afişi hazırlamış ve başarılı bir şekilde çözümlemiştir. Tuna’nın Tekel için yapmış olduğu likör afişi ve Akbank için yaptığı afişi de başarılı çalışmalarındandır. Faris Erkman, yaptığı kitap kapağı illüstrasyonları ile dikkat çekmiş ve kendisine has grafik anlayışına sahip çalışmalar ortaya çıkarmıştır (Boztepe, 2015).

Şekil 2.31 İhap Hulusi Görey
(Kaynak: www.anilkagit.com)

Şekil 2.32 Akbaba Dergisi, İllüstrasyon, İhap Hulusi Görey
(Kaynak: <https://onedio.com>)

Şekil 2.33 Atatürk'ün Siparişi Üzerine Tasarımını Yaptığı Türk Alfabesinin Kapak Tasarımı, İhâp Hulusî Görey, 1932

(Kaynak: <https://onedio.com>)

Şekil 2.34 Afiş Tasarımları, İhâp Hulusî Görey

(Kaynak: Yavuz, E. (2018), s. 1202)

Şekil 2.35 Rize Çayı Reklam Afişi, Atıf Tuna, 1952,
(Kaynak: www.nadirkıtap.com)

Şekil 2.36 Akbank Reklam Afişi, Atıf Tuna
(Kaynak: <https://twitter.com>)

Türkiye'nin en ünlü grafik tasarımcısı ve afiş sanatçısı olan Mesut Manioğlu, çok başarılı eserlere imza atmıştır. Türkiye'yi, Amerika'da temsil eden ilk afiş

tasarımını yapmış ve İstanbul Belediyesi tarafından düzenlenen İstanbul Sergisine katılım sağlamış, sergi afişlerini ve dekorasyonlarını yaparak sanat hayatındaki profesyonel adımını atmıştır. Ünlü markalar için logo ve afiş tasarımları yapmıştır. Hayatı boyunca logo, amblem, illüstrasyonlar, afiş tasarımları yapmış ve çok fazla ödül almıştır. Logolarındaki ince detaylı gizlenen anlamları oldukça başarılı uygulamış ve etkileyici tasarımlar yapmıştır. Uluslararası sergilere katılan Manioğlu'nun, yabancı yayınlarda eserlerine yer verilmiştir. Türk Grafik Sanatının başlangıç günlerini yaşayan Mesut Manioğlu, 58 yıl boyunca sanatla iç içe yaşamış olup heykelden mimarlığa, grafikten fotoğrafa kadar güzel sanat dallarında başarılı eserler ortaya koymuştur (Ünal, 2017).

Şekil 2.37 Mesut Manioğlu

(Kaynak: <https://themahmut.com>)

Şekil 2.38 ÇBS Boyaları Reklam Afişi, Mesut Manioğlu

(Kaynak: www.oguztopoglu.com)

Şekil 2.39 Afiş ve Logo Tasarım Örnekleri, Mesut Manioğlu

(Kaynak: (Yavuz, 2018, s. 1204)

1959 yılında düzenlenen yarışmada, Türk Hava Yolları'nın ambleminin tasarımını yapan Manioğlu, birçok canlının nefes dahi alamadığı 9 bin metre yükseklikte kıtalararası uçabilen yaban kazının uçuş anındaki görüntüsünden ilham almıştır. Amblem, kendi etrafında sırası ile döndürüldüğünde T-H-Y harfleri görülmektedir (Şimşek, 2018).

Şekil 2.40 Türk Hava Yolları Amblemi, Mesut Manioğlu

(Kaynak: www.webtekno.com)

Mithat Özar ve Kenan Temizan da dönemin başarılı sanatçılarından olmuşlardır. Kenan Temizan'ın Türk Hava Yolları için yapmış olduğu afiş ise akılda en kalıcı çalışması olmuştur.

Bu dönemde çocuk alanı resimlemeciliğinde yeni gelişmeler kaydedilememiştir. 1947 yılında Doğan Kardeş Dergisi kurulmuş ve çizerlerin adlarını duyurabilmeleri için ellerine fırsat geçmiştir. Doğan Kardeş sayesinde adını duyuran çizerlerden bazıları; Selma Emiroğlu, Güngör Kabakçıoğlu, Mustafa Eremektar, Altan Erbulak ve Gevher Bozkurt olmuştur (Boztepe, 2015).

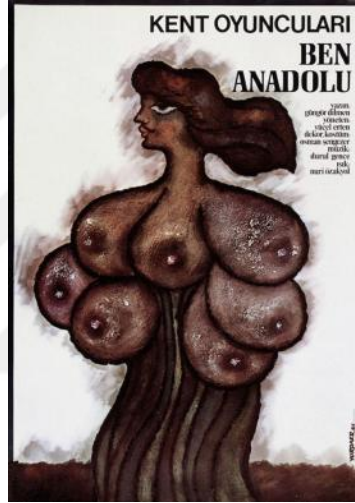
Şekil 2.41 Doğan Kardeş Haftalık Çocuk Dergisi, 1967

(Kaynak: www.kitantik.com)

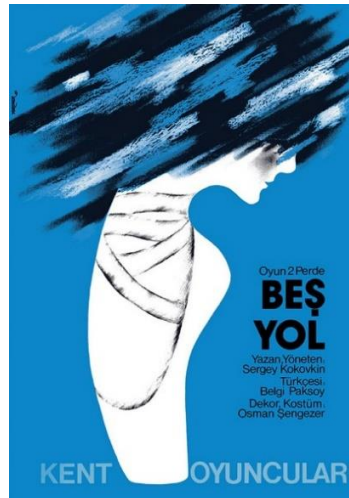
1957’de Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksekokulu’nun eğitime açılmış olması ile birlikte grafik sanatı dalında tasarım eğitimleri veren kurum hayata geçmiş bulunmaktadır. Grafik Tasarımcı yetiştirme amacı taşıyan bölüm açıldıktan sonra çok daha fazla akademi çıkışlı grafik tasarımcıların yetiştiği görülmektedir. Bu dönemde matbaacılıkta ilerlemeler kaydedilmiş; tipo baskı tekniğinden ofset baskı tekniğine geçilmiş ve Türkiye’de renkli basıma giriş yapılmıştır. İllüstrasyon sanatının, günümüze başarı ile ulaşması, modern ve özgün haline gelmesi; durmaksızın çalışmalar yapan ve emek sarf eden sanatçılarımız sayesinde olmuştur. İllüstrasyonu, çeşitli grafik sanatları alanlarında başarılı şekilde uygulayan sanatçılarımızdan bazılarının isimlerini sıralayacak olursak; Münih Fehim Özerman, İhap Hulusi Görey, Yurdaer Altıntaş, Atıf Tuna, Sadık Karamustafa, Mesut Manioğlu, Mengü Ertel, Bülent Erkmen, Sait Maden, Aydın Erkmen, Erkal Yavi, Nazan Erkmen, Cemalettin Mutver, Can Göknıl, Faris Erkman, Mürşide İçmeli, Osman Kehri, Gürbüz Doğan Ekşioğlu, Mustafa Delioğlu, Feridun Oral, Sema Ilgaz Temel, Selçuk Demirel gibi önemli ve değerli isimlerdir (Başbuğu, 2007).

Mengü Ertel, afişlerinde Türk kültür sanatını yansıtmış ve illüstrasyonu eserlerinde yoğun bir şekilde kullanmıştır. Yurdaer Altıntaş ise geleneksel halk kültürünü çalışmalarına yansıtmış ve illüstrasyon sanatını aynı şekilde eserlerinde kullanmıştır. Altıntaş, 1964 yılında Türkiye'nin ilk grafik sergisini açmıştır. Grafiğin birden çok alanında başarılı işler ortaya çıkarmış ve ödüller almıştır (Boztepe, 2015).

“Grafik tasarımın birçok dalında ürün vermesine rağmen, 1974 yılında yaptığı Karagöz resimleri ve tiyatro afişleriyle tanınan Yurdaer Altıntaş, uzun bir süre Dormen ve Kent Tiyatrosu'nun afişlerini yaptı. [...] Yurdaer Altıntaş, sağlam bir figür anlayışıyla, figürler arası uyumu çok iyi belirten bir sanatçıdır. Geleneksel sanatımız olan Karagöz ve Hacivat tiplerini, Nasreddin Hoca ve Dede Korkut masallarını çağdaş bir anlatım tarzıyla resmetmiştir (Kara, 2004: 197).”

Şekil 2.42 Tiyatro Afişi, Yurdaer Altıntaş, 1984
(Kaynak: www.emuseum.ch)

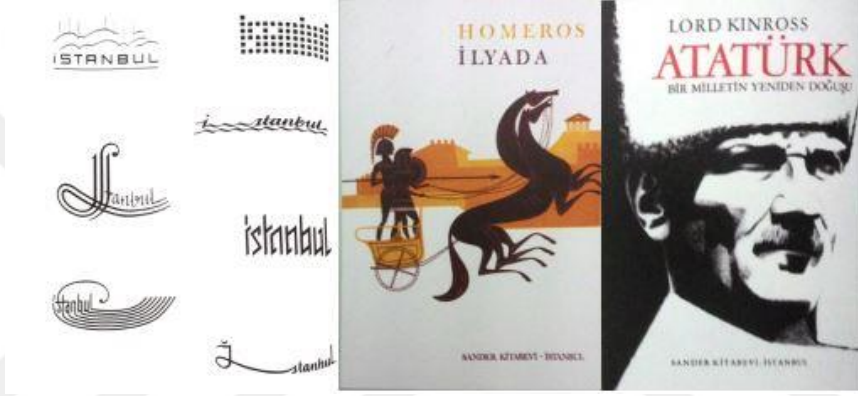

Şekil 2.43 Beş Yol” Tiyatro Afişi, Yurdaer Altıntaş, 1985
(Kaynak: <https://tr.pinterest.com>)

Şekil 2.44 Afiş ve Kitap Kapağı Tasarım Örnekleri, Yurdaer Altıntaş

(Kaynak: (Yavuz, 2018, s. 1206)

Şekil 2.45 Afiş ve Yazı Tasarım Örnekleri, Sait Maden

(Kaynak: (Yavuz, 2018, s. 1205)

Şekil 2.46 Afiş ve Logo Tasarım Örnekleri, Mengü Ertel

(Kaynak: (Yavuz, 2018, s. 1204)

1993'te İllüstratörler Derneği kurulmuştur. Derneğin kuruluş amacı ise illüstratörleri bir araya getirerek illüstrasyon sanatındaki faaliyetleri birlik ve beraberlik içerisinde geliştirebilmek ve tanıtabilmektir (Bol, 2010).

Günümüzde ise üniversitelerde açılan sanat ve tasarım fakültelerinde illüstrasyon eğitimleri verilmektedir. İllüstrasyon sanatı durmaksızın gelişerek devam etmekte ve illüstratörler yetişmektedir.

2.4. İllüstrasyon Türleri

İllüstrasyon, geçmişten günümüze dek gelişerek gelmiş ve zaman içerisinde çeşitli kullanım alanlarına sahip bir sanat dalına dönüşmüştür. İllüstrasyonların yapımında geleneksel yöntemlerden yararlanıldığı gibi bilgisayar, kolaj ve fotoğraflardan da yararlanılmaktadır. İllüstrasyonlar çeşitli kullanım alanlarına sahiptir. Bu kullanım alanlarını, üç grupta incelemek mümkündür: Reklam illüstrasyonları, yayın illüstrasyonları ve bilimsel ve teknik illüstrasyonlar (Becer, 1997: 210).

2.4.1. Reklam İllüstrasyonları

Ürün veya hizmeti geniş kitlelere tanıtmaya çabasına reklam denilmektedir. Reklam, çeşitli biçimlerde yapılabilmektedir. Reklamda ayrıntılar; ön plânda ve daha dikkat çekici olmaktadır. İllüstrasyon ise bir reklamı akılda kalıcı ve dikkat çekici hale getiren en önemli unsurlardan biridir. Reklam illüstrasyonları, sinema vb. gibi afişlerde, gıda ambalajlarında, broşürlerde, basın ilanlarında, etiketlerde, kartlarda, cd ve kaset kapaklarında kullanılmaktadır. Moda illüstrasyonları da bu alan içerisinde ele alınır (Admı, 2019; Becer, 1997: 210)

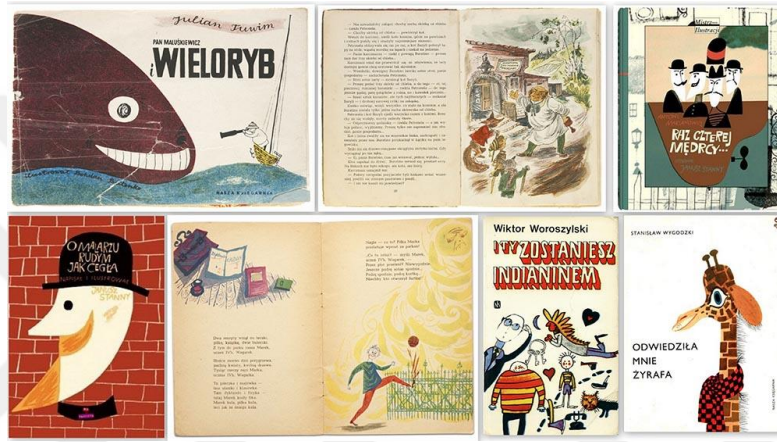

Şekil 2.47 Coca Cola Reklam Afişi, Reklam İllüstrasyonu Örneği

(Kaynak: <http://grafikbilgi.blogspot.com>)

2.4.2. Yayın İllüstrasyonları

Yayın illüstrasyonları; kitap, dergi, ansiklopedi, gazete gibi grafik ürünlerin metinlerini açıklamaya yardımcı olacak şekilde kullanılır. İllüstratör, yayın alanında illüstrasyonlar yapacak ise metin hakkında bilgi ve görüşe sahip olmalı aynı zamanda metinleri resim diline başarılı bir şekilde dökebilmeli ve okuyucuya sunabilmelidir. Gazetelerde kullanılan illüstrasyonlar, çoğunlukla siyah-beyaz tekniklerle oluşturulur. İllüstratörün, illüstrasyonlarını en özgür biçimde yaptığı alanlardan birisi de çocuk kitaplarıdır (Becer, 1997: 210-211).

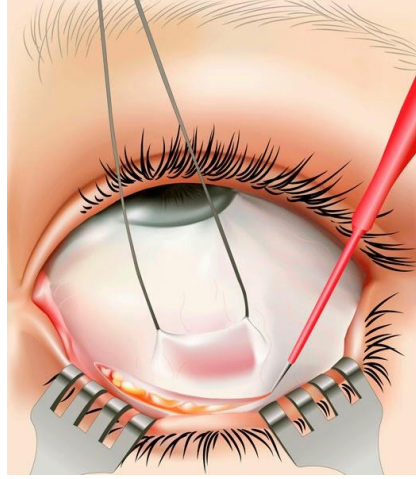

Şekil 2.48 Yayın İllüstrasyonu Örnekleri

(Kaynak: <https://culture.pl/tr/article>)

2.4.3. Bilimsel ve Teknik İllüstrasyonlar

Bilimsel ve teknik illüstrasyonlar, sanatsal bir amaç gütmekten ziyade açıklamaya, öğretmeye ve tanımlamaya dayalı yapılan illüstrasyonlardır. Bilimsel ve teknik illüstrasyon yapan illüstratörler, eksiksiz ve en doğru şekilde bir fotoğraftan daha da fazlasını ortaya çıkarmak için çaba sarf etmektedir. Bu illüstrasyonlar, zooloji, biyoloji, jeoloji, tıp, mekanik, entomoloji ve botanik gibi uzmanlık gerektiren alanlarda kullanılır. İllüstratörün hazırlayacağı bilimsel ve teknik illüstrasyonlarda, alanına göre bilgisi olmalıdır. Örneğin illüstratörün, tıp alanında bir illüstrasyon yapabilmesi için biyoloji ve anatomi bilgisine sahip olması gerekmektedir (Admı, 2019; Becer, 1997: 211)

Şekil 2.49 Bilimsel ve Teknik İllüstrasyonlar Örneği

(Kaynak: <http://grafikbilgi.blogspot.com>)

2.5. İllüstrasyon Araçları ve Teknikleri

İllüstratör, çeşitli araçlar kullanarak illüstrasyonlarını hazırlar. Hemen hemen hayatımızın her alanında kullandığımız malzemeler, illüstrasyonun yapılması için kullanılan temel malzemeler olarak karşımıza çıkmaktadır. İllüstrasyonun hazırlanması için gerekli olan araçlar olarak ilk akla gelen kâğıt kalem, fırça, çeşitli cetveller, silgi, büyüteç, boya çeşitleri vb. gibi malzemeleri sıralamak mümkündür (Becer, 1997: 211-212; Gedik, 2017). İllüstrasyonlar hazırlanırken taslak çalışmalarında veya profesyonel çalışmalarda yani illüstrasyonun oluşumu hangi aşamada ise ve illüstrasyonda kullanılacak tekniğe göre farklı resim kâğıtları ve farklı fırça çeşitleri illüstratörler tarafından tercih edilir. İllüstrasyonlar hazırlanırken kullanılan çeşitli teknikler bulunmaktadır.

2.5.1. Gravür Tekniği

Gravür tekniği, en eski baskı tekniklerinden biridir. Matbaanın icadı ile daha fazla önem kazanan gravür, bu teknik için özel olan farklı uçlara sahip bıçak seti ve ince uçlu oyma kalemi yardımı ile kazıma ve oyma işlemleri, ahşap veya metal plaka üzerine yapılarak sanat eserlerinin ortaya çıkmasında kullanılan tekniktir. Çukur baskı da denilmektedir. İllüstrasyon tekniklerinden olan ahşap baskı ve metal oyma baskı teknikleri aşağıdaki gibidir.

Ahşap baskının ayırt edici özelliği kontrast renklerdir. Ortaya çıkan eserin karanlık ve aydınlık kısımlarındaki zıtlık ve göze çarpan asıl öge önemlidir. Bu teknikle oluşturulan eserler, ince çizgili detaylar yerine kalın çizgili detaylara ve dokulu bir görünüme sahiptir (Kaba, 2019).

Şekil 2.50 Ahşap Baskı Tekniği ile Yapılmış İllüstrasyon Örneği, Sena Durdağı, 2019
(Kaynak: Arşivimden)

Diğer bir teknik olan metal oyma baskı yönteminde ise aside dayanıklı bir vernikle plaka verniklenir sonrasında plaka üzerindeki vernik sıyrılarak ince uçlu oyma kalem veya sivri kalın bir iğne yardımıyla çizim yapılır. Çizim tamamlandıktan sonra plaka asit banyosuna sokulur. Asit sayesinde çizim yapılan yerlerde çukurlar oluşur. Plakanın her yeri mürekkeplenir ve daha sonra plaka üzerindeki mürekkep silinir mürekkep sadece kazılan yerlerde kalır ve bu şekilde basılır. Metal oyma baskı tekniğinde, ahşap baskının aksine ince çizgili detaylar bulunmaktadır (Kaba, 2019). Günümüzde ahşap baskı ve metal oyma baskı tekniğini çalışmalarında tercih eden illüstratörlerde vardır.

Şekil 2.51 Eskişehir Masal Şatosu, Metal Oyma Baskı Tekniği ile Yapılmış İllüstrasyon Örneği
Sena Durdağı, 2019

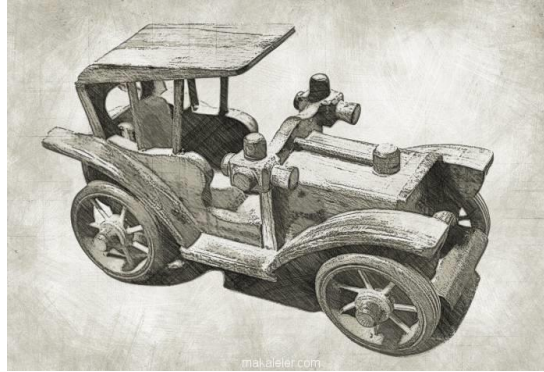
(Kaynak: Arşivimden)

2.5.2. Kurşunkalem ve Kuru Boya Tekniği

Kurşunkalem, herkesin rahatlıkla her yerde bulabileceği uygun fiyatlı ve en yaygın olarak kullanılan popüler bir çizim aracıdır. Kurşunkalem sayesinde keskin çizimleri oluşturabilmek, gölgeler ve geçişleri yapmak oldukça rahattır. Sanatçılar, kurşunkalem ile çok güzel eserler ortaya çıkarırken taslak çalışmalarında da kurşunkaleminden yararlanırlar. İllüstratörlerde, illüstrasyonlarını hazırlamadan önce ön taslak çalışmalarında kurşunkalem kullanırlar (Uçar N. N., 2012).

“Kurşunkalem, biçim ve kompozisyon araştırmalarında esnek çalışma olanağı sağlar. Kullanım amacına göre değişik sertlik derecelerinde üretilir. ‘H’ serisi içinde yer alan kalem sert uçludur; teknik çizimlerde, ayrıntılarda ve kontur çizimlerinde iyi sonuç verirler. Biçim araştırmalarında, hızlı eskiz ve tonlamalarda kullanılan yumuşak uçlu kalem ‘B’ serisinde toplanmıştır (Becer, 1997: 212). ”

Kuru boya tekniği sayesinde ise renk çeşitliliği sağlanır ve tonlamalar yapıldığında zemini istenilen renge boyarken diğer kuru boya renklerinden faydalanarak etkili, zengin çalışmalar ortaya çıkarmak mümkündür. Taslak aşamasından sonra ayrıntı gerektiren illüstrasyonlar için kuru boya ideal bir teknik malzemedir (Uçar N. N., 2012).

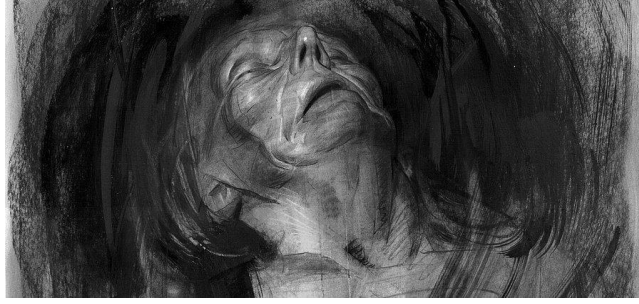
Şekil 2.52 Kurşunkalem ve Kuru Boya Tekniği ile Yapılmış İllüstrasyon Örneği

(Kaynak: www.makaleler.com)

2.5.3. Kömür Tekniği

Kömür tekniği ile oluşturulan çizimler keskin hatlara sahip değildir. Bu teknik uzun olmayan ve hızlı çizilebilecek çizimler için daha çok tercih edilir. Kömürün kabarması, illüstratör tarafından daha doğal dokunuşlu çizimlerin ortaya çıkmasını

sağlar. Kömür tekniğinde illüstratör, parmakları sayesinde çizim üzerinde yumuşatmalar yapar (Kaba, 2019).

Şekil 2.53 Kömür Tekniği ile Yapılmış İllüstrasyon Örneği
(Kaynak: <https://onedio.com>)

2.5.4. Suluboya Tekniği

Suluboya tekniği, ekstra bir özen ve çaba isteyen bir tekniktir. Suluboya yapmadan önce kâğıdın zarar görmemesi, kıvrılmaması adına bazı önlemler alınır. Öncelikle kâğıt ıslatılır daha sonra düz bir zemine konulan kâğıt kenarlarından bantlanarak zemine sabitlenir. Kâğıt kuruyunca boyama yapılır. İllüstratörlerin, çalışmalarında en çok tercih ettiği tekniklerden biri olan suluboya sayesinde her türden illüstrasyonlar oluşturulur (Uçar N. N., 2012).

Şekil 2.54 Suluboya Tekniği ile Yapılmış İllüstrasyon Örneği, Ender Dikmen, 2016
(Kaynak: www.artgarage.com.tr)

2.5.5. Guaj Boya Tekniği

Guaj boya tekniği, sanatçılar tarafından tercih edilen bir tekniktir. Posterler, çizgi romanlar ve illüstrasyonlar oluşturulurken sanatçılar tarafından sıkça kullanılan bir yöntemdir. Suluboyaya göre daha katı bir yapıya sahip olan guaj boya, su yardımı ile açılır ve ince bir yapıya dönüşür. Kısacası örtücü bir yapıdadır fakat kullanılan su miktarına göre suluboya gibi saydam bir yapıya dönüşür (Gedik, 2017).

Şekil 2.55 Guaj Boya Tekniği ile Yapılmış İllüstrasyon Örneği
(Kaynak: <http://biriz.biz>)

2.5.6. Akrilik Boya Tekniği

İllüstratörler ve resimlemeye yeni başlayan kişiler tarafından yaygın olarak tercih edilen tekniklerdendir. Akrilik boya kullanarak çalışmalar yapmak, guaj ve suluboya kullanarak çalışma yapmaktan daha kolaydır. Genellikle her yüzey üzerinde uygulanabilen bir boya türüdür ve çabuk kurur. Akrilik boya, kuruduktan sonra suya karşı dayanıklı olur. Daha sonra akrilik boya ile yapılan çalışmalar üzerinde su kullanılan boyalar ile ekstra çalışmalar yapılabilir (Becer, 1997: 218; Gedik, 2017).

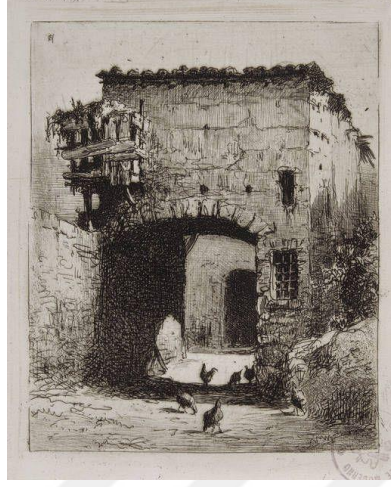

Şekil 2.56 Akrilik Boya Tekniği ile Yapılmış İllüstrasyon Örneği
(Kaynak: <https://abdullahabdurrahman.wordpress.com>)

2.5.7. Mürekkep Tekniği

Çizgiler kullanılarak yapılan illüstrasyonlarda rapido veya tarama ucu kullanılır. Tarama ucu, mürekkebe batırılır ve bu şekilde sanatçılar tarafından tarama ucu ile ince ya da kalın çizgiler oluşturularak illüstrasyonlar ortaya çıkar. Tarama ucu ve mürekkep kullanılan çalışmalarda farklı ton değerleri oluşturmak için dikey, yatay ve çapraz taramalar yapılır. Çizgiler, kalın ve yakın olarak kullanılıncaya koyu değerler

elde edilirken ince ve uzak kullanılan çizgiler ile açık ton değerleri elde edilir (Becer, 1997: 213-214).

Şekil 2.57 Rapido veya Tarama Ucu Kullanılarak Mürekkep Tekniği ile Yapılmış İllüstrasyon Örneği
(Kaynak: <https://tr.pinterest.com>)

2.5.8. Kolaj Tekniği

Kolaj, farklı malzemeleri bir araya getirerek planlı bir şekilde yapıştırılması sonucu ortaya çıkan çalışmalara denmektedir. Kolaj tekniği, illüstratörler tarafından da tercih edilen bir tekniktir. İllüstrasyon sanatı açısından popüler olan bu teknik sayesinde farklı bir bakış açısı geliştirilmiştir. Kolaj çalışmaları yapılırken gazete sayfalarından, dergilerinden ve fotoğraflardan yararlanılmaktadır (Kaba, 2019).

Şekil 2.58 Kolaj Tekniği ile Yapılmış İllüstrasyon Örneği
(Kaynak: <https://onedio.com>)

2.5.9. Karışık Teknik

Karışık teknik ile oluşturulan çalışmaların içerisinde birden fazla teknik bulunmaktadır. İllüstratörler için bu teknik, illüstrasyonlarını oluşturmadaki en özgür

alanı yaratır. Karışık tekniği çalışmalarında başarılı bir şekilde uygulayabilen sanatçılar tarafından çok etkili işler ortaya çıkmaktadır. Karışık teknikler için bu örnekler verilebilir; karakalem ve kuru boya ile yapılan çalışmalar, kurşunkalem ve sulu boya ile yapılan çalışmalar, guaj ve sulu boya ile yapılan çalışmalar vb. gibi tekniklerin bir araya getirilmesi sonucu yapılan çalışmalardır (Becer, 1997: 219).

Şekil 2.59 Karışık Teknik ile Yapılmış İllüstrasyon Örneği, (Suluboya ve Guaj Boya), Albert Dürer
(Kaynak: www.arthipo.com)

2.5.10. Püskürtme Tekniği

İllüstrasyon çalışmalarında kullanılan bir teknik olan püskürtme tekniğinde sıvı olan boya ya da inceltilemiş boya, boya makinesi denen airbrush (hava fırçası) gibi araçların içerisinde konularak püskürtme işlemi ile resimlemeler yapılır. Bu teknik ile çeşitli illüstrasyonlar yapılabilmektedir (Becer, 1997: 219-220; Boztepe, 2015).

Şekil 2.60 Püskürtme Tekniği ile Yapılmış İllüstrasyon Örneği
(Kaynak: <https://tr.pinterest.com>)

2.5.11. Dijital İllüstrasyon Tekniği

Dijital ortamda gerçekleştirilen vektörel çizim tekniği ile illüstratörler çok amaçlı çizim araçlarını kullanarak illüstrasyonlar yapmaktadırlar. Vektörel çizim tekniğinde yumuşak geçiş yapmak zordur ancak ölçeklendirme yaparken görüntü

kalitesi bozulmaz ve bu teknik, zaman açısından da illüstratörlere çeşitli imkânlar sunmaktadır. Aynı zamanda tablet ve çizim programları yardımı ile içerisinde sunulan çeşitli araçlar ile dijital ortamda da illüstrasyonlar yapılmaktadır. Son zamanlarda çocuk kitapları resimlemelerinde de bu teknik yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Bu teknik ile illüstrasyonlar üzerinde rahat bir şekilde yumuşak geçişler yapılabilmektedir. Bu teknik doğrultusunda etkili illüstrasyon çalışmaları yapılması mümkündür (Kaba, 2019).

Şekil 2.61 Vektörel Çizim Tekniği ile Yapılmış İllüstrasyon Örneği
(Kaynak: <https://onedio.com>)

Şekil 2.62 Dijital İllüstrasyon Örneği
(Kaynak: <https://onedio.com>)

2.6. İllüstrasyonun Diğer Sanatlar ile İlişkisi

İllüstrasyon, çeşitli kollarda birleşerek duygu ve düşünceleri; resim, karikatür, çizgi roman, çizgi film ve grafitti, yoluyla insanlara aktarabilmektedir. İllüstrasyon, sözel olarak anlatılabilecek olayları veya unsurları resimsel olarak bir kâğıda, duvara veya farklı bir düzleme aktarır. İllüstrasyonun resimle benzer ve farklı yönleri bulunmaktadır. Resim ve illüstrasyon estetik kaygı taşıyarak sosyal hayatta iletişim sağlar. Ancak yorumlayıcı özelliği ile illüstrasyon resimden ayrılır. Karikatür, çizgi

film ve çizgi romanda yine illüstrasyonu bir anlatma biçimi olarak kullanır. II. Dünya Savaşı'yla birlikte farklılaşan karikatür, öncesinde yalnızca güldürü ve abartma sanatıyken sonrasında güldürü ve eleştiriyi bir araya getirip harmanlayarak sosyoloji, tarih, biyoloji gibi birçok bilim dalını içine alan bir iletişim aracı haline döner. Son olarak, illüstrasyonu bir araç olarak kullanan grafitiye; toplumda seslerini duyurmaya çalışan marjinal kesimin; siyasi ve sosyal sorunlarını dile getirmek amacıyla protesto aracı olarak kullandığı bir çeşit duvar sanatıdır. Özetle, illüstrasyon birçok sanat dalını kullanarak farklı çeşitlerde karşımıza çıkar. İnsanlar duygu ve düşüncelerini aktarmak için çeşitli yollara başvururlar bunlardan bir veya birkaçı illüstrasyon ve illüstrasyondan faydalanan diğer sanatlardır (Kara, 2004).

2.7. İllüstrasyonun Bilim Dalları ile İlişkisi

İllüstrasyon, sanat dalları ile ilişki içerisinde olduğu gibi çeşitli bilim dalları ile de ilişki içerisinde. Bilim dallarında kullanılan illüstrasyonlar, bilimsel ve teknik illüstrasyon adlarını alırlar. Bilimsel ve teknik illüstrasyonlar oluşturulurken amacında sanattan ziyade öğretme, tanıtmaya ve açıklama vardır. Bilimsel ve teknik illüstrasyonlar botanik, zooloji, biyoloji, entomoloji (böcek bilimi) ve tıp gibi uzmanlık gerektiren alanlarda kullanılmaktadır. Bilimsel ve teknik illüstrasyonları yapabilmek için hangi alanda illüstrasyon yapılıyorsa konuyu iyi bir şekilde bilmek ve çözümlemek gerekir (Becer, 1997: 211).

Botanik ve zooloji alanlarında geçmişten günümüze gelen illüstrasyon çalışmaları olmuştur. Bitki resimleme çalışmalarının, M.S. I. yüzyıldan itibaren önem kazanmış olduğu bilinmektedir. XVII. yy'ın başlarında bitkilerden tedavi amaçlı ilaçlar yapan herbalistlerden (Bitkisel Tıpla İlgilenen Doktorlar) olan bazı bilim insanları da bitki illüstrasyonları içeren eserlere imza atmışlardır. Bilim insanlarının bazılarının, botanik ile birlikte zooloji alanında da uzman kişiler oldukları bilinmektedir. Tıbbi bitkilerin morfolojik (yapı ve biçim) özellikleri ile çizimlerinin de olduğu tahta kalıp baskı yöntemi ile hazırlanan 'Ot Kitabı' adında fazla sayıda kitap basılmıştır. Bu kitapların amacı, hekimler için bitkisel tedavilerde kaynak olmaktır. Kitapların içerisinde genellikle bitkilerin tanımları, özellikleri bulunmakla birlikte en ince detaylarına kadar çizilmiş, özenli bir şekilde boyanmış olan bitki illüstrasyonları yer almaktadır. Yine bu çağda 'Hayvan Kitabı' adında basılan zooloji alanına katkı

sağlayan kitapta ise ressamaların çizmiş olduğu hayvan figürlerine de yer verilmiştir (Küçüker, 2017: 91-92).

XVI. yy'da Osmanlı'da bitki ve hayvan illüstrasyon çalışmalarına bakıldığında doğa sevgisinin, yaşamın birçok alanında var olduğu gibi kitap süslemelerinde, taş işçiliğinde, minyatürde, çinide ve maden işleri gibi alanlarda da önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Osmanlı mezar taşlarındaki kazınmış bitki resimleri, gizemli anlamlara sahip olsa da kültüre alınmış ve yabani olan bitkilerin morfolojik özelliklerini doğal bir biçim ile tasvir eden eserler olmuştur. Osmanlı'nın tüm çağlarda çiçek ressamlığındaki ortak özelliği, botanik illüstrasyonların amacına yönelik olmaktan çok estetik kaygılar içerisinde kalmış olmasıdır. Bu sebeple, Avrupa'da yayınlanan eserlerde bitki illüstrasyonlarında anlatılan bitkinin tanımlanmasında ve belirlenmesinde amaçlanan karakteristik özellikleri, resimde yer alırken Osmanlı bitki illüstrasyonlarında bunun örneği çok az bulunmaktadır (Küçüker, 2017: 92).

“Osmanlı resim sanatında minyatür çalışmalarının da önemi yadsınamaz. Batı ülkelerinde görülen bitki ve hayvan resimlerinin toplandığı ikonografik eserlerin bir benzeri Osmanlı sanatçıları tarafından çeşitli isimler verilen kitaplarda toplanmıştır. Elinde avcı kuş tutan doğancı betimlemesi, Osmanlı minyatür sanatında çok sık kullanılan bir sahnedir. Konuyla ilgili çok sayıda örneğe, avla ilgili en zengin malzemenin bulunduğu “Hünernâme” adlı eserde rastlamak mümkündür. Osmanlı Devleti’nde, 16. yy.’ın ikinci yarısında resimlenen Hünernâme’nin ilk cildindeki av konulu minyatürler, kompozisyon düzenlemeleri dikkati çekmektedir. Minyatürlerde floristik elemanlara da yer verilmiştir. Bitki örtüsü klasik Osmanlı minyatürüne özgü seyrek ve cılız otlar, tepelerin gerisinde birkaç ağaç, bazen bir dere kenarına çizilmiş taşların etrafındaki bitkilerden oluşmaktaydı. Hünernâme, Türk minyatür sanatının başyapıtlarından birisi olarak değerlendirilmektedir. Hünernâme’nin sayfaları incelendiğinde, betimlenen av sahnelerinde mızrak ya da okla yaralanan hayvanların acı içinde kıvrınması, diğer av hayvanlarının etrafta kaçışmaları hareketli bir kompozisyon gözetilerek minyatür tekniği ile kâğıda aktarılmıştı (Küçüker, 2017: 93).”

Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde botanik ile ilgili dersler veren ender kişilerden olan Dr. Esad Şerafeddin Köprülü, 1866-1942 yılları arasında yaşamış ve Tıbbiye’den mezun olan askeri hekimdir. Köprülü, savaşlar ve salgınlar sırasında farklı hastanelerde başhekimlik yapmıştır. Mülkiye’de botanik dersleri vermiştir. Darülfünun Tıp Fakültesi’nde botanik öğretmenliği yaptığı ve profesör olduğu dönemde botanik derslerinde öğrencilere, bitkileri canlı şekilde gösterebilmek ve yaşadıkları ortamları tanıtabilmek amacı ile botanik bahçeleri kurmuştur. Köprülü, botanik

derslerinde genelde kendi yazmış olduğu ders kitaplarından faydalanmıştır. Esad Şerafeddin Köprülü'nün, bitki morfolojisinde yani bitkilerin yapılarını ve fiziksel formunu inceleyen çalışma alanında uzman olduğu kendisi ile beraber çalışan öğretim üyelerinin ortak düşünceleri olmuştur. Köprülü, verdiği derslerinde Avrupa'dan gelmiş olan bitki resim levhalarını kullanmıştır. Köprülü'nün derslerinde kullanmış olduğu eğitim ile ilgili levhalarda; ekonomik botanik, sistematik botanik ve eczacılık botaniği konularında son derece detaylı çizimler yapılmış ve Almanya'dan getirtilmiş olan renkli bitki resimleri de bulunmaktaydı. 19.yy'ın ünlü bitki ressamlarından olan Alman Carl Bollmann tarafından çizilmiş olup 1889'da Braunschweig'de, Friedrich Vieweg & Sohn yayınevi tarafından taş basma olarak basılan bu levhaların adı “Yabancı Ülkelerin Kültür Bitkilerine Ait Renkli Duvar Levhaları” dır. Köprülü, derslerinde Almanya botaniği hakkında fazla sayıda renkli resimlerle donatılmış kitaplar yazan, entomolojik (böcek bilimi) ve botanik (bitki bilimi) bilim yayınlarının önde gelen gravürcüsü olan Jacob Sturm'un; Bitkiler Alemi'nin Doğa Tarihi (Naturgeschichte des Pflanzenreich) adlı kitabından tasarlayıp bastırđıđı bitki levhalarını da kullanmıştır (Küçüker, 2017: 14-15).

Şekil 2.63 Dr. Esad Şerafeddin Köprülü

(Kaynak: (Küçüker, 2017, s. 14)

Şekil 2.64 Dr. Esad Şerafeddin Köprülü'nün Derslerinde Kullandığı Renkli Bitki Levhalarından Örnekler, Dr.Gotthilf Heinrich von SCHUBERT (Naturgeschichte des Pflanzenreichs) (Bitkiler Aleminin Doğa Tarihi)-Jacob STURM

(Kaynak: (Küçüker, 2017, s. 19)

2.8. Türk Milli Eğitiminde İllüstrasyonun Kullanımı

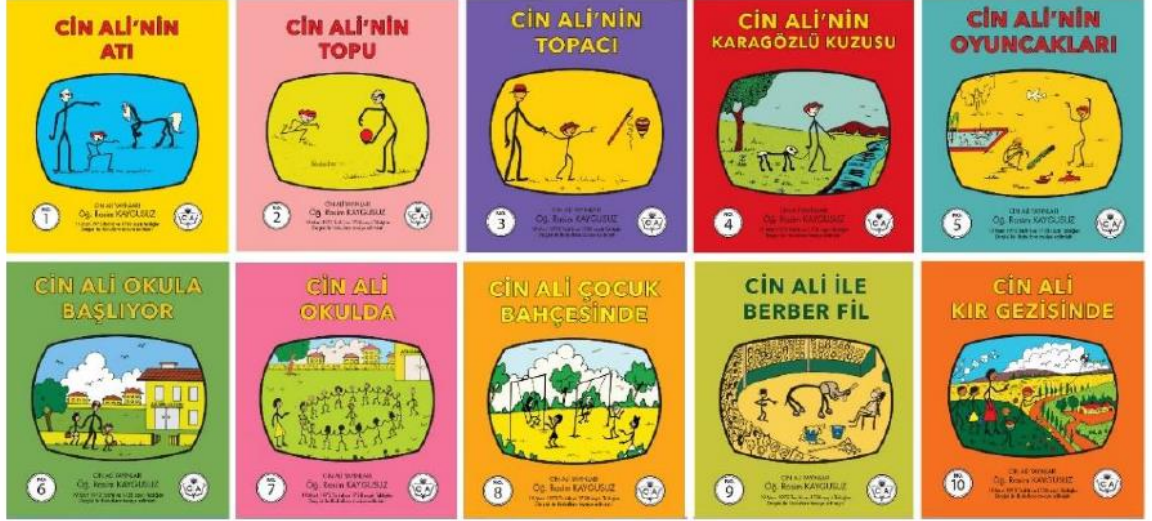
İllüstrasyonlar her alanda kullanıldığı gibi eğitim sektöründe de kullanılmakta ve öğrenmeyi eğlenerek kolaylaştırma yönüyle eğitimde oldukça önemli bir yere sahiptir. Çalışmanın bu bölümünde yayımlandığı tarihlerde ve günümüzde birçok çocuğun keyif alarak okumayı öğrenmesine yardımcı olan içerisinde illüstrasyonlar bulunan Cin Ali serisinden bahsedilecektir.

İlk kez 1968'de yayımlanan Cin Ali serisi, öğretmen olan Rasim Kaygusuz tarafından yazılan ve illüstratör Selçuk Seymen tarafından resimlenen, çocukların okumayı eğlenerek öğrenmesi ve kitap okuma alışkanlığı kazanması için eğitimde kullanılan ve günümüzde de sevilen çocuk kitabı serisidir. Cin Ali serisi, on kitaptan oluşur ve serinin; ilk kitabı en kolay iken en son kitabı ise en zor olanıdır (Aydınlık, 2021).

Cin Ali serisinin çizimleri, çocuklar kolay bir şekilde çizebilsin diye çöp adam şeklinde tasarlanmış ve Selçuk Seymen tarafından çizilmiştir. Bu serinin 2013 yılında tıpkıbasımı yeniden yapılmıştır. Cin Ali'nin hikâye kitapları; "*Cin Ali'nin Atı, Cin Ali'nin Topu, Cin Ali'nin Topacı, Cin Ali'nin Karagözlü Kuzusu, Cin Ali'nin Oyuncakları, Cin Ali Okula Başlıyor, Cin Ali Okulda, Cin Ali Çocuk Bahçesinde, Cin Ali ile Berber Fil, Cin Ali Kır Gezisinde*" şeklindedir (T24, 2021).

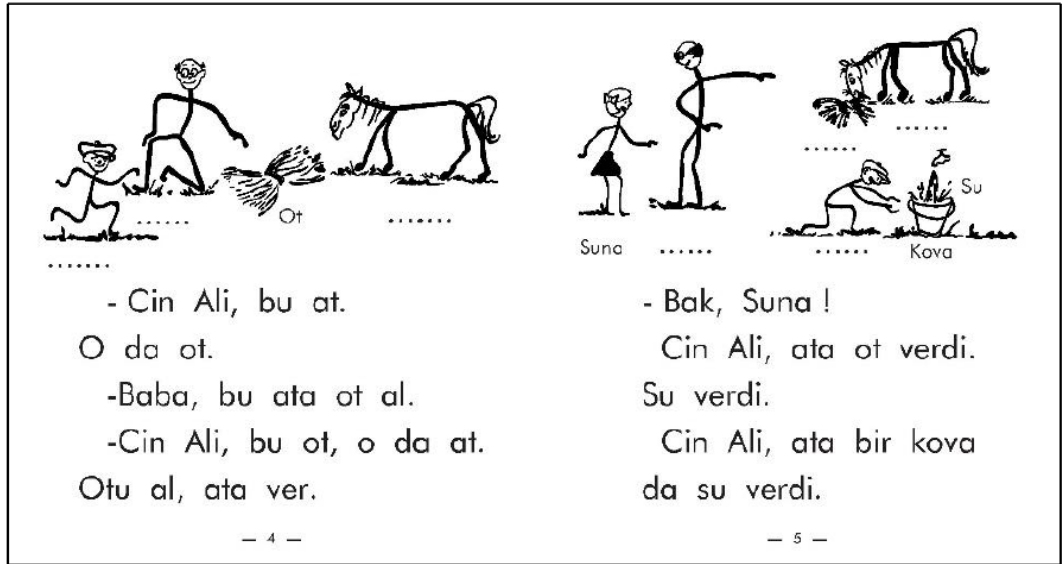
"Cin Ali 1968'de Öğr. Rasim Kaygusuz tarafından yazılan hikâye kitaplarının kahramanıdır. 10 kitaptan oluşan serinin ilk kitabı en basit olanıdır. Her kitap bir öncekinden zor, bir sonrakinden kolaydır. Serinin

ilk kitabı *Cin Ali'nin Atı*, çocukların sözcükleri kolay ayırt edebilmesi için büyük puntolarla satır aralığı fazla olarak yazılır. Sözcükler bir iki istisna dışında tek ya da iki hecelidir. Son kitap ise daha küçük puntoludur; daha zor sözcüklerden ve daha uzun tümcelerden oluşmaktadır (Apaydın, 2019: 23).”

Şekil 2.65 Cin Ali Serisi

(Kaynak: (Apaydın, 2019, s. 25)

Şekil 2.66 Cin Ali'nin Atı - 1. Kitap

(Kaynak: (Apaydın, 2019, s. 24)

Şekil 2.67 Cin Ali Kır Gezisinde - 10. Kitap

(Kaynak: (Apaydın, 2019, s. 24)

2.9. Çizgi Film ve Animasyon Sektöründe İllüstrasyonun Kullanımı

Dünyada ve Türkiye’de her alanda kullanılan illüstrasyonlar; eğlenceli ve öğretici olacak şekilde çocukların ve zaman zaman yetişkinlerin seyretmeleri amacıyla çizgi film ve animasyon sektöründe de kullanılmaktadır. Çalışmanın bu kısmında dünyada ve Türkiye’de yapılmış olan bazı çizgi film ve animasyonlarda yer alan illüstrasyonlardan örnekler verilecektir.

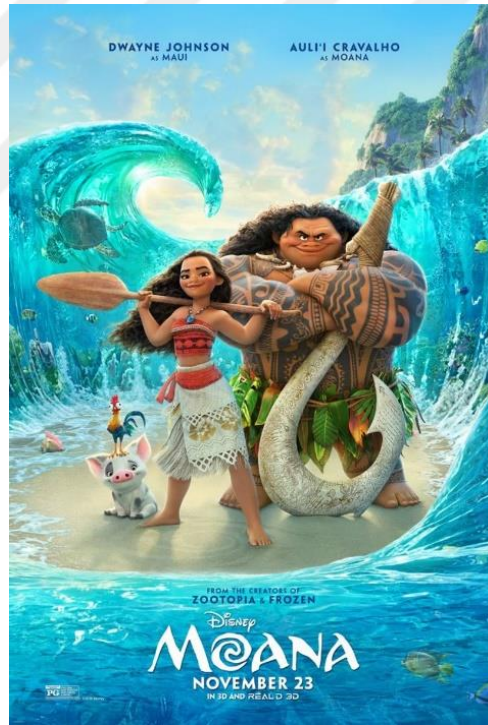
Şekil 2.68 Aslan Kral, 1998

(Kaynak: www.youtube.com)

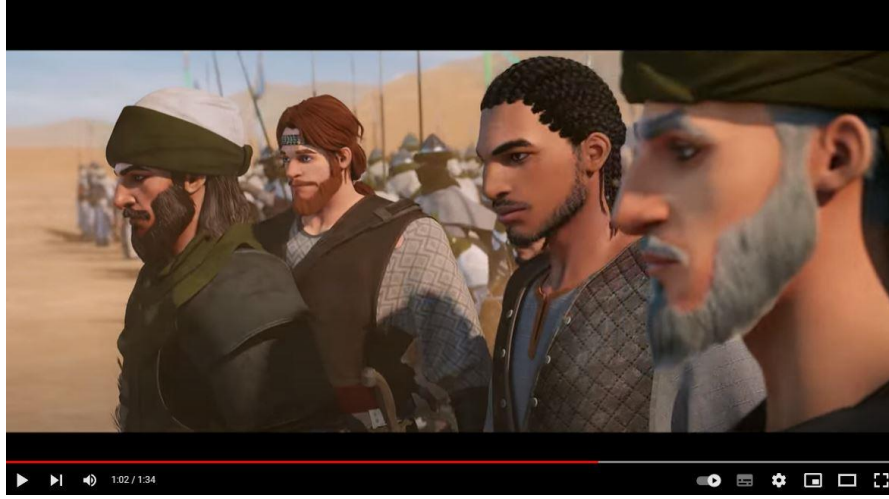
Şekil 2.69 Cesur Cıvıv, 2005

(Kaynak: (www.youtube.com))

Şekil 2.70 Moana, 2016

(Kaynak: <https://boxofficeturkiye.com>)

Şekil 2.71 Özgürlüğün Sesi Bilal-i Habeşi, 2017

(Kaynak: www.youtube.com)

Şekil 2.72 Rafadan Tayfa, 2015

(Kaynak: www.youtube.com)

3 GRAFİK TASARIM VE İLLÜSTRASYON

3.1 Grafik Tasarım

Grafik tasarımın asırlardır varlığı sadece ideogram ve yazı ile sabittir. Grafik tasarım asırlardır var olmuş olsa bile geleneksel olarak, matbaanın icadı ve gelişimi ile tasarımcıların da baskıya imge ve metin hazırlamalarıyla beraber gündeme gelmiştir. Grafik tasarım, kendine ait etkili, yaygın ve geniş bir dile sahiptir. Çoğu zaman sözlü iletişimin ya da sözsüz iletişimin önüne geçmektedir grafik tasarım dili. Aynı dilde yazıp konuşamayan insanlar, grafik tasarımı kullanarak ortak bir dilde buluşup karşılıklı iletişim kurabilmektedirler (Arıkan, 2008: 9). Grafik tasarımı her alanda görmek mümkündür.

Görsel iletişim tasarımı olarak da nitelendirilen grafik tasarım, bir ürüne, bir hizmete, kurum, kuruluş veya düşünceye ait bilgiyi; insanlara aktarabilmek üzere yazı, renk, illüstrasyon gibi unsurları kullanarak görsel bir mesaj biçimine dönüştürmedir. Grafik tasarım, söz ettiğimiz unsurları kullanarak bir mesajı aktarabilme yolu olması ile iletişim sürecine sahip olan bir sanat dalıdır. Grafik tasarımın, iletişim tasarımından öncelikli ayrılan özelliği; görsel tasarım ile beraber sanat ve estetik kaygısı taşımasıdır. İletişim tasarımı, yalnızca mesaj verme amacı içerisindeyken; grafik tasarımın tüm amacı görsel iletişim dolayısıyla mesaj vermektir. Grafik tasarım; renklerin, resimlerin, tipografinin, sembollerin ve şekillerin uygun biçimlerde kullanılmasıyla göz zevkine hitap eden bir tasarım ile birlikte iletilmek istenen mesajı insanlara aktarabilmektir (Ayçe, 2016).

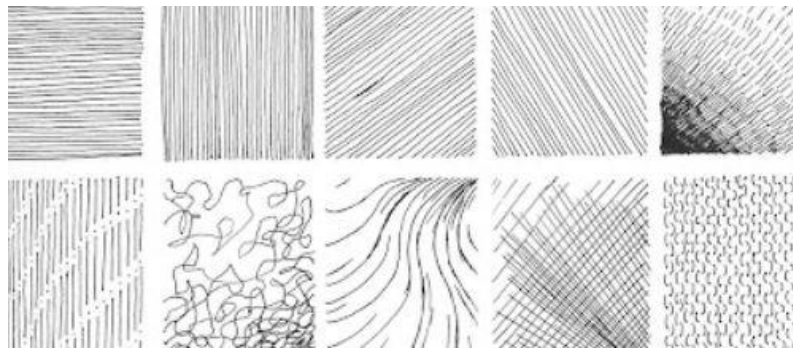
3.2 Grafik Tasarım Elemanları

Tasarımın yapı taşı olan ve görsel bütün mesajları ileten asıl öğelere tasarım elemanları denilmektedir. Görsel sanatlardaki görsel değerler tasarım elemanlarıyla sağlanabilmektedir. Bu elemanlar, grafik tasarımda olduğu gibi bütün görsel sanat alanlarında da geçerlidir. Tasarım elemanları, tasarım öğeleri olarak da adlandırılmaktadır. Aşağıda sırasıyla tasarım elemanları açıklanacaktır. Ancak öğelerden bazıları eklenip çıkarılabilmektedir. Tasarım elemanları genellikle; çizgi, renk, biçim (form), ölçü (boyut), ton (değer), doku, şekil ve yön şeklinde gruplandırılmıştır. (Arıkan, 2008: 11).

3.2.1 Çizgi

Tasarımın denge ve bütünlüğünü sağlayan temel öge çizgidir. Çizgi, bir tasarımı düzene sokabilir ya da tasarımda olan bir dengeyi bozabilir. Grafik tasarımın öğelerinden önemli yere sahip olan çizgi, yüzeylerin kesişmesi ya da noktaların birleşmesiyle oluşur. Nesneyi stilize etme, sadeleştirme gibi özellikler çizginin görevleri arasında yer almaktadır. Tasarımın temel ögesi olan çizginin üzerinde tasarımcılar ve sanatçılar fazlasıyla durmuşlardır. İnsana ait tüm duyguların çizgi ile anlatılması çizgiyi, tasarımcı ve sanatçılar açısından önemli kılan bir özelliktir. Sanatçı Paul Klee, çizgiyi yaşayan bir kişilik olarak tanımlarken, Fransız sanatçı Ingres de çizmeyi otuz seneden fazla bir sürede öğrendiğini ve boyamayı ise üç günde öğrendiğini dile getirerek çizginin önemine değinmiştir. Çizgi, kullanıldığı yere ve nasıl kullanıldığına göre anlamlar oluşturur. Bu sebeple bir tasarımcının çizgiyi iyi çözümlemesi ve çizginin dilini iyi bilmesi gerekmektedir. Çizgi oluşum formlarına göre üç grupta incelenir. Bunlar; sakinliği, durgunluğu anlatan dik ve yatay çizgiler, hareketi, dinamikliği anlatan kırık çizgiler ve yoğunluğuna göre hareketi artıran eğik çizgilerdir (Öktem, 2012; Yalur, 2014).

“Çizgilerin biçimleri, izleyici açısından farklı duygusal algılar açığa çıkarabilir. Keskin açılara sahip bir çizgi, huzursuz edici duygular yaratırken, düzgün eğrileri olan bir çizgi keyif verici ve neşeli duygular yaratabilir. Yatay bir çizgi, sükûnet verici olarak algılanırken, yukarıdan aşağıya doğru bir çizgi hüznün verici olarak algılanır (Arıkan, 2008: 12).”

Şekil 3.1 Çizgi Çeşitleri

(Kaynak: <http://meltemaltan.blogspot.com>)

3.2.2 Renk

Grafik tasarımın elemanlarından olan renk, ışık ile beraber oluşur. Tasarım açısından önemli bir yere sahip olan rengin, canlılar üzerinde psikolojik etkileri vardır. Renk, tek başına davranışları yönlendirebilir, farklı duygular uyandırabilir ya da bir mesaj verebilir. Renkler kendilerine has çağrışım yaptıkları bazı anlamlara sahiptir (Uğur, 2019; Kalyoncu, 2000). Renk grupları ve kısaca açıklamaları aşağıdaki gibidir.

Ana renkler, ara renkler, soğuk renkler, sıcak renkler ve nötr renklerdir. Ana renkler, karışım sonucu ortaya çıkmayan saf halde bulunan renklerdir. Kırmızı, sarı ve mavi ana renklerdir. Ana renklerin karışımı ile ortaya çıkan renklere ise ara renkler denilmektedir. Turuncu, mor ve yeşil de ara renklerdir. Sıcak renkler ise kolay algılanması ve canlılar üzerinde sıcaklık etkisi oluşturması ile bu ismi alırlar. Sarı, turuncu, kırmızı renkler ve tonları sıcak renklerken; ferahlık, soğukluk ve tazelik hissi veren renkler ise soğuk renklerdir. Yeşil, mavi, mor ve bu renklerin tonları soğuk renklerdir (Kalyoncu, 2000). Renksiz ton olarak adlandırılan siyah, beyaz ve gri gibi renkler ise nötr renkler grubuna girerler. Siyah ve beyaz, renklerin tonlarını oluşturmak için kullanılmaktadır.

“Renk, sözsüz iletişimin en doğrudan ve kendine özgü biçimlerindendir. Renge doğal olarak tepki veririz, çünkü renge ilişkin belli bir kavramayla, anlamla evrimleşmişizdir. Bunun bir kısmı atalarımızın neyi tüketip, nelerden uzak durarak hayatta kaldıklarıyla ilgilidir. Renk, başka bir tasarım ögesinin yapamayacağı ölçüde düşünce ve duyguları temsil etmek için kullanılır (Uçar T. F., 2019: 103-104).”

Şekil 3.2 Renk Çemberi

(Kaynak: <https://sigortacigazetesi.com.tr>)

3.2.3 Renklerin Dili

Renkler, tekil hâlde sahip oldukları anlamlar ile birlikte canlılara da mesajlar vermektedir. Çalışmanın bu bölümünde belli başlı renklerin sahip oldukları anlamlar ve canlılara ilettiği mesajlar sırasıyla açıklanacaktır.

3.2.3.1 Beyaz

Beyaz; temizliği, yeni başlangıçları, saflığı, hijyeni, zaferi, neşeyi, merhameti, erdemi, masumiyeti ve dengeyi anlatan bir renktir. Huzur verici, sakinleştirici tona sahip olan beyaz; bazı Asya toplumları için yas ve matem rengidir. Beyaz, nur, ışık, bilgi, aydınlık gibi kavramlarla örtüşür. Barış ve umut kavramlarının en sık kullanılan sembollerinden biri ise beyaz güvercindir (Causse & Utku, 2019: 161-162).

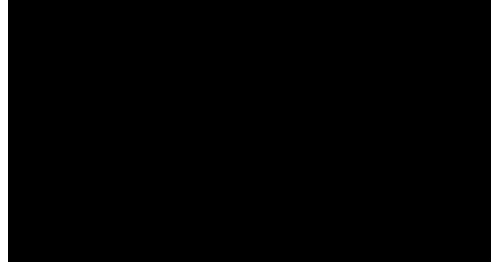

Şekil 3.3 Beyaz Güvercin

(Kaynak: <https://tr.pinterest.com>)

3.2.3.2 Siyah

Siyah ise beyazın çağrıştırdıklarının zıt anlamlarına sahiptir. Siyah; zarafeti, disiplini, gücü, olumsuzluğu, karamsarlığı, yas ve matemi çağrıştırır. Bazı din kitaplarında ise siyah; şeytanın ve cehennemin rengi olarak betimlenmiştir. Siyahın doğasında örtme, saklanma ve gizlenme vardır bu sebeple büyü'nün ve sihrin rengi olarak da bilinmektedir. (Uçar T. F., 2019: 118).

Şekil 3.4 Siyah

(Kaynak: www.gentas.com.tr)

3.2.3.3 Kırmızı

Kırmızı, dikkat çeken ve etki yaratan bir renktir. Kırmızı rengi, canlılığı ve hareketliliği temsil ettiği gibi aşk, acı, tutku, heyecan ve yaşam gibi anlamları da içerisinde barındırır. Kırmızı, sınırlayıcı ve kısıtlayıcı bir renktir. Uyarı ve tehlikeyi anlatmak için de kullanılan kırmızı; ateşin rengi olması sebebiyle cehennemin ve şeytanın rengi olarak da kullanılmaktadır. Kırmızının dikkat çekici özelliği, pazarlama ve reklamcılık sektörlerinde kırmızının tercih edilme sebebi olmuştur. Kırmızı ambalajlar diğer renkli ambalajlara oranla daha çok ilgi çekici olmuştur. Kırmızı, iştahı açan ve lezzet etkisi oluşturan bir renktir. Kırmızı aynı zamanda çağrıştırdığı bu anlamların yanında statü sembolü olarak da kullanılmaktadır (Causse & Utku, 2019: 147; Uçar T. F., 2019: 119).

“Kırmızı pek çok dünya bayrağında da kullanılan renktir. Türk bayrağının rengi olan kırmızı, ülkemizde, “bayrak kırmızı” olarak anılır. Bayrağımız rengini, uğrunda canını veren şehitlerin kanından alır. Baskı mürekkeplerinde kullanılan kırmızı (magenta) dört temel baskı renginden biridir (Uçar T. F., 2019: 120).”

Şekil 3.5 Türk Bayrağı

(Kaynak: <https://m.n11.com>)

3.2.3.4 Sarı

Doğanın ışığı olan sarı, güneş ve altının rengidir. Neşeli, olumlu, sevecen, coşkulu, mutlu, iyimser, içten, aydınlık ve gençlik gibi etkilere sahiptir. Sarı rengi, aynı zamanda görünebilir özelliği ile uyarı ve dikkat rengidir. Sarı, sıcak ve samimi ortam oluşturmak için iç mimaride tercih edilen bir renktir. Sarı rengi, Çin’de saltanatı sembolize ederken, Eski Mısır’da kıskançlık, utanç duygularını ve gözden düşmeyi sembolize eder. Sarı, ambalaj tasarımlarında mutlu, neşeli, keyifli gibi etkiler bırakma amacı ile kullanılır (Causse & Utku, 2019: 165-166; Uçar T. F., 2019: 121).

Şekil 3.6 Sarı

(Kaynak: www.dekorans.com)

3.2.3.5 Mavi

Gökyüzünün rengi olan mavi, dinlendirici renk grubunda yer alır. Huzur, sonsuzluk, rahatlık, sakinlik, dürüstlük, güven ve istikrar gibi anlamları içinde barındıran mavi; kullanıldığı ortamlarda olumlu etki oluşturur. Mavi rengi, saflık ve temizlik hissi vermesi amacı ile pek çok su markasının etiketlerinde tercih edilen bir renktir. Ambalaj tasarımlarında ise tazelik ve soğuk bir etki oluşturmayı amaç edinen durumlarda mavi rengi ve tonları kullanılmaktadır. (Uçar T. F., 2019: 123-124).

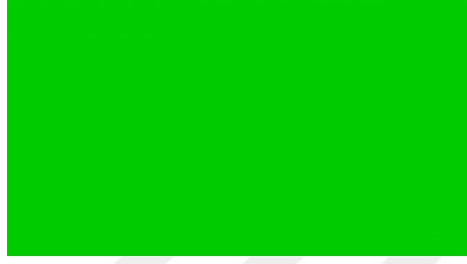

Şekil 3.7 Mavi

(Kaynak: <https://matbaamarketi.com>)

3.2.3.6 Yeşil

Mavi ve sarının karışımı ile oluşan yeşil; doğanın rengidir. Baharı, huzuru, umudu, canlılığı, doğallığı, gençliği ve sağlığı sembolize eden yeşil rengi, dinlendirici ve güven veren bir etkiye sahiptir. Cennetin rengi olarak da bilinen yeşil, yaşamı ve olumluluğu da simgelemektedir (Causse & Utku, 2019: 155-156).

Şekil 3.8 Yeşil

(Kaynak: www.e-kutuphane.com.tr)

3.2.3.7 Mor

Kırmızı ve mavinin karışımı sonucu ortaya çıkan mor rengi; hüznü, gizemi, bilgeliği, lüksü, dinginliği ve maneviyatı içerisinde barındıran anlamlara sahipken sanat ve tasarım dünyasında kalite algısı yüksek bir özellik taşımaktadır (Uçar T. F., 2019: 128).

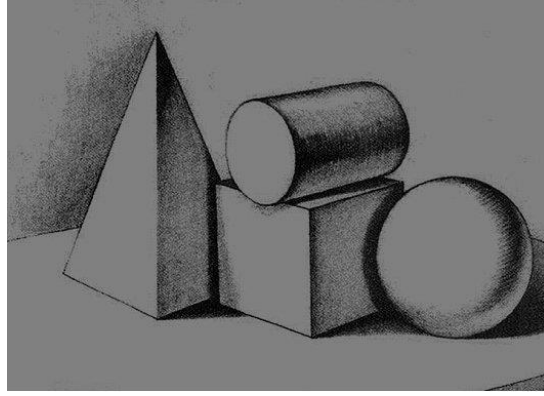

Şekil 3.9 Mor

(Kaynak: www.dekorans.com)

3.2.4 Biçim (Form)

Grafik tasarım elemanlarından olan biçim; renk, çizgi ve değişik tonların oluşturmuş olduğu yüzeyler sonucu oluşur (Kalyoncu, 2000). Form olarak da adlandırılan biçim; üç boyutlu nesnelerin varlığını bildiren bir tasarım elemanıdır.

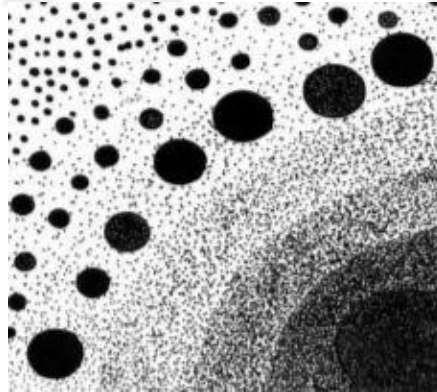

Şekil 3.10 Biçim-Form Çalışma Örnekleri

(Kaynak: <https://bicim.nedir.org>)

3.2.5 Ölçü (Boyut)

Ölçü, nesnelerin birbirine oranla nicelik, hacim ve büyüklük açılarından karşılaştırılıp boyutunun değerlendirilmesidir. Ölçü, uygun ve estetik ahenk çerçevesinde denge bütünlüğünü sağlayacak biçimde tasarımlarda uygulanmalıdır. Ölçülerin büyümesi ile beraber etkilme oranı ve algılama kolaylığı artmaktadır aynı zamanda boyutun küçük olması uzaklık etkisi verirken; boyutun büyük olması yakınlık etkisi verir (Kalyoncu, 2000; Yalur, 2014).

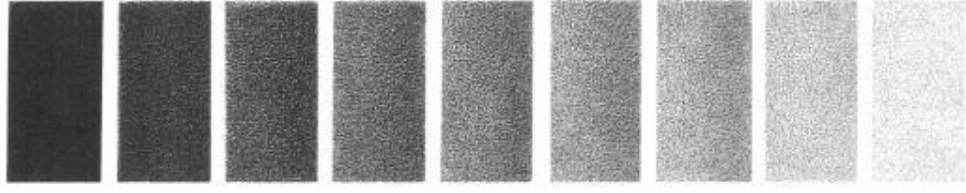

Şekil 3.11 Ölçü-Boyut Çalışma Örneği

(Kaynak: <https://avys.omu.edu.tr>)

3.2.6 Ton (Değer)

Tasarım elemanlarından olan ve tasarımda zıtlık oluşturmaya yarayan ton; yüzeylerde kullanılan açık ve koyu değerler ile ilgili bir kavramdır ve açıktan koyuya doğru sıralanan renk skalasına da ton çubuğu denilmektedir. Ton değerleri, tasarımlarda vurguyu arttırmak ve derinlik hissi verme amacı ile kullanılır (Kalyoncu, 2000).

Şekil 3.12 Ton Çubuğu

(Kaynak: <https://yesilyurturanmerve.wordpress.com>)

3.2.7 Doku

Bir yüzeyde tekrara bağlı oluşan biçimsel bir düzen mevcut ise dokunun yüzey üzerinde var olduğu bilinmektedir. Bir grafik tasarımcısının vazgeçilmez araç gereçlerinden olan kâğıtlar da, farklı dokularda üretilmektedir. Sert ve düz, yumuşak ve düz, sert ve grenli, yumuşak ve grenli gibi çeşitli dokularda üretilmiş kâğıtlar bulunmaktadır (Becer, 1997: 61-62).

Şekil 3.13 Doku

(Kaynak: www.matbuu.com)

3.2.8 Şekil

Nesnelerin dış hatları olarak bilinen şekiller; iki boyutlu, hacmi olmayan ve tek yüzeyli bir genel görünüme sahiptirler. Psikolojik etkiye sahip olan şekiller kullanıldıkları tasarımlarda farklı duygular oluşturabilirler. Örneğin bir tasarımda kullanılan tabanı yere paralel olan ikizkenar üçgen, dengeli bir durum ve sağlamlık hissi verirken, kenarları eşit olmayan ve tabanı yere paralel olmayan bir üçgen dengesiz bir durum duygusu verebilir. Şekil ve biçim (form) arasında ilişki vardır. Her form bir şekle sahiptir. İletişimi kolaylaştırma, tasarımı zenginleştirme ve algıyı

hızlandırma gibi işlevlere sahip olan şekil çeşitleri; organik (doğal), geometrik ve serbest şekillerdir (Özsoy & Ayaydın, 2016: 110).

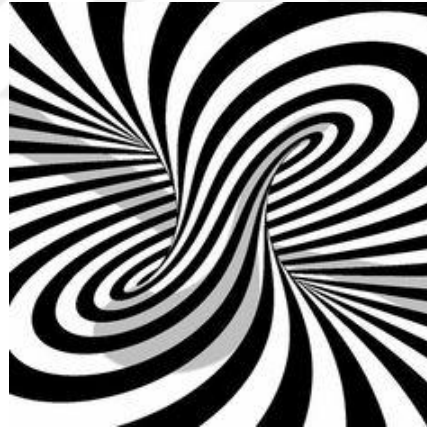

Şekil 3.14 Şekiller

(Kaynak: Microsoft Word 2016 ile oluşturuldu.)

3.2.9 Yön

Tasarımı oluştururken kullanılan noktalar, çizgiler ve yazılar farklı yönlere doğrularak tasarıma hareket etkisi verirler ve dinamizmin olduğu yerde yön vardır demek mümkündür. Tasarımcı vermek istenen mesaj doğrultusunda bu hareketliliği en iyi şekilde yönlendirmelidir (Becer, 1997: 62).

Şekil 3.15 Yön Çalışma Örneği

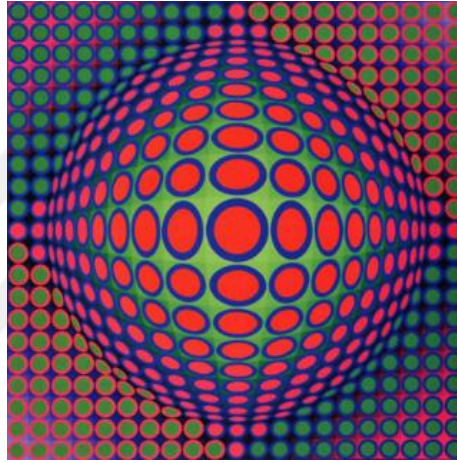
(Kaynak: <https://tr.pinterest.com>)

3.3 Grafik Tasarım İlkeleri

Tasarımı etkileyici ve dikkat çekici hâle getiren ve tasarımın ihtiyacına uygun biçimde uygulanan tasarım ilkeleri, grafik tasarımın ve görsel sanatların vazgeçilmezlerindendir. Görsel devamlılık (ritim), denge, orantı, görsel hiyerarşi, kontrast (zıtlık), vurgu ve bütünlük esas olan tasarım ilkelerindendir. Bu bölümde grafik tasarım ilkeleri incelenecektir.

3.3.1 Görsel Devamlılık (Ritim)

Göz, tasarım yüzeyinde bir çizgi veya kıvrım süresince hareket etmektedir. Okuyucunun gözü, bir öğeden diğerine bir kesinti olmadan geçişler yapabiliyorsa devamlılık sağlanmış demektir ve genel bir uyumu oluşturan devamlılık, tasarımda olan detayları okuyucunun görmesini kolaylaştırır. Görsel devamlılığı ustaca uygulayan ressam Victor Vasarely'nin eserleri bu konuda en iyi örneklerdendir. Ritim veya uyum olarak da adlandırılan devamlılık; tasarımcı tarafından okuyucunun ilgisini çekip, dikkatlerini konuya yöneltmek okuyucuyu tasarımın labirentlerinde dolaştıracak biçimde uygulanmalıdır (Becer, 1997: 70-71).

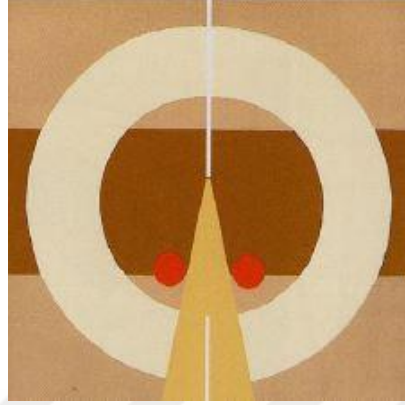
Şekil 3.16 Vega 200, Victor Vasarely, 1968

(Kaynak: www.wikiart.org)

3.3.2 Denge

Denge kavramı, ağırlık ve kuvvetin eşitliği ile ilgili olsa da grafik tasarımda ve diğer görsel sanatlarda, tasarımı oluşturan her öğenin aynı seviyede eşitlenmesi anlamında değildir. Grafik tasarımda denge, tasarım içerisindeki öğelerin oluşturmuş olduğu bütünlüğe bağlı düzenin vermiş olduğu dinamik bir etkidir. Tasarım iki farklı denge içerisinde düzenlenebilmektedir. Bunlar simetrik denge ve asimetrik dengedir. Simetrik denge ile oluşturulan tasarımlar, durağanlık ve kasılma hissi verirken; asimetrik denge ile oluşturulan tasarımlar, hareketlilik ve gevşeme duygusu verirler. Simetrik dengede kurallar ve bir düzen hâkim iken, asimetrik dengede kuralsızlık, rastlantı ve keyfiyet daha ön plândadır. Simetrik denge bir sınırı ve katılık durumunu, asimetrik denge ise özgürlüğü ve eğlenceyi sembolize eder (Düz, 2001).

“Bir tasarımın kendisiyle barışık olabilmesi için, o tasarımda denge unsurunun olması gerekir. Dengeli ama hareket unsuru taşımayan bir tasarım düşünülemez bu yüzden her tasarımın bünyesinde hareket unsuru gereklidir. Hareketi oluşturan unsur ya da unsurlar, tasarımın temel çatısı içinde yer almaz. Hareket unsurları, tasarımın içinde kullanılan tipografi, fotoğraf ya da illüstrasyonlardaki canlılık içindedir (Düz, 2001: 138).”

Şekil 3.17 Simetrik Denge Örnek Çalışması
(Kaynak: <https://avys.omu.edu.tr>)

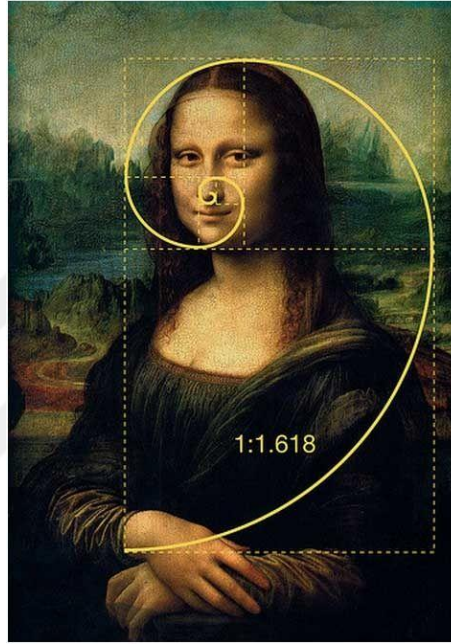
Şekil 3.18 Asimetrik Denge Örnek Çalışması
(Kaynak: <https://avys.omu.edu.tr>)

3.3.3 Orantı

Birden fazla görsel ögenin tasarımda bir araya gelmesi ile orantıdan bahsedilebilir. Grafik tasarımcısı açısından orantı, tasarım yüzeyi ve tasarım öğelerinin boyutları arasındaki ilişkilerdir. Tasarım yüzeyi ve tasarım öğeleri arasında orantıya dayalı ilişkiler bulunmaktadır. Tasarımın içerisindeki görsel öğelerin birbirleriyle ile kurmuş oldukları orantısal ilişkiler; algılama ve iletişimi doğrudan etkilemektedir. Bir tasarımda renkli olan renksiz, genişlik uzunluğa ve ölçüler birbirlerine eşit ise tekdüze

bir görüntü ortaya çıkar. Bu sebeple tasarımcı, görsel öğeler arasındaki orantısal ilişkilerde değişken yapılar kurmaya çalışmaktadır (Becer, 1997: 68-69).

“Leonardo da Vinci, Michelangelo ve Albrecht Dürer gibi Rönesans ustaları, Kübist ressamlar, ünlü mimar ve şehir plâncısı Le Corbusier de yapıtlarında Altın Oran ilkelerinden yararlanmışlardır. ‘Bir çizgi herhangi bir yerinden ikiye bölündüğünde; küçük parçanın büyük parçaya oranı, büyük parçanın bütüne oranına eşittir.’ sözü ile açıklanan Altın Oran, sayısal olarak; 3:5, 5:8, 8:13... gibi dizilerde gösterilebilir (Becer, 1997: 69).”

Şekil 3.19 Mona Lisa, Yağlı Boya Portre, Leonardo da Vinci, 1503

(Kaynak: www.medyacuvali.com)

3.3.4 Görsel Hiyerarşi

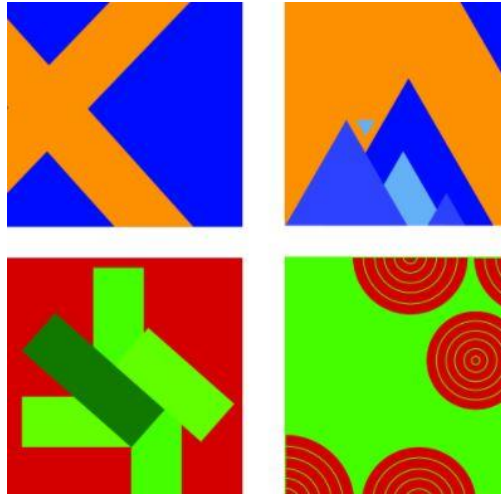
Bir tasarım içerisindeki görsel öğeleri, vurgulanmak istenilen mesaja göre ölçülendirmeye görsel hiyerarşi denilmektedir. Bazı tasarımlarda illüstrasyon veya fotoğraf büyük boyutlarda kullanılarak vurgulayıcı öğe haline dönüştürülürken bazı tasarımlarda ise tipografi ön plâna çıkarılır. Hatta bazı tasarımlarda beyaz boşluk vurgulanır. Renk, konum, mesafe ve ton da boyut haricinde görsel hiyerarşiyi etkileyen diğer unsurlardandır. Görsel hiyerarşi sayesinde tasarımcı, izleyicinin gözünü tasarımda yönlendirme şansı elde eder. Hiyerarşik yapı içerisinde bazı öğeler rengiyle bazı öğeler ise boyutu ile ön plâna çıkma yarışında olduğunda tasarımda dinamik bir etkinin oluşması sağlanır (Becer, 1997: 69-70).

Şekil 3.20 Tasarımda Görsel Hiyerarşi
(Kaynak: www.dijitalajanslar.com)

3.3.5 Kontrast (Zıtlık)

Tasarımın sanatsal bir değer kazanması yönünden önem taşıyan kontrast diğer adıyla zıtlık; görsel öğelerin birbirlerine olan farklılıklarını anlatan ve çelişkiyi ifade eden bir tasarım ilkesidir. Grafik tasarımda ve diğer görsel sanatlarda kontrast, tasarımda hareket oluşturmaya yarar, oluşturmuş olduğu çelişki ile dikkat çeker. İzleyiciyi heyecanlandığı gibi tasarımda bir canlılığın oluşmasını ve uyumun ortaya çıkmasını sağlar. Renk, şekil, miktar (ölçü), yön, aralık, doku, çizgi ve üslup zıtlıkları da kontrastın çeşitlerindendir (Özsoy & Ayaydın, 2016: 206).

Şekil 3.21 Kontrast Çalışma Örnekleri
(Kaynak: <https://tr.pinterest.com>)

3.3.6 Vurgu

Grafik tasarımın ve görsel sanatların en önemli ilkelerinden olan vurgu; tasarımın meydana gelme amacıdır. Tasarımın ana fikri vurguda gizlidir. Vurgu, ana konunun ön plâna çıkarılması ve tasarım içerisinde bir ögenin diğerlerine oranla daha baskın olmasıdır. Tasarımda ilk görülen olup, dikkatleri üzerine çeken vurgu; ön plâna çıkmayı başaran her şeydir. İlgi odağını belirleyen vurgu, tasarım içerisinde birden fazla bulunabilir ve böylece tasarımda birden fazla vurgu var ise her öge ayrıyeten vurgulanmayı gerektirir. İzleyici yönlendiren vurgu, tasarımı belli bir düzen içerisine sokar. Bütün grafik tasarım elemanları da vurgu oluşturabilir ve tasarımdaki vurgulanan unsur olabilir (Özsoy & Ayaydın, 2016: 196-197).

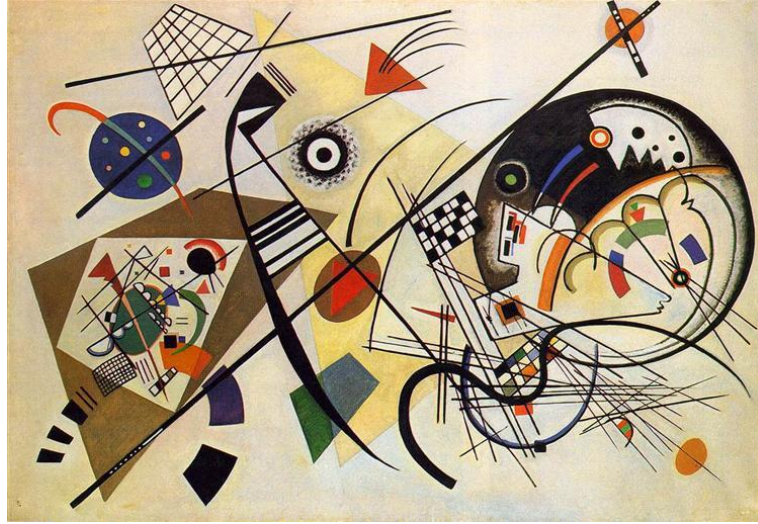

Şekil 3.22 Şekiller ve Renkler ile Oluşturulan Vurgu, Klinom Krasnym Bej Belych, El Lissitzky, 1919-1920

(Kaynak: <https://nahumyamin.com>)

3.3.7 Bütünlük

Tasarımın birliğini sağlayan bütünlük ilkesi, tasarım içerisindeki elemanların uyumlu bir biçimde bir araya gelmesidir. Tamamlanmış bir tasarımda bütünlük olmalıdır. Bütünlük, tasarımdaki dengeyi sağlar ve tasarımı düzensizlikten kurtarır. Aynı zamanda anlamayı ve yorumlamayı kolaylaştıran bütünlük, tasarımın bitmiş olduğu hissini de verir. Uyumu ve tutarlılığı sağlayan bu ilke, tasarımı daha etkili kılmaktadır (Özsoy & Ayaydın, 2016: 224).

Şekil 3.23 Tasarımda Bütünlük Örneği, Transverse Line, Wassily Kandinsky, 1923, Tuval Üzerine Yağlı Boya

(Kaynak: www.wikiart.org)

3.4 Grafik Tasarım ve Görsel Algı

Görsel algı; insan gözünün gördüğü bilgiyi anlamlandırdığı, dış dünyadaki imgelerden meydana gelen ve insan için gerekli olan bir süreçtir (Arıkan, 2008: 22). Görsel algının izahını yapan Gestalt kuramı ile ilgili bilgiler aşağıdaki gibidir.

Gestalt kuramı, grafik tasarım ve diğer görsel sanatların felsefi konularından biridir. Gestalt kavramı, 1900'li yıllarda Alman ve Avusturyalı psikologlar tarafından ortaya çıkmıştır. Bu teori insan gözünün görmüş olduğu görsel bilgiyi nasıl algıladığını araştırır. Gestalt kuramına göre problemin parça parça değil de bir bütün olarak ele alınıp detaylıca kavranması ve bütün bir şekilde çözüm aranması kişiyi hızlı ve özgün buluşlara ulaştırır. İnsan gözü biçim ve formu ilişkilendirme ve gruplama yetisine sahiptir. İnsan gözü tarafından objelerin tek başına sahip oldukları anlamlar; bazen objelerin birbiri ile bağlantısı doğrultusunda yerini yeni anlamlara bırakabilir ve algıda değişiklik yaratabilir. Örneğin bir afiş yakından incelendiğinde; afişte kullanılan illüstrasyon, tipografi, başlık vb. gibi birbirinden bağımsız öğeler göze çarpar ve insan zihninde tekil anlamları belirir. Ancak bu öğeler bir bütün olarak ele alındığında tekil anlam yerine yeni bir anlam ve algı ortaya çıkar. Dolayısıyla bir grafik tasarımcı için Gestalt kuramı, hedef kitlesinin algı düzeyine göre bir tasarım ortaya çıkarması bakımından önemli bilgiler sunar (Kalyoncu, 2000; Uçar T. F., 2019: 139).

3.4.1 Gestalt İlkeleri

Gestalt kuramının temelini ‘bütün kendisini oluşturan parçaların toplamından daha anlamlıdır’ ilkesi oluşturmaktadır (Karakaş, 2019). Görsel algıyı izah etme amacı ile kullanılan Gestalt ilkeleri; şekil-zemin ilişkisi, benzerlik, yakınlık, tamamlama, devamlılık, simetri ve basitlik başlıkları altında bu bölümde incelenecektir (Uysal, 2021).

Şekil 3.24 Gestalt İlkeleri

(Kaynak: <https://flyfreepsychotherapy.com>)

3.4.1.1 Şekil-Zemin İlişkisi

İnsan gözü, gördüğü nesneleri ilgi odağına, ihtiyacına ve beklentilerine göre algılar. İnsanın dikkatini çekip odaklandığı kısım şekil iken; insanın ilgi odağına girmeyen ve dikkatini çekmeyen kısım ise zemindir. Şekil, zemine göre daha ilgi çekici olan ve kişi tarafından daha önce algılanan kısımdır. Ancak ilginin değiştiği ve yoğunlaştığı bazı durumlarda şekil ve zemin değişkenlik gösterebilmektedir (Karakaş, 2019).

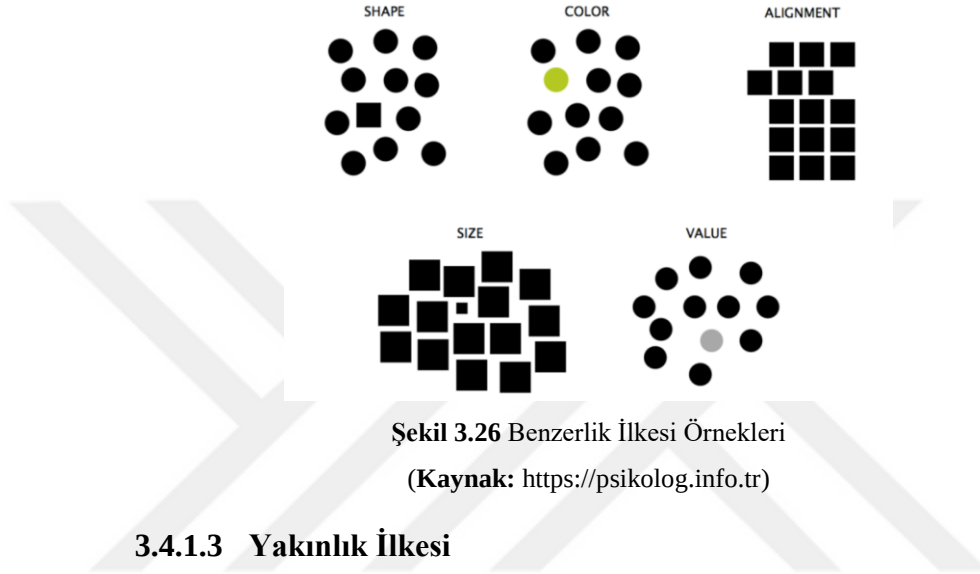

Şekil 3.25 Şekil-Zemin İlişkisi Örneği – Elma ve İnsan yüzleri

(Kaynak: <https://tr.pinterest.com>)

3.4.1.2 Benzerlik İlkesi

Benzerlik ilkesine göre, insan zihninde birbirine benzer her öge bir grupta toplanıp algılanır. Bu ilke, öğeler arasındaki benzerliğin algılama üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır. İnsan beyni, görmüş olduğu nesneler arasında renk, boyut, şekil vb. gibi özellikleri yönünden benzerlik kurar ve aynı grup içerisinde toplayarak algılar (Kalyoncu, 2000).

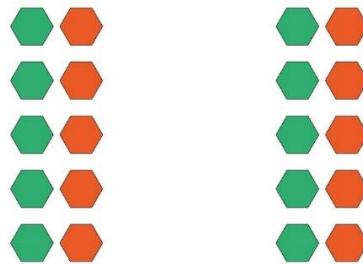

Şekil 3.26 Benzerlik İlkesi Örnekleri

(Kaynak: <https://psikolog.info.tr>)

3.4.1.3 Yakınlık İlkesi

Zihin, birbirlerine yakın olarak konumlandırılmış nesneleri bir grupta toplar ve bir bütün olarak algılar. Yakınlık ilkesine göre, birbirine yakın olan nesneler, birbirinden uzak olan nesnelere göre daha ilişkili görünmektedir. Algılamada yakınlık unsuru, nesneleri birbirinden ayırt edecek şekil, renk vb. gibi benzerlik unsurlarından daha güçlü bir etkiye sahiptir (Kalyoncu, 2000; Uysal, 2021). Şekil 3.27’de görüldüğü üzere zihin gruplama yaparken, aynı renkli nesneler arasında değil de birbirine yakın olan nesneler arasında bir gruplama yaparak algılar.

Şekil 3.27 Yakınlık İlkesi Örneği

(Kaynak: Adobe Illustrator ile oluşturuldu.)

3.4.1.4 Tamamlama İlkesi

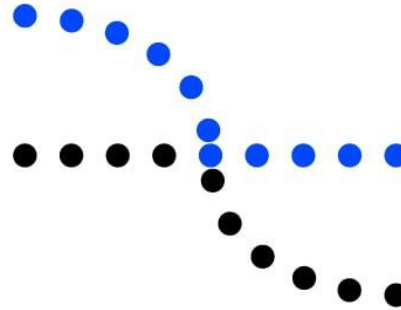
Parça-bütün ilişkisi algılama sürecinin önemli noktalarındandır. Tamamlama ilkesine göre, insan zihni tamamlanmamış bir nesneyi görse de parçalarından yola çıkarak o nesnenin bütünü tamamlayarak algılar (Sandal, 2022). Örneğin (şekil 3.28) zebra çiziminin bütünü yapılmadığı hâlde zihin gerekli alanları tamamlar ve çizimi zebra olarak algılar.

Şekil 3.28 Tamamlama İlkesi Örneği
(Kaynak: <https://medium.com>)

3.4.1.5 Devamlılık İlkesi

Devamlılık ilkesi bir devamlılığı ya da öğelerin birbirini takip etme eğilimini bildirmektedir. Zihin, birbirini takip eden nokta, çizgi vb. unsurları gruplayarak, bir bütün olarak algılamaktadır. Kısacası devamlılık ilkesine göre insan beyni tarafından birbirinden bağımsız öğeler, belli bir doğrultu üzerinde uzanıyorlar ise bir bütün olarak algılanır (Uysal, 2021).

Şekil 3.29 Devamlılık İlkesi Örneği
(Kaynak: <https://ichi.pro/tr>)

3.4.1.6 Simetri İlkesi

Simetri ilkesi, insan gözünün simetrik olan nesneleri simetrik olmayanlara oranla daha hızlı ve kolay bir şekilde algılama yatkınlığına sahip olduğunu ifade eder (Uysal, 2021).

“Simetrik öğeler aynı grubun parçası olarak algılanırlar. Simetrik nesneler arasındaki ilişki bu nesnelerin tek bir figür olarak algılanmasını sağlar. Nesnelerin simetriye sahip olmaları birlik içerisindeki dengeli çeşitlilik, görünümde tutarlılık, koordinasyon, estetik ve düzen olgularını yansıtmaktadır (Uysal, 2021: 57).”

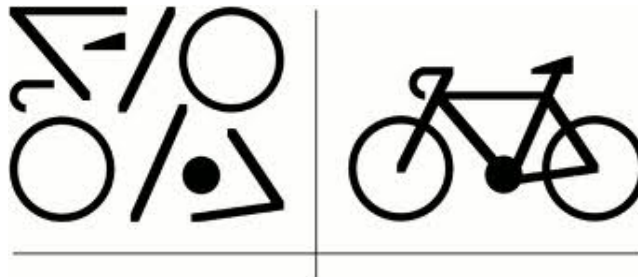

Şekil 3.30 Simetri İlkesi Örneği

(Kaynak: <https://tr.pinterest.com>)

3.4.1.7 Basitlik İlkesi

Gestalt kuramının temel ilkesi olan basitlik ilkesi, diğer ilkeleri kapsayan bir yapıdadır. Bu ilke, nesnelerin en basit ve temel seviyede algılanmasını ifade eder. Dolayısıyla basitlik ilkesine göre zihin; zor anlaşılan gruplandırmalar yerine kolay anlaşılan gruplandırmaları yaparak basit ve düzenli tasarlanmış olan nesneleri algılama eğilimine sahiptir (Sandal, 2022).

Şekil 3.31 Basitlik İlkesi Örneği

(Kaynak: <http://gestaltkurami.blogspot.com>)

3.5 Grafik Tasarım Ürünleri

3.5.1 Afiş

Türk Dil Kurumunun tanımına göre afiş; bir şeyi duyurma ya da tanıtmaya amacı ile tasarlanan ve kalabalığın görebileceği yerlere asılan çoğunlukla resimli duvar ilanlarıdır.

Afişte verilmek istenen mesaj; slogan, illüstrasyon, tipografi ve diğer unsurlar ile uyumlu ve anlamlı bir biçimde bütünleştiğinde hedef kitle üzerinde akılda kalıcı bir etkiye sahip olabilmektedir. Afiş, akılda kalıcı yönüyle reklam sektöründe sıkça tercih edilen bir grafik tasarım ürünüdür. Afişler, reklam aracı olarak kullanıldığı gibi; bilgi verme, sosyal sorumluluk ya da kültürel etkinlikleri duyurma amacı ile de kullanılmaktadır. Grafik tasarımcı afiş tasarımı yaparken; tasarımda kullanacağı öğeleri özenli bir şekilde yerleştirmeli, okunaklı ve ilgi çekici olmasına dikkat etmelidir. Aynı zamanda afişte, verilmek istenen mesajı anlama ve algılamayı güçleştirecek karmaşıklıktan kaçınılmalıdır (Ayçe, 2016).

Şekil 3.32 Afiş, Keloptic Gözlük Markası Reklam Afişi

(Kaynak: www.yeniisfikirleri.net)

3.5.2 Broşür

Broşür; bir ürün ya da bir hizmet hakkında detaylı bilgiyi, hedef kitleye ulaştıran basılı bir grafik tasarım ürünüdür. Sade ve akılda kalıcı bir broşür tasarımı yapılırken, öğeler ve renkler doğru bir şekilde seçilmeli ve tasarımın ihtiyacına uygun tasarım ilkelerinden faydalanılmalıdır. Broşürün hazırlanma sürecindeki özen ve baskı kalitesi tanıtımı yapılan kurum, kuruluş ya da firma hakkında hedef kitleye ön bilgiler sunmaktadır (Bayraktar, 2017).

Şekil 3.33 Broşür

(Kaynak: eminyavuzer.com)

3.5.3 El İlanı / Flyer (Küçük El İlanı)

Duyuru özelliği içeren reklam kampanyalarını destekleme amacı ile oluşturulan el ilanı, çoğunlukla tek yapraklı olan basılı bir reklam ürünüdür. Flyer ise el ilanının küçük versiyonudur. Dolayısıyla maliyeti daha düşüktür ve iyi bir reklam aracıdır. Küçük el ilanlarının bir diğer avantajı ise diplomat zarfa sığması ve posta yoluyla da hedef kitleye gönderiminin sağlanmasıdır. Flyer, daha çok kısa süreli kampanyalar için tercih edildiğinden dolayı insanlar üzerinde uzun süreli etki bırakmaz (Ayçe, 2016).

Şekil 3.34 El İlanı

(Kaynak: www.bcajans.com)

3.5.4 Ambalaj

Ambalaj, ürünü korumanın yanında ürün ile ilgili bilgiyi içeren ürün kimliğidir. Ambalaj sayesinde alıcı, ürün hakkında bilgiye sahip olur. Tasarımcı, hangi ürünün ambalaj tasarımını yapıyor ise o ürüne uygun renkleri tercih etmeli ve aynı zamanda ürünün rakip firmalar karşısında piyasada tutunabilmesi, etkili ve dikkat çekici olması için iyi bir ambalaj tasarımı yapmalıdır (Üçsa Ambalaj, 2020; Ayçe, 2016).

Şekil 3.35 Ambalaj

(Kaynak: www.gizushka.com)

3.5.5 Katalog

Katalog; bir ürün, firma ya da hizmet hakkında detaylı bilgiyi verme ve tanıtım yapma amacıyla tasarlanan basılı reklam araçlarından biridir (Marka Blog, 2021).

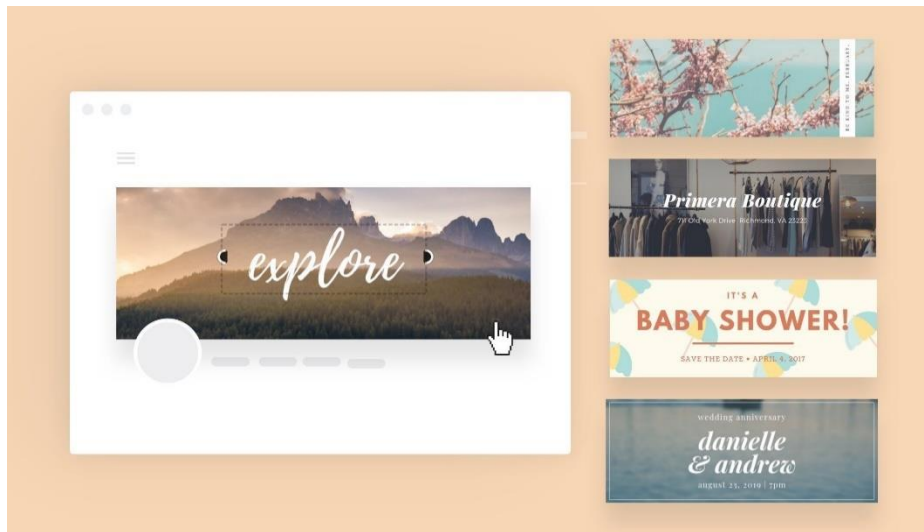

Şekil 3.36 Katalog

(Kaynak: <https://ayrintiofset.com.tr>)

3.5.6 Banner

Banner, reklam, tanıtım ve pazarlama gibi amaçlar doğrultusunda web sayfalarının içerisine yerleştirilen grafik tasarım ürünleridir (Ayçe, 2016).

Şekil 3.37 Banner

(Kaynak: www.canva.com/tr)

3.5.7 Kurumsal Kimlik

Grafik tasarım ürünlerinden birisi de kurumsal kimlik tasarımlarıdır. Kurumsal kimlik, bir kurumun müşterilerine kendisini tanııtma ve ifade etme biçimidir. Kurumsal kimlik tasarımlarının içeriğinde kurumun gereksinim duyduğu grafik ürünlere göre logo, amblem, logotype, kartvizit, antetli kâğıt, zarf, broşür vb. gibi kuruma ait kimliği oluşturan öğeler bulunmaktadır. Logo, harfler veya şekiller kullanılarak kurum için özel bir biçimde tasarlanan simgelerdir (Gedik, 2017). Yazının font olmaktan çıkarılıp sembole dönüştürülmesi ile logotype oluşurken amblem ise belirlenmiş olan şekillerin sembolleşmesi sonucu oluşur. Logo, logotype ve amblem kurum kimliğinin en temel ve en önemli elemanlarıdır (Ayçe, 2016; Branding Türkiye, 2018).

Şekil 3.38 Kurumsal Kimlik

(Kaynak: www.digitalkarinca.com)

3.5.8 Dış Mekân Reklamları (Açık Hava Reklamları)

Yaya ve araçların oluşturmuş olduğu kalabalık mekânlara (durak, istasyon vb.) yerleştirilen pankart, afiş, pano, billboard gibi reklam çalışmalarından oluşan dış mekân reklamları, reklamcılığın ilk sunuş ve uygulanış biçimidir (Ayçe, 2016).

3.5.9 Dergi

Gündelik hayatın içerisinde grafik tasarımın uygulanmış olduğu en yaygın ürünlerden birisi olan ve düzenli aralıklar ile yayımlanan dergiler, belirli konu ve alanlar doğrultusunda hedef kitleye göre farklılık gösteren basılı reklam araçlarındandır (Mercan Matbaa, 2018).

Şekil 3.39 Dergi

(Kaynak: www.arasokakistanbul.com.tr)

3.5.10 Gazete

Gazete, okuyucuya günlük olarak ulaşan, belirlenmiş olan tasarım doğrultusunda hazırlanan, güncel konuları içerisinde barındıran ve anlaşılır bir haber dili kullanılarak katlanmış sayfalardan oluşturulmuş olan basılı bir grafik tasarım ürünüdür (Gedik, 2017).

Şekil 3.40 Gazete

(Kaynak: www.sde.org.tr)

3.6 Grafik Tasarımın Eğitim Sektöründe Kullanımı ve Önemi

Grafik tasarımın kullanıldığı birçok sektör bulunmaktadır ve bunlardan biri de eğitim sektörüdür. Okul öncesi eğitimden, üniversite eğitimine kadar ki süreçte işlenen konu kitaplarında ve diğer ders materyallerinde grafik tasarım ve ilkelerinin uygulandığı görülmektedir. Çalışmanın bu bölümünde grafik tasarımın eğitim sektöründeki kullanımı ve önemine değinilecektir.

Okullardaki ders kitaplarının tasarımcılar tarafından, grafik tasarım ilkeleri, konulara uygun resim ve renkler kullanılarak tasarımının yapılması sonucu öğrencilerin derse olan ilgilerinin ve derslerdeki başarı oranlarının arttığı gözlemlenmektedir. Kullanılan grafik tasarım dili sayesinde öğrencinin ders kitabı ile olan iletişimi sağlanmaktadır. Özetle ders materyallerinde grafik tasarımın kullanılması; öğrenciler açısından öğrenmeyi kolaylaştırır, bilgi zenginliği ve tecrübe oluşturur. Dolayısıyla derslere olan ilgilerinin ve derslerdeki başarı oranlarının artmasına katkıda bulunur (Alpan, 2004).

3.7 Grafik Tasarımın Sanatla İlişkisi

Tasarım ve sanat arasındaki ilişki sorgulamaları modern dünyanın bir getirisi olmuştur. Sanat kimi düşünürlere göre mükemmelliği temsil ederken, tasarım sanatın ihtiyaçsızlığı karşısında modern dünyada yetersiz kalmıştır. Ancak teknolojinin gelişimi karşısında sanatta evrimsel bir süreç geçirerek kendini değişim ve dönüşüme karşı geliştirmiş ve tasarım dünyasında yansımaları bulmuştur. Elbette ki tasarım ve sanat arasında farklılıklar vardır ve bu durum kaçınılmazdır; tarihsel sürece bakıldığında tasarım, teknolojinin gelişmesi ve moderniteyle ortaya çıkmıştır. Oysaki sanat tarihi daha eski zamanlara dayanmakta ve eski zamanlardan beri varlığı, sorunları tartışılmaktadır. Tasarımda da güzellik ve beğenilme kaygısı vardır. Dolayısıyla tasarım da sanattan faydalanmak durumundadır. Ancak sanat, tasarımdan yarar sağlamaz. Sanat, bir güzellik algılayıcıdır ve kendi tarihi, duygusu ve düşüncesi olan bir olgu ve süreçtir. Sonuç olarak, tasarım ve sanat arasındaki ilişki modernitenin getirdiği kaygıların bir ürünüdür. Tasarım, modern dünyanın getirdiği yeniliğe ve değişime karşı anlamlandırılmaya çalışılan yepyeni bir bakış açısının ürünüdür (Ayçe, 2016).

3.8 İllüstrasyonun Grafik Tasarımdaki Yeri ve Önemi

İllüstrasyon, bir mesajı iletme veya bir konuyu betimleyerek açıklama amacı ile yapılır dolayısıyla illüstrasyon yapılış amacı ile resimden ayrılmaktadır. Bu özelliği ile grafik tasarımın bir dalı olan illüstrasyon; kültürler arası ortak bir dilin oluşmasını sağlamakta ve genellikle grafik tasarım ürünlerinde anlatımı etkili kılan bir eleman olarak tercih edilmektedir (İzmir, 2018).

Grafik tasarım, verilmek istenen bilgi veya mesajı illüstrasyon, tipografi, renk vb. öğeler yardımı ile görsel bir mesaj şekline dönüştürmedir. İllüstrasyonlar ile zenginleştirilmiş tasarımlar; daha çarpıcı ve dikkat çekici olmasıyla birlikte aynı zamanda insanlar üzerinde akılda kalıcı bir etki oluşturmaktadır.

“Görsel iletişimin bir parçası olarak kabul edilen illüstrasyon, kitlelere mesajı ulaştırmak için grafik tasarımın önde gelen unsurlarından birisi hâline gelmiştir. Grafik tasarım ve illüstrasyon görsel anlatım dili olarak etkili iletişimde birbirini tamamlayan bir ilişki içindedir. İllüstrasyonun grafik sanatlar ile olan ilişkisinin başlaması, kitlelere iletilmesi istenilen görsel mesajı ve mesaja bağlı imgeyi tanımlama, duyurma, çoğaltma isteğidir. Grafik sanatlarda kullanılan illüstrasyon genel bir ifade ile; grafik tasarımcı için görsel iletişim sorunlarını çözmek amacıyla fotoğraf, yazı, renk, illüstrasyon ve form gibi unsurları belli bir yüzeyde belli bir teknik ile çoğaltılıp işlevsel tasarımlara dönüştüren ve hedef kitlelerin algısına artistik bir şekilde sunulması işlemidir (Acartürk, 2019: 21).”

3.9 Günümüz Modern İllüstrasyon Çalışmaları

Günümüzde illüstrasyon çalışmaları ticari ya da eğitim maksatlı yapılmaktadır. Çalışmanın bu bölümünde Mehmet Taragay Ayçe ve Selahattin Ganiz hocalarımızın illüstrasyon çalışmalarından örnekler verilecektir.

Şekil 3.41 Aşılı ve Aşısız, Mehmet Taragay Ayçe
(Kaynak: Mehmet Taragay Ayçe'nin Arşivinden)

Şekil 3.42 İsmek İçin Yapılmış Olan İllüstrasyon, Mehmet Taragay Ayçe
(Kaynak: Mehmet Taragay Ayçe'nin Arşivinden)

Şekil 3.43 Ekinoks Sergi Çalışması, Mehmet Taragay Ayçe
(Kaynak: Mehmet Taragay Ayçe'nin Arşivinden)

Şekil 3.44 İllüstrasyon Çalışması, Selahattin Ganiz
(Kaynak: Selahattin Ganiz'in Arşivinden)

Şekil 3.45 İllüstrasyon Çalışması, Selahattin Ganiz
(Kaynak: Selahattin Ganiz'in Arşivinden)

Şekil 3.46 İllüstrasyon Çalışması, Selahattin Ganiz
(Kaynak: Selahattin Ganiz'in Arşivinden)

4 3-6 YAŞ GRUBU ÇOCUK GELİŞİMİ, PSİKOLOJİSİ VE ÇOCUK KİTAPLARI

4.1 Gelişim

İnsanın doğum öncesinden ölümüne kadar ki yaşamının her döneminde değişmekte olan sürecine gelişim denilmektedir. Gelişim; insanın büyüme, olgunlaşma ve yeni bir şey öğrenmesi için hazır olma durumunu kapsamaktadır ve gelişim içerisindeki en mühim öğrenim çağı çocukluktur (Dizdar, 2019).

4.2 3-6 Yaş Grubu Çocuk Gelişim Özellikleri

İlk çocukluk ve oyun dönemi adını alan 3-6 yaş grubu, okul öncesi dönemi içine almakta ve bireyin asıl becerilerini edinmekte olduğu yaş grubudur. Bu yaş aralığında çocuklar dış dünyayı keşfeder ve çevresine yönelir. Bu dönemde sosyalleşmeye başlayan çocuk davranışlarında ben merkezci bir tutum sergilemektedir ve büyümeye devam eden çocuk kendisinin ve bedeninin farkına varmaya başlar. Aynı zamanda cinsiyet ayrımı yapabilme yetisi kazanan çocuk, cinsiyetine uygun davranmaya çalışır. Bu yaş grubunda anaokulu gibi eğitim kurumlarına giden çocuk, aile ortamından başka ortamlara da dâhil olur ve yaşlıları ile iletişim kurarak etkinlikler yapabilir. Bu dönemde çocuk rahatlıkla koşup, zıplarken; daha zorlu hareketleri yapmakta güçlük çeker. Vicdan gelişiminin ve ahlaki davranışın temelleri bu dönemde atılmış olmakla birlikte çocuk, okul öncesi eğitim kurumları sayesinde ilkokul dönemi için hazır hâle gelmiş olur (Çadem Psikoloji, 2015). Çocuk, altı yaşına kadar olan zaman zarfında duygusal empatiyi öğrenirken daha sonrasında ise zihinsel empatiyi öğrenmektedir (Tarhan, 2011). Bu dönemde henüz okuma yazma bilmeyen çocuklar, illüstrasyonlar sayesinde görmüş olduğu nesneleri zihinlerinde canlandırabilmekte ve kitaplarda geçen olayları ve anlatılmak istenenleri de kolayca anlayıp kavrayabilmektedirler.

Şekil 4.1 3-6 Yaş Grubu Çocuklar

(Kaynak: <https://dogaladogru.com>)

4.3 3-6 Yaş Grubu Çocuk Gelişiminde Anne ve Babanın Rolü

Çocuğun gelişimi ve eğitiminde, anne ve babanın rolleri oldukça önemli bir yere sahiptir. Çalışmanın bu bölümünde 3-6 yaş grubu çocuk gelişiminde anne ve babanın rolünün önemine değinilecektir.

3-6 yaş arasında kendisini ve dış dünyayı keşfeden çocuk, yeni bir döneme girmektedir. Bu yaş aralığında cinsiyet ayrımı yapma yetisi kazanan çocuk, cinsiyetinin farkına varır. Bu dönemde erkek çocuk, anneye ayrı bir çekim hissederken; kız çocuk da babaya ayrı bir çekim hissetmektedir. Çocuk açısından farklı olan bu dönem, ebeveynlerin yardımı ile başarılı bir şekilde atlatılabilirse eğer çocuk ileriki yaşlarında karşı cinsler ile sağlıklı ilişkiler kurabilmektedir. Aynı zamanda çocuk, bu dönemde dış dünyasına da yönelmektedir. Dolayısıyla bu dönemde diğer bireyler ile iletişime giren çocuk sosyal hayatın zorlukları ile karşılaşmaktadır. Ebeveynlerin, çocuğa bu zorluklar ile başa çıkma yöntemleri göstermesiyle ve böyle zamanlarda çocuğun yanında olmasıyla beraber çocuk, ortaya çıkan sorunlar ile mücadele edebilme becerisi kazanır ve kendisine uygun çevre edinebilir. Anne ve babaların eğitim düzeyleri, çocuk gelişimi ve eğitiminde gösterdikleri tutumlar ve bu konu hakkında edinmiş oldukları doğru bilgiler çocuğun gelişimi ve eğitimine katkı sağlayan en önemli faktörlerdendir (Öngider, 2013).

4.4 Çocuk ve Yaratıcılık İlişkisi

Yaratıcılık, bir kültür tanımı olarak; doğanın özümsemesi, başka bireyler ile olan ilişkilerin düzenlenmesi, tüm eylem yasalarının tanınması ve bu yasalara hâkim bir toplumsal başarıya ulaşmadaki insan etkinliği özelliğidir. Yaratıcı davranış ise ortada var olan verileri, şartlara bağlı kalarak dönüştürüp yeni bir şeyin meydana çıkmasını sağlamaktır (Çetin & Koyuncuoğlu, 2019: 1-2; Eroğlu, 2017: 9). Çocuğun yaratıcı olabilmesi için olaylara, nesnelere ve olgulara ilişkin devamlı sorular sorması, dış dünya ile kendi duygu ve düşüncelerini etkileşim içerisine sokması gerekmektedir (Sungur, 1997: 16).

Okul öncesi ve okul dönemlerinde bir çocuğun yaratıcılığını ortaya çıkarabilmesi için temel şartlardan ilki ve en önemlisi başta ebeveynlerinden sonra da öğretmenlerinden görmüş olduğu “gerçek sevgidir”. Goethe’nin bu durumu açıklayan önemli bir sözü vardır: “*İnsan nerede olursa olsun, yalnız sevdiği kimseden bir şey öğrenebilir.*” Çocuk, kendisini yetiştirenlerden gördüğü “gerçek sevgi” sayesinde gelişime, öğrenmeye ve üretmeye daha istekli olmaktadır. Dolayısıyla gerçek sevgi ile büyüyen çocuklar, yaratıcılığını daha fazla ortaya koymaktadırlar (Eroğlu, 2017: 19).

3-6 yaş grubu çocuklar, başka bireylerin de duygu ve düşüncelerinin olduğunu fark ederler ve kendi davranışlarının diğer insanlar üzerindeki etkilerini düşünmeye başlarlar. Bu yaş aralığındaki çocuklarda; yoğun merak, olaylar arası ilişki kurma, doğruyu ve yanlış ayırt etme ve hayâli varlıklar üretip oyunlar oynayarak farklı rollere girme gibi yaratıcılıklarını geliştirecek özellikler bulunmaktadır. Bu dönem içerisinde çocuk, kelime oyunları, yaratıcı sanatsal etkinlikleri ve yeni tecrübeleri ile beraber fikirlerini geliştirerek yaratıcılığını ortaya koymaktadır (Aliosman, 2019).

Şekil 4.2 Çocuk ve Yaratıcılık

(Kaynak: www.tzv.org.tr)

4.6 Psikoloji Türleri

4.6.1 Gelişim Psikolojisi

Bireyin hayatı boyunca bilişsel, duygusal ve sosyal olarak nasıl bir değişim gösterdiklerini tanımlayan ve niçin bu şekilde olduğunu açıklama amacı taşıyan psikoloji türüdür (Mevam Psikoloji, 2022).

4.6.2 Bilişsel Psikoloji

Dil, öğrenme, hafıza, algı ve duyum gibi belli süreç ve işlevleri inceler ve zihnin temel özelliklerini tanımlama ve açıklama amacı taşır (NotCopy, 2019: 92).

4.6.3 Sosyal Psikoloji

Bireylerin tutum ve davranışlarını belirleyen sosyal etkenleri ve bireylerin küçük gruplar içerisindeki davranış ve tutumlarını tanımlama ve açıklama amacını taşımaktadır (Hürriyet, 2022).

4.6.4 Endüstri ve Örgüt Psikolojisi

İnsanların çalışma ortamlarındaki davranışlarını, bu davranışları etkileyen unsurları ve insanların daha sağlıklı ve mutlu çalışabilmeleri için yapılabilecek kurumsal düzenlemeler ile ilgilenen psikoloji türüdür (NotCopy, 2019: 92).

4.6.5 Klinik Psikoloji

Psikolojik kökenli sorunları olan insanların, sahip oldukları bu sorunların çözümlerinde yardımcı olma amacı taşıyan psikoloji türüdür (Çadem Psikoloji, 2019).

4.7 Çocuk Psikolojisi

Çocuk psikolojisi, büyüme ve olgunluk aşamalarını, çevredeki unsurların bireyin gelişimine olan etkisini ve çocuk ile toplumdaki diğer bireylerin arasındaki duygusal-sosyal etkileşimi konu alan bilim dalıdır (Saygılı, 2012: 7-8; Yavuzer, 2014: 13).

“Dünyada çocuk psikolojisi kavramının kullanılmasının yanında hayat boyu olan bir sürece işaret ettiğini belirtmek için gelişim psikolojisi kavramı kullanılmıştır (Tufaner, 2015: 11).”

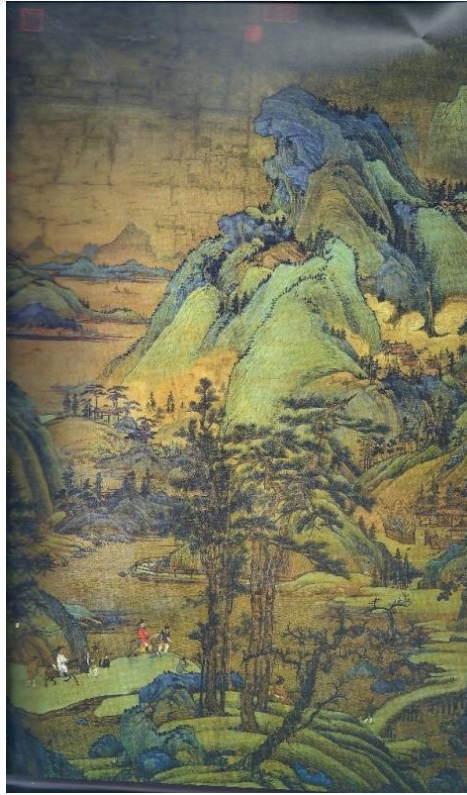
4.8 Psikoloji ve İllüstrasyon İlişkisi

İllüstrasyonlar, psikolojik-pedagojik bakımdan insanı tanımaya fayda sağlayan kriterlerden biri olmasıyla beraber insanın zekâsını, kişiliğini, dış dünya ile olan ilişkisini de yansıtması sebebiyle önemlidir. İllüstrasyonlar, küçük yaşlarda ve zaman zaman insan yaşamında kelimelerden daha güçlü bir anlatım aracıdır (Yavuzer, 2021: 13). İllüstrasyonlarda kullanılan renkler, şekiller, boyutlar, figürler vb. unsurlar çocuklara ve diğer bireylere mesajlar verdiği gibi insanlarda bazı duygular da uyandırmaktadır. Aynı zamanda illüstrasyonlar, insanların iç dünyaları ve psikolojileri hakkında da bilgiler vermektedir. Bazı durumlarda yalnızca bireyin yapmış olduğu illüstrasyonlar, psikolog veya bu konuda uzman kişiler tarafından analiz edilerek, bireyin o an ki ruh hali ve iç dünyası hakkında bilgiler elde edilebilmektedir.

Geçmişten günümüze bakıldığında farklı toplumlarda hazırlanmış olan afişlerde, kitaplarda, sanat eserlerinde vb. ürünlerde yer alan illüstrasyonlarda kullanılan figür, renk, form gibi öğelerin kendilerine özgü anlamlar içerdiği bilinmekte ve insanlar üzerinde psikolojik etkiler yarattığı görülmektedir. Örneğin propaganda afişlerinde yer alan illüstrasyonlar insanları etkileyerek onların davranışlarını yönlendirecek şekilde hazırlanmaktadır. II. Dünya Savaşı propaganda afişlerinde milli duyguyu hareketlendirmek amacıyla bayrak illüstrasyonları çokça kullanılmaktadır. Orduya asker toplama amacıyla yapılan afişlerde kadın ve çocuk illüstrasyonlarının kullanım amacı erkekliğin koruyuculuk; kadınlığın ise savunmasızlık olduğu mesajlarını vermek ve erkekleri orduya çağırmaktır (Güvenilir & Şeker, 2018). Bu konuya ilişkin diğer bir örnek olarak Çin resim sanatına değinmek mümkündür. Çin resim sanatında kullanılan canlı ve cansız figürler ile yaşam dersi verme amaçlanmıştır. Sanatçıların illüstrasyonlarında kullandıkları en genel ağaç figürü çam ağacı olmuş ve bununla çam ağacının uzun ömrü ve doğaya karşı sağlam oluşu vurgulanmıştır. Hayvan figürlerine insani özellikler yüklenerek insana mesajlar ve hayat dersi verilmektedir. Örneğin bir kuş illüstrasyonunda düşünceli, kızgın vb. gibi insani özellikler görmek mümkündür. Aynı zamanda Çin sanatçılarının eserlerinde kullanılmaktan vazgeçemedikleri çiçek figürleri; bambu, orkide, krizantem (kasımpatı) ve erik ağacıdır. Bambu, görünen ve görünmeyen dünyayı temsil ederken bambunun

boğumları ise insan yaşamının sürekliliğini anlatmaktadır. Orkide, güzelliğin ve saflığın sembolüdür. Orkide bazı illüstrasyonlarda, gölde saçlarını yıkayan bir genç kızı betimlemektedir. Krizantem (kasımpatı), sonbaharda dahi durmaksızın coşkuyla çiçek açmasıyla gelmekte olan zorlu kış günlerine meydan okumakta ve krizantemin bu özelliğiyle illüstrasyonlardaki kullanım amacı insanın bütün olumsuz koşullara rağmen dayanabileceğini anlatmaktır. Erik ağacı çiçekleri ise sonsuz aşkı temsil etmektedir (Elveren, 2013).

“Konularda anlatılmak istenen Çin kültür ve felsefesiyle ifade edildiğinden bazen batılları şaşırtabilir. Bir büyük balık küçük balığı yutarken resmedilmişse, bizim düşündüğümüzün aksine, zenginlerin fakirleri beslediği düşünülür... Tavus kuşu mutluluğun sembolüdür. Uçan yabani kazlar, çoğunlukla uzakta olan kıymetli birini temsil eder. Eski Çin’de dağlık yerleşim yerlerinde manda, bir aile üyesi gibidir. Onun için resimlerde bol kullanılmış bir motiftir. Söğüt ağacı, yere sarkan dallarıyla alçak gönüllülüğün simgesidir. ...Çin resminde hayvan motiflerine de çeşitli anlamlar yüklenmiştir. Örneğin halk sanatında Horoz, mücadeleyi, bağlılığı ve ibiğiyle de bilgeliği temsil eder. Serçeler duyarlılığı ve neşeyi simgeler, Kırlangıçlar baharın gelişini ve umutları taşır. Bereket getirirler (Elveren, 2013).”

Şekil 4.5 Çin Resim Sanatından Örnek

(Kaynak: <https://cinkultur.com>)

İllüstrasyonların insanlara verdiği psikolojik mesajlar ile ilgili örnek olarak “What Life Was Life Samurai and Shoguns” adlı kitaptaki illüstrasyonları da incelemek mümkündür. What Life Was Life Samurai and Shoguns (Samuray ve Shoguns Arasında Yaşam Nasıldı) adlı kitap büyük bir imparatoriçenin milletini kimin yöneteceğini seçme konusundaki engellenemeyen hırslının öyküsünü ve ortaçağ Japonya’sının erkek ve kadınlarının diğer birçok zorlayıcı öyküsünü anlatmakta ve içeriğinde insanlar üzerinde psikolojik etkiler oluşturan illüstrasyonlar yer almaktadır. Örneğin bu kitapta yer alan (şekil 4.6) “Samurayın Kılıcı” adlı illüstrasyonda siyah ve kırmızı zırh giymiş ve boynuzlu bir miğfer (Savaş İçin Tasarlanmış Olan Özel Kask) takmış, iki tarafında da kılıç bulunan, düşmana korku veren heybetli bir samuray, atı üzerinde savaşa hazır bir şekilde resimlenmiştir (Editors, 2006: 48).

Şekil 4.6 Samurayın Kılıcı

(Kaynak: What Life Was Life Samurai and Shoguns, 2016, s. 48)

4.9 Çocuk ve İllüstrasyon İlişkisi

Çocukların dünyasında illüstrasyonlar, kelimelerden daha fazla anlam ifade etmekte ve daha önemli bir konumda olup çocuğun anlamasını ve kolay kavramasına katkı sağlayan öğelerdir. Çocuklar birçok yerde illüstrasyonlar ile karşılaşmaktadırlar. Özellikle de çocuk kitaplarındaki illüstrasyonlar, 3-6 yaş grubu başta olmak üzere çocukların dikkatini çeken, kitaba olan ilgisini arttıran ve kitapta anlatılmak isteneni

daha rahat bir biçimde kavramaları ve anlamlandırmalarını sağlayan en önemli unsurdur. Çocuğun yaşına ve ilgisine göre yapılan illüstrasyonlar, çocuk için hem eğlenceli hem de öğretici olmaktadır.

Başarılı bir şekilde hazırlanmış illüstrasyonlar, çocuk üzerinde olumlu etkilere sahiptir. Bu illüstrasyonlar, çocuğun hayal gücünü etkileyerek yaratıcılıklarını geliştirir ve çocukta heyecan duygusu oluştururken aynı zamanda çocuğun gelişim sürecini de hızlandırmaktadır. İllüstrasyonlar, çocuğun görsel algılama becerilerinin oluşmasını, üretim yapabilmesini ve estetik bilincinin de öne çıkmasını sağlamaktadır. İllüstrasyonların çocuğun estetik bilincini geliştirmesi yalnızca çocuğu sanata teşvik etmesi açısından önemli değildir. Sanatsal manada doyurucu bir süreç içerisinde büyüyen çocuğun yaşamında mutlu, enerjik ve sosyal bir tutum sergileyebilmesi de kolaylaşmaktadır (Aksoy, 2019).

İllüstrasyonların, çocukların görsel algılarını uyarması sonucu onların düşünme ve problem çözme becerilerine de yeni bir yön verdiği bilinmektedir. Çocuğun görsel gelişimine katkı sağlamasıyla beraber çocukta duyarlılık duygusunu kazandırabilen, çocuğu yaratıcı düşünceye yönelten ve çocuğun zihinsel gelişimine de faydası olan başarılı illüstrasyonların, çocuklar açısından önemi oldukça açık bir şekilde görülmektedir (Aksoy, 2019).

İllüstrasyonlar, çocukta öğrenmeyi arttırıp, bilgiyi kalıcı hâle getirme gibi özelliklere de sahiptir. İllüstrasyonların konuya uygun biçimde üretilip renklendirilmesi, gereken yerlerde vurguların yapılması sebebiyle illüstrasyonlar, çocuklar için heyecan verici ve dikkat çekici öğeler olmaktadır. Aynı zamanda illüstrasyonların yer aldığı çocuk kitapları, çocuğun sıkılmadan kitap okumayı sevmesini de sağlamaktadır (Aksoy, 2019).

4.10 Çocuk Kitapları

Çocuğun dış dünyası ile kurduğu iletişim araçlarından olan çocuk kitapları, çocuğun gelişimi açısından önemli bir konumda yer almaktadır. Çocuk kitapları, çocuğun duygularını ve hayal gücünü geliştirirken, çocuğun yaşına uygun bir şekilde tasarlanarak çocuğa insanı ve hayatı tanıtmaktadır. Resimli çocuk kitapları, çocukların keyif alacağı, eğlenirken öğreneceği, sade, parlak ve canlı renk kullanımları ile

illüstrasyon ve metnin başarılı bir şekilde harmanlanması sonucu hazırlanan, çocukların hayal dünyasına seslenen hikâyelerin yer aldığı eğlendirici ve öğretici materyallerdir. Resim ve dilin anlatım imkânları doğrultusunda doğru bir biçimde kurgulanmış yeni yaşantıları çocuklara sunmak, çocuk kitaplarının temel sorumluluğundadır. Çocuk kitaplarının çocuklar açısından ifade ettiği anlamlar incelendiğinde, çocuk kitabı yazarlarının ve illüstratörlerinin üstlendikleri görevlerin son derece önemli olduğu görülmektedir (Mardi, 2006).

Çocuk kitapları hazırlanırken dikkat edilmesi gereken bazı özellikler bulunmaktadır. Hedef kitle olan çocuğun yaşı, gelişimi, psikolojisi, istek ve beklentileri iyi bir şekilde bilinmelidir. Çocuk kitaplarında sevgi teması merkeze alınmalıdır. Bu kitaplar biçim ve içerik özellikleriyle çocuğun kitaba olan ilgisini arttıracak şekilde tasarlanmalıdır. Çocuk kitapları çocuğun ilgi ve becerisini birleştirmeyi amaçlamalıdır. Çocuğun gerçek yaşamında karşılaşılabileceği olaylar ve durumlar gizlenmemeli ve çocuğun yaşına uygun bir şekilde kitapta bu olay ve durumlara yer verilmelidir. Bu kitaplarda evrensellik göz ardı edilmemelidir (Sarı, 2006).

Şekil 4.7 Çocuk Kitapları

(Kaynak: www.oggusto.com)

4.11 Dünyada ve Türkiye’de Çocuk Edebiyatının Gelişimi

Tarihsel sürece bakıldığında genel edebiyattan farklılık gösteren çocuklara özgü yazılan sözlü ve yazılı eserleri kapsayan çocuk edebiyatı, XVII. yüzyıl başlarında çocuğun ruhsal gelişimine katkıda bulunma amacıyla ortaya çıkmıştır. Çocuğun

ihtiyacına ve beklentisine göre tasarlanmış olan çocuk kitapları, çocuğun estetik duygusunun gelişmesine yardımcı olur (Can D. T., 2014: 4).

Yazının henüz bulunmadığı çağlarda sosyal ve bilimsel alanlarda olduğu gibi çocuk edebiyatı alanında da yazılı ürünlerin yerini masallar, ninniler ve hikâyeler gibi sözlü eserler doldurmaktaydı. Çocuk edebiyatı Batı dünyasında da aynı şekilde masallar ve ninniler ile başlamıştır. Hiç kitap olmayan dönemlerde kültürün, gelenek ve göreneklerin koruyucuları boylardaki hikâye anlatıcılarıydı (Akbaş, 2009).

Yazıya geçişten sonraki dönemde çocuk edebiyatı alanındaki çalışmalar, öncelikle sözlü eserlerin derlenmesi ile başlamış olsa da kaynaklar, sözlü eserler ile birlikte kutsal kitaplar da olmuştur. XV. yüzyılda İngiltere’de çocukların sıkı bir disiplin eşliğinde yetiştirilmesini savunan Quakerizm adında aşırı dinci olan bir akım bulunmaktaydı. Çocuklara yönelik hazırlanan kitaplarda kaynak daha çok İncil’di. Sonu hep ölümle biten bu kitaplar, karamsarlığı ve aşırı dindarlığı içerisinde barındırmaktaydı. İngiltere’de durum bu şekildeyken Fransa’da çocuk kitaplarının babası olarak bilinen Charles Perrault, halk arasında dolaşan masalları derlemiş ve 1697’de basmış olduğu “Kaz Ana’nın Öyküleri” isimli kitabında yayımlamıştır. Bu masallar arasında “Parmak Çocuk”, “Kül Kedisi”, “Kırmızı Başlıklı Kız”, “Mavi Sakal”, “Uyuyan Güzel” ve “Çizmeli Kedi” de bulunmaktadır. Böylelikle Fransız çocuklarının ilk defa kendilerine has kitapları olmuştur (Akbaş, 2009).

Şekil 4.8 Charles Perrault

(Kaynak: <https://tr.wikipedia.org>)

Matbaanın keşfi ile başlayan ‘Aydınlanma Çağı’nda İngiltere ve Fransa başta olmak üzere Çocuk Edebiyatı’nda ortaya çıkan çalışmalar kendini verimli bir zeminde

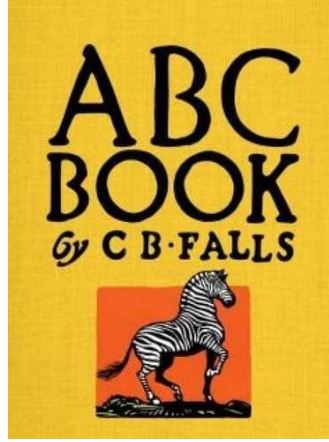
bulmuştur. İngiltere ve Fransa’da çocuk kitaplarında artış olmuştur. İlerleyen zamanlarda kitaplar şuan olduğu gibi basılmaya ve ciltlenmeye başlamıştır. Bu dönemlerde çocuklar, yetişkin kitaplarından “Daniel Defoe’ya ait olan Robinson Crusoe’yi ve Jonathon Swift’in Gulliver’in Gezilerini” benimsemişlerdir (Akbaş, 2009). “Çocuk Edebiyatının Babası” olarak bilinen ilk İngiliz kitap yayıncısı John Newbery’dir (Vikipedi, 2022). John Newbery’nin “A little Pretty Pocket book” (Küçük Şirin Cep Kitabı) adlı kitabı 1744 yılına kadar yayınlanmıştır (Akbaş, 2009).

“Çocuk kitapları sözel geleneklerden beslenen ve derlenerek bir araya getirilen hikâyelerdir. Ayrıca Joseph Jacobs tarafından kayda geçirilerek korunan İngiliz masallarının yanı sıra Grimm Kardeşler tarafından derlenmiş olan Alman hikâyeleri de mevcuttur. 19. yüzyılda İngiliz Edward Lear tekerleme türü şiirlerden oluşan “Book of Non Sense” isimli bir kitap yazdı. Çocuk edebiyatına neşe ve yaşama sevinci getiren bu kitap çok tutulmuştur (Akbaş, 2009: 5).”

Kitapların basılması ve yayımlanması, matbaanın keşfi ile önceki yıllara göre ciddi bir ilerleme göstermiş olsa da bu gelişme kaliteli eser çeşitliliği konusundaki beklenti karşısında yetersiz kalmıştır. 19. yüzyıla kadar yavaş bir gelişme gösteren çocuk kitaplarında Jean Jacques Rousseau’nun fikirleri ve çalışmaları uyarlanmak istenmiş fakat J.J. Rousseau’nun fikirlerinin yanlış bir şekilde yorumlanması sonucu çok sayıda didaktik eserler ortaya çıkmıştır. Çocuk kitaplarının konuları 19. yüzyılda genişletilmiş olup Loise May Alcott’un “Küçük Kadınlar” romanı aile konusunu yaygın hâle getirirken Robert Louis Stevenson’un “Define Adası” romanı da macera konularını yaygın hâle getirmiştir. Anna Swell’in “Siyah İnci” eseri ve Lewis Carroll’un “Alice Harikalar Diyarında” eseri o güne kadar var olan kitap türlerini genişletmiştir (Akbaş, 2009).

20. yüzyılın başlamasından önce özellikle küçük çocuklara yönelik yazılan dergiler ortaya çıkmıştır. Çocuğa yönelik yazılan eserlerin didaktik olma zorunluluğuna inanmayan yazar Mary Mapes Dodge, “St Nicholas” adlı derginin editörlüğünü yapmıştır. 20. yüzyılın ilk zamanlarında Lucy Sprague Mitchell’in, “The Here and Now Story Book” adlı kitabı ile birlikte yetişkinler, çocukların birer küçük yetişkin olmadığı ve kendilerine ait dünyaları olan başka varlık oldukları fikriyle ilk kez karşılaşmış oldular. Çocuk edebiyatındaki çeşitlilik, bu dönemde genişlemeye devam etmiştir. Yine bu yüzyılın ilk zamanlarında sanatçı Charles Buckles Falls’un, ABC adlı kitabında ağaç oyma tekniği kullanılarak oluşturulmuş resimleme örnekleri

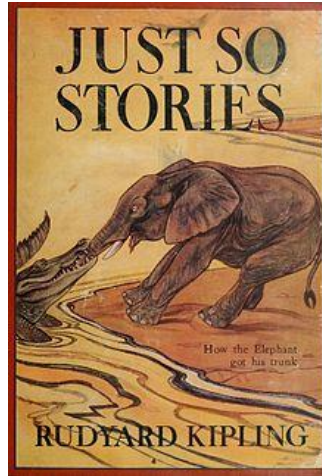
bulunmaktaydı ve gelişen teknolojinin sağlamış olduğu imkânlar doğrultusunda resimli kitapların ortaya çıkması kolaylaşmaktaydı (Akbaş, 2009).

Şekil 4.9 ABC Book, Charles Buckles Falls

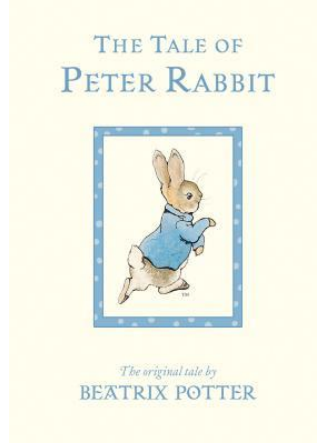
(Kaynak: www.amazon.com.tr)

İngiliz yazar Rudyard Kipling, çocuklar açısından mizahın önemli bir yere sahip olduğunu düşünmekteydi. 1902’de Rudyard Kipling’in “Just so Stories” isimli kitabı günümüzde de popüler olan bir eserdir. Yine İngiliz yazar ve illüstratör olan Beatrix Potter, “The Tale of Peter Rabbit” adlı kitabıyla beraber edebiyata hayvan öykülerini getirmiştir. O zamandan beri hayvan öyküleri çocuk okurların en sevdiği türlerden olmuştur. Her geçen zaman da dünyanın bütün ülkelerinde çocuk edebiyatı alanındaki çalışmalar gelişerek artmaya devam etmektedir (Akbaş, 2009).

Şekil 4.10 Just so Stories, Rudyard Kipling

(Kaynak: <https://tr.wikipedia.org>)

Şekil 4.11 The Tale of Peter Rabbit, Beatrix Potter

(Kaynak: www.libertybaybooks.com)

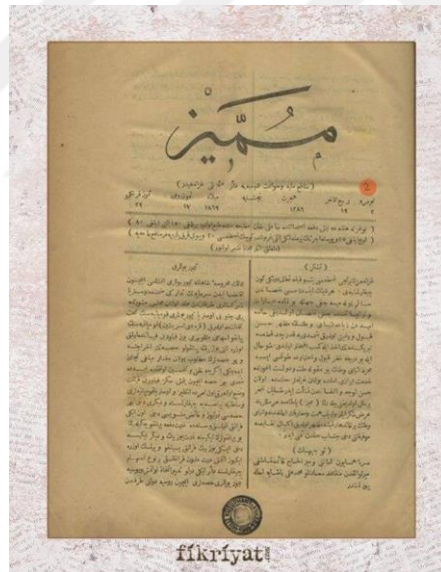
Çocuk edebiyatının, Türkiye’deki gelişimi ise dünyadaki gelişimi ile ilişkilidir. Türk çocuk edebiyatının başlangıcı olarak 1839 yılı Tanzimat dönemi sayılabilmektedir. Tanzimat döneminden önce masallar, tekerlemeler ve bilmece gibi sözlü eserler hâkimdi. O dönemlerde Nasrettin Hoca fıkraları genellikle evlerde, Karagöz ve Meddah oyunları ise kamusal alanlarda çocuklar için eğitim ve eğlence amaçlı sunulmaktaydı. Önceleri ise Türklerin İslâmiyet’ten etkilenmeleri sonucu ortaya çıkan Divan edebiyatında da çocuklara yönelik çalışmalar olmuştur. Örneğin, divan edebiyatı şairlerinden olan Nâbi, kendi oğlundan yola çıkarak “Hayriyye” adlı mesnevisini (divan edebiyatı şiir biçimi) çocuk ve gençler için didaktik bir biçimde yazmıştır. Bu mesnevi, çocuk ve gençlerin evlerden çıkmadan ayetler ve hikâyeler ile kendilerini geliştirmelerini söylemekle birlikte günümüz çağdaş eğitim anlayışı ile örtüşme de divan şairlerinin de çocukların eğitimlerine dair sarf etmiş olduğu çabalar göz ardı edilmemelidir. Divan edebiyatında Nâbi gibi çocuk eğitimi alanında eserler veren başka şairler de bulunmaktadır (Akbaş, 2009).

*“Çıkma aylarca der-i hânedan
Taşra meyl eyleme kâşânedan
Al kitâbın ele setr eyle derin
Olmasın hârici derden haberin
Oku âyât vü hikâyât ü kasas
Verir insana mezâyâ-yı hasas...”*

Şekil 4.12 Hayriyye Adlı Mesneviden, Nâbi

(Kaynak: (Akbaş, 2009, s. 7)

Daha sonra ise Batıda çocuk edebiyatındaki gelişmelere karşın Tanzimat sanatçıları da bu alanda ciddi çalışmalara yönelmişlerdir. Tanzimat döneminde Doktor Mehmed Rüşdî Bey, 1859’da yazdığı “Nuhbe-tül Etfal” adlı Arapça alfabe kitabının arka kısmında çocuklar için eğlence amaçlı yazılmış çocuk hikâyeleri, kısa hayvan öyküleri, fabl çevirileri bulunmaktaydı. Çocuklar için 1869 yılında Kırımlı Türk eğitimci Sıdkı Efendi tarafından çıkarılan ilk çocuk dergisi “Mümeyyiz” dergisidir. Bu dergide çocuklar için yazılmış dizi romanlar ve bilmeceleler bulunmaktaydı. Tanzimat dönemi yazarlarından Ahmet Mithat Efendi’nin çocukları eğlendirme amacıyla yazdığı “Hace-i Evvel” ve “Kıssadan Hisse” adlı eserleri bazıları tarafından ilk çocuk kitapları olarak sayılmaktadır. 1883 yılında asıl adı Mehmet Tefvik olan yazar Çaylak Tefvik, Nasreddin Hoca fıkralarını toplamıştır. Nâbi’nin “Hayriyye” isimli eseri ve Sümbülzade Vehbi’nin “Lütfiyye” adlı eseri bütünüyle didaktik bir biçimde yazılmış şiirlerdi. Dolayısıyla çocuklardan çok büyüklere yönelik olan bu eserler, çocuk edebiyatına girememişlerdir (Akbaş, 2009).

Şekil 4.13 İlk Çocuk Dergisi: Mümeyyiz
(Kaynak: www.fikriyat.com)

Tanzimat yazarlarından Şinasi, Ahmet Mithat Efendi ve Recaizade Mahmut Ekrem tarafından Fransızcadan çevirisi yapılan hayvan öyküleri ve kısa şiirler, Türkiye’nin ilk çocuk kitaplarıdır. Tanzimat döneminin en fazla eser veren yazarlarından olan Ziya Paşa, Jean Jacques Rousseau’nun “Emile” adlı kitabını çocuklar için tercüme etmiştir. Aynı zamanda Muallim Naci “Ömer’in Çocukluğu” kitabını ve Recaizade Mahmut Ekrem ise “Tefekkür” kitabını çocuklar için

yayınlanmışlardır. Yusuf Kamil Paşa, 1862’de François Fénelon’dan yapmış olduğu çevirileri, Türk edebiyatının ilk çeviri romanı olan “Tercüme-i Telemak” adlı eserinde yayınlarken; Ahmet Lütü Efendi, Daniel Defoe’nun “Robinson Crusoe” adlı eserini, Mahmut Nedim, Jonathan Swift’in “Gulliver’in Gezileri” adlı kitabını ve Mehmet Emin Paşa ise Jules Verne’in “Balonla Beş Hafta” ve “Arzın Merkezine Seyahat” adlı romanlarını çevirmiştir (Akbaş, 2009).

Tanzimat dönemindeki çocuk edebiyatı alanındaki çalışmalar, Servet-i Fünûn döneminde kesintiye uğramış olsa da Milli Edebiyat ile beraber devam etmiş ve Cumhuriyet dönemiyle günümüze dek gelen sadeleşme akımına benzer olacak şekilde hız kazanmıştır. Sonrasında pek çok şair ve yazar çocuklar için kitaplar yazmaya başlamışlardır. Bu isimler arasında Ziya Gökalp, Ahmet Rasim, Ali Ekrem Bolayır, Ömer Seyfettin, Ahmet Mithat Efendi, İbrahim Alaattin Gövsa, Tevfik Fikret, Aka Gündüz ve Ali Ulvi Elöve sayılabilmektedir. Cumhuriyet’in ilanından sonra harf devrimiyle yeni bir dönem başlamış olup kitaplar, yeni harfler ile yeniden basılmıştır. Çocuk kitaplarının öne çıkan yazarları; Peyami Safa, Reşat Nuri Güntekin, Ragıp Çalapala, Mahmut Yesari, Abdullah Ziya Kazanoğlu ve Kemalettin Tuğcu gibi isimlerdir (Akbaş, 2009).

Tanzimat döneminden 1940 yılına kadar olan zaman içerisinde çocuk kitapları sayısında pek fazla artış görülmemiştir. 1943-1946 yılları arasında Çocuk Esirgeme Kurumu, çoğunluğu çeviriden oluşan yüzden fazla farklı kitap bastırmıştır. 1950’den itibaren bazı kütüphane ve okullarda çocuk kitabı haftaları ve sergileri düzenlenmeye başlanmıştır. 1952’den sonra yazılmış olan kitaplarda toplumsal içerikli konuların yer aldığı öykü ve romanlar görülmüştür (Akbaş, 2009).

“Eflatun Cem Güney "Açıl Sofram Açıl" ve "Dede Korkut Masalları" ile çeşitli ödüller almıştır. 1964 yılında Vala Nurettin ve Nihal Karamanagralı'nın yazdığı "Korkusuz Murat" Doğan Kardeş Ödülü almıştır. Aynı dönemde Orhan Veli Kanık La Fontaine çevirileri ve Nasreddin hoca fıkralarını akıcı bir dille kaleme alır. Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın şiir kitabı "Çocuk ve Allah" "Açıl Sofram Açıl", "Balina ile Mandalina", "Okumayı Seven Ayı" ve "Yaramaz Sözcükler"i, Aziz Nesin'in "Şimdiki Çocuklar Harika", "Üç Karagöz Oyunu", "Pıtlatan Bal" adlı eserleri çocuklara hitap eden ve bu dönemde yazılmış eserlerdir. Cahit Uçuk "Kırmızı Mantarlar" (1943), "Üç Masal" (1944), "Türk Çocuğuna Masallar" (1946), "Ateş Gözlü Dev" (1946) ve "Kurnaz Tilki" (1946), adlı eserleri yazmış ve "Türk İkizleri" (1958) adlı eseri ile Hans Christian Andersen ödülü almıştır. Mümtaz Zeki Taşkın tiyatro eserlerinin yanısıra

"Çocuklarımıza Resimli Şiirler" (1959), "Çitlenbik Kız" (1975) ve "Çocuklara Kahramanlık Hikayeleri" (1978) adlı eserleri yayınlanmıştır (Akbaş, 2009: 9)."

Türk Dil Kurumu ve Kültür Bakanlığı 1960'da çeşitli yarışmalar düzenlemiştir. Rıfat Ilgaz, "Hababam Sınıfı, Cankurtaran Yılmaz ve Küçük Çekmece Okyanusu"nu; Mehmet Seyda, öykü ve roman türünde "Çikolata, Bir Gün Büyüyeceksin, Şeytan Çekiçleri ve Düşleme Oyunu"nu yazmıştır. Bu yıllar içerisinde yazarlar, çocuk kitabı alanını önemseyip roman, hikâye, şiir yazmış olsalar da çoğu başarılı olamamıştır. Çocuk kitaplarındaki gelişme 1966 yılından başlayarak görülmüştür. Gülten Dayıoğlu, "Dört Kardeştiler, Yurdumu Özledim, Fadiş ve Suna'nın Serçeleri"ni; Talip Apaydın ise "Dağdaki Kaynak, Elif Kızın Elleri ve Toprağa Basınca"yı yazmıştır. 1966-1967 senelerinde "Ayşegül ve Ayşecik" serisi ülkemize gelene dek resimli kitap hiç yoktu. Yalnızca "Red House" yayınları bu türde eserler vermekteydi. O dönemlerde içerik bakımından başarılı olan kitaplar, fiziksel ve illüstrasyonlar açısından başarısız oluyorlardı. Yapılan bu çevirilerin çoğunluğu Türk toplumuna uymuyordu. İlk resimli çocuk kitabımız ise Can Göknil'in 1974 yılında yayımlanan "Kirpi Masalı"dır. Çocuk edebiyatı 1970'lerden sonra hareketlenmiş olup bu alandaki çeviriler artmıştır (Akbaş, 2009).

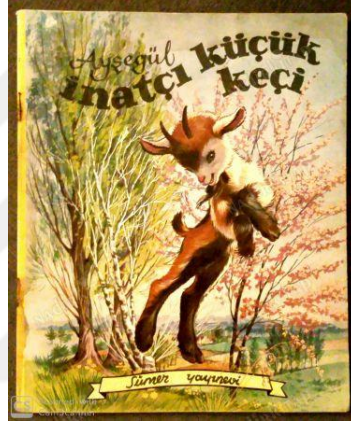

Şekil 4.14 Ayşecik ve Bebeği, Ayşecik Serisinden, 1967

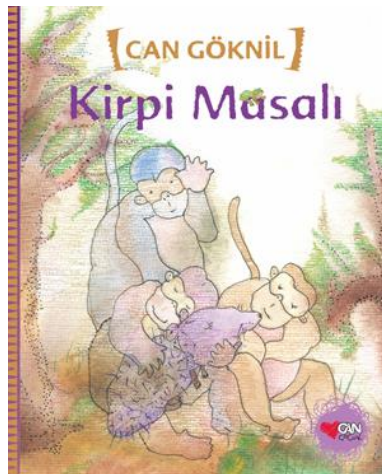
(Kaynak: www.nadirkita.com)

Şekil 4.15 Ayşegül Çiftlikte, Ayşegül Serisinden, 1966
(Kaynak: www.nadirkıtap.com)

Şekil 4.16 Ayşegül İnatçı Küçük Keçi, Ayşegül Serisinden, 1966
(Kaynak: www.nadirkıtap.com)

Şekil 4.17 İlk Resimli Çocuk Kitabımız: Kirpi Masalı, Can Göknil, 1974
(Kaynak: [https://cancocuk.com](http://cancocuk.com))

1970’li yıllardan günümüze dek başta öğretmen olan yazarlarımız olmak üzere çocuk edebiyatı alanında pek çok yazarımız yararlı çalışmalar yapmışlardır. Bu yazarların başında yurt dışında çalışmaları olan ve son dönemlerde kitapları Türkiye’de yayımlanmaya başlayan Yücel Feyzioğlu gelmektedir. Yakın zamanlarda çocuk edebiyatı alanında eserler ortaya koyan yazarlarımızın genelini dikkatleri çeken bir özelliği ise bu alanda uzman kişilerden olmalarıdır. Can Göknıl, Gülçin Alpöge, Fatih Erdoğan, Üzeyir Gündüz, Abbas Cılga ve Muzaffer İzgü öğretmen ya da okul öncesi eğitimcisi gibi bu alanda uzman olan yazarlarımızdandır. Çocuk edebiyatı alanında Türkiye ve dünyada eser veren pek çok yazarımız da bulunmaktadır. Bu yazarların önde gelen isimlerinden bazıları; Veysel Çolak, Hüseyin Emin Öztürk, Serpil Ural, Ünver Oral, Mustafa Ruhi Şirin, Yalvaç Ural, Cahit Zarifoğlu, İsmail Uyaroğlu ve Mevlana İdris Zengin’dir. Bu isimlerin dışında bu alana hizmet eden Behiç Ak, Ali Akbaş, Rıfat Ilgaz, Ayla Çınaroğlu ve Adnan Özyalçınır gibi pek çok yazarımız da bulunmaktadır (Akbaş, 2009).

4.12 Çocuk ve Kitap İlişkisi

Çocuğun kitap ile tanıştığı ilk dönemlerde oyun arkadaşı ya da oyun için bir obje görevi gören kitap, ilerleyen zamanlarda çocuğun dinleme, okuma ve anlama gibi etkinliklerini gerçekleştirdiği bir iletişim aracına dönüşmektedir. Çocuğun kitapla tanışmış olduğu zamanı okul öncesi dönem adı altında 0-3 ve 3-6 yaş olarak ele almak mümkündür. Çocuğun, yaş dönemlerine göre kitaplardan beklentileri farklıdır. Dolayısıyla ebeveynlerin çocuğun gelişimine uygun kitap seçimlerini özenle yapmaları gerekmektedir. Çocuğun göstermiş olduğu gelişime göre kitabın çocuk için olan yerini detaylı bir şekilde açıklamak üzere 0-15 yaş dönemini; 0-3, 3-6, 7-11 ve 12-15 olarak incelemek mümkündür (Bilgin, 2011).

4.12.1 0-3 Yaş Grubu Çocuk İçin Kitap

0-3 yaş grubu çocuklar için kitap daha çok oyun nesnesi konumundadır. Çocuk, bu yaş aralığında kitabı buruşturmak ve ağıza götürmek gibi eylemleri gerçekleştirir. Dolayısıyla kolayca yırtılan ve küçük parçalara ayrılan malzemeler ile yapılan kitaplar bu yaş grubu çocuk için uygun olmamaktadır. Bu yaş aralığı için uygun olan mukavva, plastik ya da bezden yapılan ve tek obje içeren kitaplardır. Bu dönem kitapları, karakter sayısı az olmalı ve illüstrasyonlar ağırlıklı olacak şekilde bir içeriğe sahip

olmalıdır. Ebeveynlerin bu yaş aralığındaki çocuklara kitap okuma biçimi, illüstrasyonları göstererek nesnelerin isimlerini söyleme şeklinde olmalıdır. Bu yaş aralığında önemli olan konu çocuğun ilk yıllarında kitap ile olan ilişkisinin kurulmasını sağlamaktır (Bilgin, 2011).

4.12.2 3-6 Yaş Grubu Çocuk İçin Kitap

3-6 yaş aralığındaki çocuklar için hazırlanmış olan kitapları 3-4 ve 5-6 yaş grupları şeklinde ayrı ayrı değerlendirmek mümkündür. 3-4 yaş grubundaki çocuklar, yavaş yavaş kitapta geçen bazı olay ve kişileri hatırlayabilir, kitaptaki kısımları tekrar edebilir ve kitaplar ile ilgili düşüncelerini sözlü olarak dile getirebilirler. Bu yaş grubu çocuklar için hazırlanan kitaplar; daha çok kısa ve öz hikâyelerden ya da çocukların anlayabileceği biçimde hazırlanan, resimlemeleri fazla olan kavram kitaplarından oluşmaktadır. 5-6 yaş grubu çocuklar ise okuma ve yazmaya hazırlık aşamasındadırlar. Bu bakımdan kitap ile kuracakları bağ ve kazanacakları okuma alışkanlıkları bu yaşlarda daha önemli hâle gelmektedir. Özgürlüğüne düşkün olan bu yaş grubu çocuklarda artık okuma konusundaki seçimleri daha belirgin hâle gelmiş olmakla birlikte kitaplarda hoşlarına giden bölümleri, ebeveynlerine tekrar okutmayı ve dinlemeyi isterler. Kelimeleri tanımaya başlayan bu yaş grubunda ses ve yazı farkındalığı da gelişme göstermektedir. Çocuk, bu yaş aralığında yazının yönünü ve şeklini keşfetmeye başlamaktadır. Dolayısıyla kitapların, ses ve yazı farkındalığını geliştirme amacıyla bu yaş grubu çocuklar için ayrı bir yeri bulunmaktadır (Gül, 2018).

4.12.3 7-11 Yaş Grubu Çocuk İçin Kitap

7-11 yaş grubundaki çocuklar, okul çağında olmalarıyla beraber okuma ve yazmayı öğrenmiş oldukları için kitaplarını ebeveynlerine ihtiyaç duymadan isteklerine göre seçmekte ve kendileri okuyabilmektedirler. Burada önemli olan husus çocuklar, ebeveynleri tarafından doğru kitap seçimi konusunda yönlendirilmelidirler. Çocuk, yedi yaşından itibaren kitaplarda yeni olay ve kişiler ile karşılaşmayı sever ve kitapta geçen maceralar çocuğun dikkatini çekmektedir. Bu yaş grubu çocuklar için olan kitaplarda, çocuğun gündelik hayatında karşılaşması mümkün olan olay ve durumlara, çocuğun yaşına uygun ve ilgisini çekecek şekilde yer verilmelidir. Çocuklar, bu yaşlarında kitaplar ile birebir ilişki içerisinde olurlar ve kitaplardaki karakterler ile özdeşim kurarlar. Okul çağında olan bu yaş grubundaki çocuklar,

kitapların eğlendirici özelliğinin yanında bilgilendirici özelliğe de sahip olduklarının farkına varmaktadırlar (Bilgin, 2011).

4.12.4 12-15 Yaş Grubu Çocuk İçin Kitap

12-15 yaş aralığı, çocukların ergenlik çağına geçiş dönemini kapsamaktadır. Çocukların, bu dönemde ya içine kapandığı ya da isyankâr bir tavır sergilediği görülmektedir. Bu yaş grubundaki çocuklar, ergenlik çağı sebebiyle biraz zorlu bir süreç geçirebilirler. Bu dönemde erkek çocukları için daha çok spor ve fen bilgisi ile ilgili kitap ve dergiler dikkat çekici olurken kız çocukları için ise romantik ve mesleki konuların yer aldığı kitaplar daha ilgi çekici olmaktadır. Ebeveynlerin, bu dönemde çocuğun ilgisini çeken kitapları çocukla birlikte okuyup, sohbet havası içerisinde çocuk ile kitap hakkında paylaşımda bulunmaları, çocuğun bu süreci daha rahat ve sağlıklı bir şekilde geçirebilmesi açısından oldukça önemli bir husustur (Bilgin, 2011).

Şekil 4.18 Çocuk ve Kitap

(Kaynak: <https://cicicee.com>)

4.13 Çocuk Kitaplarının Çocuğun Gelişimine Etkisi

Çocuklar, yaşama dair ilk bilgileri veya öyküleri genellikle ilk olarak çocuk kitaplarından öğrenmektedirler. Çocuk kitapları, çocuğun dil gelişimini, zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimlerini desteklemekte ve çocuğun hayal gücünü ve dinleme becerisini geliştirmektedir. Resimli çocuk kitapları ise çocuk okurlara kitap sevgisini kazandıran, çocuğun edebi ve estetik temellerini oluşturan ilk kitaplardır. İçeriğinde illüstrasyonların yer aldığı her kitabın, çocuk kitabı olduğu söylenemez. Resimli bir

kitabın çocuk kitabı olabilmesi için; çocuğun yaşına, gelişimine ve ihtiyacına göre kısmen veya tamamen illüstrasyonlar ile hazırlanmış olması gerekmektedir (Bayram, 2009).

0-3 ve 3-6 yaş grubu gibi okul öncesi dönemi kapsayan yaş grupları için hazırlanan resimli kitapların içeriğinde; metinden çok illüstrasyonlar, sadece illüstrasyonlar ya da metin ve illüstrasyonlar aynı oranda yer almalıdır. Resimli çocuk kitaplarının en temel ve en önemli özellikleri; metin ile illüstrasyonların birbirini tamamlaması ve eğer ki kitap, sessiz kitap ise yani içeriğinde metin bulunmuyor yalnızca illüstrasyonlar bulunuyorsa; bu illüstrasyonların çocuğun kavrayabileceği düzeyde ve sadelikte hazırlanmış olmasıdır (Bayram, 2009).

4.14 Çocuk Kitaplarının Hedefleri

Çocuk kitaplarının hedef kitlesi olan çocuk okurların, kendilerine has bir dünyaya ve algılara sahip olduğu bilincine bağlı olarak çocuk kitapları hazırlanmalıdır. Dolayısıyla çocuğun istek ve ihtiyaçları belirlenerek hazırlanan çocuk kitaplarında, edebiyatçılar ile birlikte pedagogların da öneri ve görüşleri dikkate alınmalıdır. Çocukların temel yeteneklerini geliştirmeleri konusunda katkıları bulunan çocuk kitaplarının birtakım hedefleri bulunmaktadır (Bayram, 2009).

Çocuk kitapları, çocuğun yaşına göre ilgi odağını oluşturan konuları ele almalı, çocuğun dil gelişimini, zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimlerini desteklemelidir. Çocuğu, gündelik hayatında karşılaşacağı durum ve olaylar hakkında çocuğun yaşına uygun şekilde bilgilendirmelidir. Çocuğa, kitabın hem eğlendirici hem de öğretici olduğunu öğretmeli ve çocuğun hayal gücünü ve dinleme becerisini geliştirmelidir (Bayram, 2009).

4.15 Çocuk Kitaplarının Özellikleri

Çocuk kitapları, çocuğun zihinsel, sosyal, duygusal ve dil gelişimlerine katkıda bulunmaktadır. Dolayısıyla kitapların, çocuğun gelişimine katkı sağlayacak biçimde tasarlanıp özenle hazırlanması gerekmektedir. Çocuk kitabı hazırlanırken en büyük ve en önemli görevler yazara, çizere ve yayıncılara aittir. Son dönemlerde ülkemizde çocuk kitapları alanındaki gelişmeler artarak devam etmektedir. Ancak bazı çocuk kitapları; eğitici, edebi ve estetik bakımdan değeri bulunmayan içeriğe sahip

olabilmektedir. Bu konuda da ebeveynlerin, çocuk kitabı tercih ederken dikkatli ve özenli bir şekilde seçimlerini yapmaları gerekmektedir. Çocuğun gelişimine katkı sağlayacak ve ilgisini çekecek kitapların bazı özellikleri bulunmaktadır. Bu özellikleri biçim ve içerik özellikleri olarak ele almak mümkündür (Bayram, 2009).

4.15.1 Biçim Özellikleri

Kitabın boyutu ve ağırlığı, kitapta kullanılan malzemenin türü, kitabın kapağı ve ciltlemesi, harf (punto) özellikleri, sayfa düzeni (mizanpaj) ve illüstrasyonlar kitabın biçim özelliklerini oluşturmaktadırlar (Bayram, 2009).

4.15.1.1 Kitabın Boyutu ve Ağırlığı

Çocuklar sürekli olarak aynı boyutlara sahip kitapları okumayı tercih etmemektedirler. Bu sebeple çocuklar için hazırlanan kitaplar, farklı boyutlarda ve şekillerde olabilir. Çocuğun iki yaşına kadar ki olan döneminde çocuğun kolayca tutabileceği oldukça küçük boyutlardaki kitaplar tercih edilmelidir. Bu durum çocuğun kitabı sahiplenmesini ve kavramasını sağlamaktadır. İdeal olan çocuk kitabı; çocuğun kolayca elinde tutabileceği, kitaptaki illüstrasyonları rahat bir şekilde görebileceği ve farklı boyutlarda hazırlanan kitaplardır (Bayram, 2009).

Kitabın ağırlığı ise kitabın boyutuna ve kitapta kullanılan malzemenin türüne göre farklılık göstermektedir. Kitap, çocuğun yaşına uygun bir şekilde kolayca taşıyabileceği bir ağırlığa sahip olmalı ve çok kalın olmamalıdır. Okul öncesi dönemde olan çocuklar için kitaptaki sayfa sayısı en fazla 16 olmalıdır. Kalın gramajlı malzemeyeyle oluşturulan çocuk kitaplarında sayfa sayısı daha az olabilmektedir (Bayram, 2009).

4.15.1.2 Kitapta Kullanılan Malzemenin Çeşidi

0-4 yaş arası çocukların kitabı oyun aracı olarak görmesi sebebiyle çocuk; kitabı ağıza götürme, ısırma, çiğneme ve ıslatma gibi davranışlar sergileyebilmektedir. Özellikle bu yaş grubu için suya dayanıklı olacak şekilde silinebilen ve kolayca yırtılmayan bez veya suni deri gibi malzemeler kullanılarak kitapların yapılması uygun olmaktadır. Aynı zamanda bu malzemeler kitabın dayanıklılığını da arttırmaktadır. Çocuk kitaplarında ağırlığı 90 gramajın üstünde olan kâğıtlar tercih edilmelidir.

Kâğıdın kalınlığının fazla olması ile birlikte baskı kalitesi de artmaktadır. Kalın gramajlı kâğıtlarla oluşturulan kitapların ön sayfalarında yer alan illüstrasyonlar, arka sayfalarda gölge oluşturmaz ve çocuklar sayfalardaki illüstrasyonları daha net bir şekilde görürler. Çocuk kitaplarında dayanıklılığın iyi olması için birinci ya da ikinci kalite kâğıt hamuru tercih edilmelidir. Saman kâğıdı olarak da bilinen üçüncü kalite kâğıt hamurundan yapılan kitapların üzerindeki illüstrasyonlar ve yazılar solar ve silinir aynı zamanda bu malzemeyle yapılan kitaplar kolayca yırtılır. Çocuk kitaplarında kuşe kâğıdın yerine dayanıklı mat kâğıdının tercih edilmesi ise göz yorgunluğunu önler ve çocuklar tarafından illüstrasyonların daha rahat bir şekilde algılanmasını sağlar (Bayram, 2009).

4.15.1.3 Kitabın Kapağı ve Ciltlemesi

Okul öncesi dönemde çocuklar henüz okumayı bilmedikleri için kitabın kapağı özellikle bu dönemde çocuğun ilgisini çeken ilk uyarandır. Dolayısıyla bu yaş grubu çocuklar için kitabın kapağı, içeriği kadar önemlidir. Kitabın kapağı illüstrasyonlarıyla ve renklendirilmesiyle birlikte kitabın içeriği hakkında bilgi vermelidir. Kitabın adı, çok uzun olmamalı ve kapaktaki bütünlüğün parçası olarak en uygun biçimde konumlandırılmalıdır. Kitabın iç sayfalarını koruması ve sağlam olması açısından kitap kapağında karton ve mukavva gibi kalın gramajlı malzemeler tercih edilmelidir. Kitabın ciltlemesinde ise tutkal yerine iplik dikiş yönteminin kullanılması kitabın sağlam olmasını sağlar. Sayfaları birbirinden ayrılmış kitaplar çocukların kitap ile olan diyalogunu olumsuz yönde etkilemektedir (Bayram, 2009).

4.15.1.4 Harf (Punto) Özellikleri

Metinlerdeki harflerin puntosu, okul öncesi dönemde olan çocuklar için hazırlanmış olan kitaplarda 24 ile 36 olmalıdır. Birinci, ikinci ve üçüncü sınıf çocukları için harfler 12 puntodan küçük olmamalıdır. Dördüncü ve beşinci sınıf çocukları için ise harfler 10 punto olacak şekilde ayarlanmalıdır. Aynı zamanda harfler, çocuğun gözünü yormayacak şekilde bir yazı tipine ve puntoya sahip olması gerekmektedir. Tırnaklı yazı tipinden kaçınılmalı, harf ve satır aralıkları birbirine çok yakın olmamalıdır (Erol, Elhakan, & Burulday, 2021).

4.15.1.5 Sayfa Düzeni (Mizanpaj)

Çocuk kitabı hazırlanırken sayfa sayısı çocuğun yaşı ve gelişimi göz önünde bulundurularak uygun bir şekilde hazırlanmalıdır. Sayfa kenarlarında geniş olacak şekilde alt-üst ve sağ-sol boşluklar bırakılmalıdır. Sayfa düzeni yapılırken illüstrasyonun ait olduğu metinle aynı sayfada yer almasına dikkat edilmelidir. Satırlar arasında bırakılan boşluklar aşırı bir şekilde yer kaplamamalıdır (Erol, Elhakan, & Burulday, 2021).

4.15.1.6 İllüstrasyonlar

Çocuk kitaplarındaki illüstrasyonlar hikâyeyi açıklama, tamamlama ve süsleme amacıyla yapılmaktadır. Açıklayıcı illüstrasyonlar, metinde geçen konuyu somut hâle getirirken tamamlayıcı illüstrasyonlar da metinde geçen konuyu resimleme yoluyla kolay bir şekilde anlatımını sağlamaktadır. Süsleme amacıyla hazırlanan illüstrasyonlar ise kitabın çocuk tarafından ilgi çekici olmasını sağlamaktadır. Dolayısıyla çocuk kitaplarında yer alan illüstrasyonlar metne uygun bir şekilde hazırlanmalı, sade ve anlaşılır olmalıdır. İllüstrasyonlar, çocuğun hayal gücünü desteklemeli, çocukta merak uyandırmalı, eğlenceli ve sevimli bir şekilde yapılmalıdır. Çocuk kitaplarında yer alan illüstrasyonlar gerçek ile birebir aynı olacak şekilde resmedilmemelidir. Ancak bu illüstrasyonların yanlış anlaşılmalara sebebiyet vermemesine dikkat edilmelidir. İllüstrasyonlar metin ile bir bütünlük içerisinde olmalıdır (Erol, Elhakan, & Burulday, 2021).

4.15.2 İçerik Özellikleri

Çocuk kitabının içerik özellikleri tema (ana fikir), konu, kahramanlar, dil ve anlatım öğelerinden oluşmaktadır (Erol, Elhakan, & Burulday, 2021).

4.15.2.1 Tema (Ana Fikir)

Çocuk kitapları teması, farklı bir biçimde yorumlanmaya sebep olmamasına dikkat edilerek sade, net ve anlaşılır olacak şekilde oluşturulmalıdır. Çocuğu olumsuz davranışlara yönlendirecek hırsızlık, kötülük vb. temaların çocuk kitaplarında yer alması uygun değildir. Çocuğun olumlu davranışa yönelmesine katkı sağlayan; sevgi,

hoşgörü, yardımlaşma vb. temalar çocuk kitaplarında işlenmelidir (Erol, Elhakan, & Burulday, 2021).

4.15.2.2 Konu

Çocuk kitaplarının konuları eğlenceli, öğretici olmalı ve çocuğu düşünmeye yönlendirmelidir. Çocuk kitaplarındaki konular çocuğa doğru davranış ve beceri kazandırmalıdır. Macera türünde olan kitapları çok seven çocuklar kitapta bir hareketlilik aramaktadır. Bu sebeple kitabın konusunun hızla gelişen bir hareket unsuru içermesi çocuk için kitabı daha da ilgi çekici yapmaktadır (Bayram, 2009). Evrensel olan ve ahlaki değerlere sahip, çocuğun anlamlandırabileceği konular çocuğun ilgi ve ihtiyacına göre kitapta işlenmelidir. Çocuk kitaplarının konuları; aile, meslekler, şekiller, renkler, oyunlar, sayılar, kavramlar, bilişim ve teknoloji gibi konular olabilir (Erol, Elhakan, & Burulday, 2021).

4.15.2.3 Kahramanlar

Çocuk kitaplarında yer alan kahramanların sayısının bir ile üç arasında olması istenen bir ölçüttür. Çocuğun yaşamındaki becerilerinden esinlenerek ve çocuğun kendisiyle özdeşleştirebileceği şekilde kitabın kahramanı oluşturulmalıdır. Gerçek yaşam ile ilişkili olan kahramanların tercih edilmesi çocuğa gerçek hayatı yansıtır ve bu sayede çocuk kendisini kitabın kahramanı ile özdeşleştirebilir. Çocuklar kitaptaki kahramanları örnek alırlar. Dolayısıyla kahramanlar çocuğu doğru beceri ve davranışa yönlerecek şekilde oluşturulmalıdır (Erol, Elhakan, & Burulday, 2021).

4.15.2.4 Dil ve Anlatım

Çocuk kitapları açık, anlaşılır ve sade bir dile, sürükleyici ve inandırıcı bir anlatıma sahip olmalıdır. Çocuk kitaplarında kurallı cümlelere daha fazla, devrik cümlelere ise daha az yer verilmelidir. Cümleler altı sözcüğü geçmeyecek şekilde oluşturulmalıdır. Aynı zamanda tek özne ve yüklemden oluşan tümcelere öncelik verilmelidir. Metni anlamayı zorlaştıracak şekilde kullanılan her türlü gereksiz kelime ve sıfatlardan kaçınılmalıdır. Çocuk kitaplarında eski ve yabancı kelimeler mümkün olduğunca kullanılmamalıdır. Ancak kitap içerisinde çocuğun bilmediği sözcükler yer alıyorsa bu sözcüklerin çocuğun anlamını tahmin edebileceği şekilde kullanımına özen gösterilmelidir. Çocuk kitaplarında mecaz anlama yer verilmemeli ve durağan

olmayan bir anlatım biçimi tercih edilmelidir. Çocuk kitaplarında ikilemelerin bulunması metne bir ritim katarken aynı zamanda anlamın zenginleşmesini de sağlamaktadır. Yazım kurallarına ve noktalama işaretlerine dikkat edilerek doğru bir şekilde cümleler oluşturulmalıdır (Erol, Elhakan, & Burulday, 2021).

4.16 Çocuk Kitaplarındaki İllüstrasyonlar Nasıl Olmalı

Çocuk kitaplarındaki illüstrasyonlar yaratıcı bir biçimde tasarlanmalı, ticari kaygı içerisinde olmadan bilinçli bir şekilde renklendirilmelidir. Çocuk kitaplarındaki illüstrasyonlar yapılırken çocukların kendilerine özgü renkli bir dünyaları olduğu göz ardı edilmemeli ve renkli olacak şekilde illüstrasyonlar yapılmalıdır. Okul öncesi ya da okul dönemi çocukların yaratıcılığı da göz önünde bulundurularak çocuğun yaşına uygun şekilde illüstrasyonlar yapılmalıdır (Sarı, 2006).

İllüstrasyonlar estetik olmasıyla beraber çocuğa keyif vermeli ve çocuk açısından anlaşılır ve eğitici olmalıdır. Çocuk kitaplarındaki illüstrasyonlar çocuğun gelişimi, ilgisi ve yaşı göz önünde bulundurularak yapılmalıdır. Çocuk kitaplarındaki illüstrasyonlar, çocuğun yaratıcılığını engellememeli ve düşlerini sınırlamamalıdır. İllüstrasyonlar çocuğun kitaba karşı olan ilgisini artırırken çocuğa yorum yapabilmesi için de içerisinde ipuçları barındırmalıdır. On iki yaşına kadar olan çocuk kitaplarındaki illüstrasyonların birebir gerçeğe benzeme kaygısı bulunmamaktadır (Bilgin, 2011).

Çocuk kitaplarında vurgulanmak istenen olay ya da karakter öne çıkacak şekilde ve daha detaylı çizilmelidir. Çocuğun ilgisini çekme amacıyla tasarlanan illüstrasyonlar çocuk açısından merak uyandırıcı şekilde resimlenmeli ve renklendirilmelidir. Sayfalardaki illüstrasyonlarda öne çıkan sahneler yer verilmeli ve füzuli detaylardan uzak durulmalıdır. Karışık olan ve gereğinden fazla detay içeren illüstrasyonlar çocukta dikkat dağınıklığına yol açmasıyla beraber çocuğun öyküyü anlamasını da güçleştirmektedir (Aksoy, 2019).

“İllüstrasyonlar evrensel olmalı, kitabı okuyan bütün çocuklar, ülke, kültür, gelenek farkları dahil olsa bile illüstrasyonları anlayacak şekilde olmalıdır. Dünyaca ünlü resimli çocuk kitaplarının, başarısındaki en önemli sebeplerden biri de evrensel olmalarıdır (Aksoy, 2019: 112).”

Çocuk kitaplarındaki illüstrasyonlar çocuğa yeni bilgiler ve yeni bir değerlendirme becerisi de kazandırabilmelidir. İllüstrasyonlar çocuğun sanatsal zevk almasını sağlarken kitapta geçen hikâyeyi de kolay bir şekilde anlamasına yardımcı olmaktadır. Bu sebeple illüstrasyonlar hem düşünceye hem de duygulara hitap edebilmelidir. Çocuk okur için illüstrasyonlardaki renkler ve formlar bir şiir ya da şarkı tadında olmalıdır. Formlarda sanatsal kaygıya yer verilmeli ve formlardaki ritim, çocuğun gizli duygularını açığa çıkaracak şekilde tasarlanmalıdır. Kitaptaki hikâye ile bir bütünlük oluşturacak şekilde illüstrasyonlar yapılmalıdır (Sarı, 2006).

“Nitelikli bir illüstrasyon için, çizer metni iyi anlamalı, mekan ve tipleri bu anlam doğrultusunda oluşturmalıdır. Metindeki olay nedir, atmosferi nasıldır? Hareketli-durağan, heyecanlı-sakin, neşeli-hüzünlü... Tipler, mekan ve nesneler arasındaki biçimsel bağ nasıl kurulmalıdır? Bir müzik, sinema ya da tiyatrodaki kurguyu oluşturmak gibi, görsel elemanların anlamını bilerek, hissederek etkin, anlaşılır, kendine has bir bütünlük oluşturmak, kompoze etmektir kitap illüstrasyonu (Sarı, 2006: 87).”

4.17 3-6 Yaş Grubu Çocuklar İçin Hazırlanan Kitap Türleri

Çalışmanın bu bölümünde 3-6 yaş grubu çocuk okurlara sunulan kitap türleri incelenecektir. Bu yaş grubu çocuklar için hazırlanan kitaplar; resimli hikâye kitapları, sessiz kitaplar, sesli kitaplar, üç boyutlu kitaplar, bilgilendirici kitaplar ve farklı tasarımlar ile hazırlanmış olan kitaplardır (Gül, 2018).

Resimli hikâye kitapları, bir hikâye ve illüstrasyonlardan oluşan kitaplara denilmektedir. 3-4 yaş grubu çocuklar için hazırlanan resimli hikâye kitapları daha kısa hikâyelerden oluşurken 5-6 yaş grubu çocuklar için ise hazırlanan resimli hikâye kitapları daha uzun hikâyelerden oluşmaktadır (Gül, 2018).

Şekil 4.19 Resimli Hikâye Kitabı Örneği

(Kaynak: www.amazon.com.tr)

Sessiz kitaplar, içeriğinde metin bulundurmayan diğer bir ifade ile sözsüz kitaplara denilmektedir. 5-6 yaş grubu çocukların okuma ve yazmaya hazırlık sürecinde katkısı olan sessiz kitaplar, çocuğun görsel okuma yetisini ve dil gelişimini olumlu yönde etkilemektedir (Gül, 2018).

Şekil 4.20 Sessiz Kitap Örneği

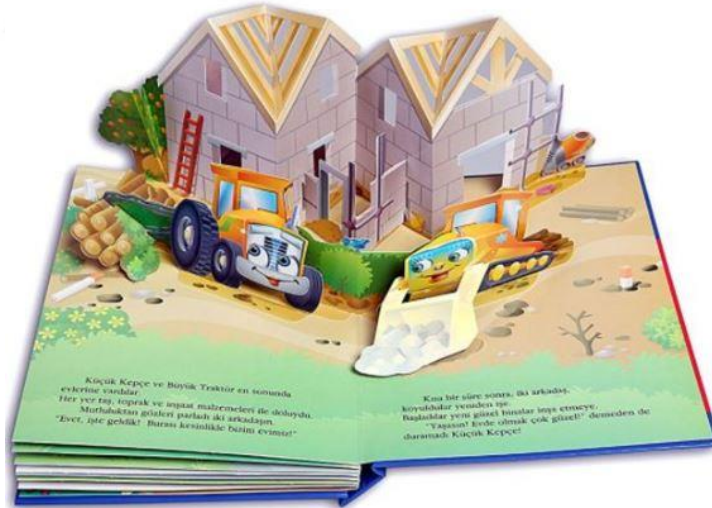
(Kaynak: www.egitimpedia.com)

Sesli kitaplar ise kitabın kapağında veya sayfalarında, bir şarkı ya da herhangi bir ses gibi işitsel uyarıcıların yer aldığı kitaplardır (Gül, 2018).

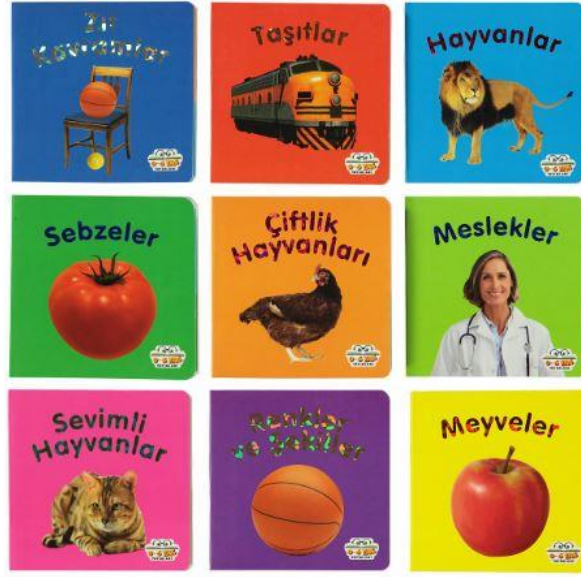
Şekil 4.21 Sesli Kitap Örneği
(Kaynak: www.hepsiburada.com)

Üç boyutlu kitaplar ise kitap içerisindeki karakterlerin veya hikâyenin geçmiş olduğu mekândaki herhangi bir kısmın üç boyutlu tasarımlarının bulunduğu kitaplardır. Üç boyutlu kitaplar, görsel özellikleri sebebiyle çocukların dikkatini çekmektedir (Gül, 2018).

Şekil 4.22 Üç Boyutlu Kitap Örneği
(Kaynak: www.ciceksepeti.com)

Çocukları bir konu hakkında bilgilendirme amacıyla hazırlanan bilgilendirici kitaplar, çocuğun yaşına ve gelişimine uygun bir biçimde hazırlandığı zaman 3-6 yaş grubu çocuklar için öğretici ve oldukça faydalı materyaller olmaktadır (Gül, 2018).

Şekil 4.23 Bilgilendirici Kitap Örnekleri

(Kaynak: www.civilim.com)

Son olarak ise 3-6 yaş grubu çocuklar için farklı tasarımlar ile hazırlanan kitaplar da bulunmaktadır. Bu farklı tasarımlı kitaplara ortası boş kitaplar, çek-bırak kitaplar, kapakçıklı ve kulakçıklı kitaplar örnek olarak verilebilir. Farklı tasarıma sahip bu kitaplar, çocukların dikkatini çekmekte ve çocuk okurlar tarafından beğenilmektedir (Gül, 2018).

Şekil 4.24 Farklı Tasarım ile Hazırlanmış Kitap Örneği

(Kaynak: www.hepsiburada.com)

4.18 3-6 Yaş Grubu Çocuklar İçin Yayımlanan Resimli Çocuk Kitaplarında Yer Alan Bazı Temel Değerler

3-6 yaş grubu çocuklar için yayımlanmış olan resimli çocuk kitaplarında yer alan bazı temel insani değerler, Rabia Dirican ve H. Elif Dağlıoğlu tarafından 2014 yılında yapılmış olan araştırmada incelenmiştir.

“İnceleme sonucunda 3-6 yaş grubu çocuklar için değerlere yönelik Türk yazarlar tarafından yazılmış resimli çocuk kitaplarında sevgi, paylaşmak, arkadaşlık, mutluluk, nezaket, yardımseverlik, temizlik, saygı, adalet, tutumluluk, estetik, empati, hoşgörü, dürüstlük, çalışkanlık, özgüven, sorumluluk, cesaret, liderlik ve barış değerlerine yer verildiği tespit edilmiştir. Kitaplardaki toplam cümle %28.69 oranında değer ifade etmektedir. Araştırma sonucunda kitaplarda geçen değerler arasında sevgi, paylaşmak, arkadaşlık, mutluluk ve nezaketin en çok rastlanan değerler olduğu, bununla birlikte cesaret, liderlik ve barışın en az yer verilen değerler olduğu bulunmuştur. Resimli çocuk kitaplarında sevgi, paylaşmak, arkadaşlık, mutluluk gibi belirgin şekilde işlenen değerlerin yanı sıra cesaret, liderlik, özgüven, sorumluluk, barış gibi farklı değerlerin de ele alınması çocuğun kişisel gelişimine ve öz saygısının artmasına katkı sağlayacaktır (Dirican & Dağlıoğlu, 2014: 44).”

4.19 3-6 Yaş Grubu Çocuklar İçin Kitap Seçimi Nasıl Olmalı

3-6 yaş grubu çocuklar için kitap seçimi yapılırken kitabın biçim ve içerik özelliklerine dikkat edilmesi gerekmektedir (Gül, 2018). Çalışmanın bu bölümünde bu yaş grubu çocuklar için kitap seçimi yapılırken nelerin göz önünde bulundurulması gerektiğine değinilecektir.

Kitabın biçim özelliklerinin çocuklar için ayrı bir önemi bulunmaktadır. Çocuk, kitap ile ilgili ilk değerlendirmeyi kitabın biçim özelliklerine göre yapmaktadır. Dolayısıyla kitabın görünüşünden etkilenen çocuğun beğenisini kazanmak için kitabın biçim özelliklerinin iyi olması önemli bir husustur. Bu yaş grubu için hazırlanan kitaplarda, illüstrasyonların metni tamamlayıcı şekilde yapılmış olması gerekmektedir. Çocuk kitaptaki illüstrasyonlara bakarken, okunan metni görebilmelidir. İllüstrasyonlar ve metin düzenli bir şekilde sayfaya yerleştirilmelidir. Sayfanın dörtte biri metin iken dörtte üçü illüstrasyon olmalıdır. Kitaplar, birinci kalite hamur kâğıttan tasarlanmalı ve mat kâğıt kullanılmalıdır. Kâğıdın gramajı en az 90 gr olmalıdır. Çocuk kitaplarında ağır gramajlı kâğıtların tercih edilmesi önemlidir. Bu

kitaplar çocuğun direkt olarak kitap ile iletişim kurabilmesi açısından çocuğun taşıyabileceği ağırlığa sahip olmalıdır (Gül, 2018).

3-4 yaş grubu için kitabın sayfa sayısı 16-24 arası olurken 5-6 yaş grubu için sayfa sayısı 20-36 arasında değişiklik göstermektedir. Çocuk kitaplarının ciltlemesi kaliteli olmalıdır ve dikiş, en dayanıklı ciltleme yöntemidir dolayısıyla çocuk kitaplarının ciltlemesi dikiş tekniği ile yapılmalıdır. Karton kapağa sahip kitaplar da sağlam olması yönüyle tercih edilmelidir. 3-6 yaş grubu çocuklar için hazırlanan kitaplarda dikkat edilmesi gereken diğer bir biçim özelliği olan harf büyüklüğünün ise 16-20 punto olması gerekmektedir. Aynı zamanda çocuk kitaplarında kullanılan font, çocuğun ilerleyen dönemlerdeki eğitiminde karşılaşp, kullanacağı şekilde olmalıdır. Bu sayede çocuk okuma ve yazmayı daha kolay öğrenebilmektedir. Dolayısıyla bu yaş grubu çocuk kitaplarında süslü yazı tiplerine yer verilmemelidir (Gül, 2018).

3-6 yaş grubu için kitap seçimi yapılırken dikkat edilmesi gereken içerik özelliklerinden olan asıl düşünceyi veren temanın, çocuğu düşünmeye yönlendirici bir özelliği olmalıdır. Çocuk kitaplarında ana temayı destekleyici alt temalar bulunabilmektedir. Ancak 2-3 yaş grubu çocuklar için alt temalar uygun değildir. Çocuk kitaplarında alt temalara 4-5 yaştan itibaren yer verilmesi uygundur. 3-6 yaş grubu çocuk kitaplarında olayın geçtiği mekânların, çocuğun gerçek yaşamında görebileceği mekânlardan oluşması gerekmektedir. Kitapların konusu ise tema ile ilişkili olabilir. Kitabın konusu, çocuğun ilgisini çekebilmeli ve mizah duygusunu da geliştirebilmelidir. Eğer kitap içerisinde üzücü durumlar yer alıyorsa bu durumlar iyileştirici ve ümit verici bir şekilde kaleme alınmalıdır. Çocuk kitaplarında kahramanlar cansız varlıklardan, insanlardan ve genellikle ise hayvanlardan oluşmaktadır. Çocuk, kitabın kahramanını benimser ve her açıdan kahramanı kendisine örnek olarak alır. Bu sebeple kitabın kahramanının olumsuz davranışlarda bulunmaması oldukça önemlidir (Gül, 2018).

Çocuk kitabı seçimi yapılırken kitabın dil ve anlatım özelliğine de dikkat edilmelidir. 3-6 yaş grubundaki çocuklar henüz okuma ve yazmayı öğrenmedikleri için kitabın dil ve anlatım özellikleri zaman zaman ikinci plâna atılabilmektedir. Ancak çocuk kitaplarının, dilin kullanımı açısından çocuğa örnek olduğu göz ardı edilmemelidir. 3-6 yaş grubu çocukların kurallı cümle kurabilmeleri dil gelişimi bakımından önemlidir. Bu sebeple çocuk kitaplarında kurallı cümlelere daha fazla,

devrik cümlelere ise daha az yer verilmelidir. Çocuk kitaplarında süslü anlatımdan ve eski kelimelerden uzak durulmalıdır. Bu kitaplarda açık ve sade bir dil kullanılmalı, mecaz anlam ve deyimler kullanılmamalıdır. Çocuk kitaplarında diyaloglara yer verilmelidir. Kitapların çocuğa dil bilgisi yönünden iyi bir örnek olabilmesi için noktalama işaretlerinin kullanımını da özen gösterilmelidir. Noktalama işaretlerinin doğru bir biçimde kullanılması çocukların noktalama işaretlerini öğrenmesine katkıda bulunurken ebeveynlerin ve öğretmenlerin noktalama işaretlerine dikkat ederek çocuğa kitabı okumaları, çocuğun kitaba olan ilgisini arttıracaktır. Çocuk kitaplarında giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinin olması çocuğun kitapta geçen hikâyeyi anlamasını kolaylaştırmaktadır. Bu sebeple bu bölümlerin olmasına dikkat edilmelidir. Sonuca bağlanmayan hikâyeler 3-6 yaş grubu çocuklar için uygun değildir. Hikâyelerin sonuca bağlanması ve bir çözüme kavuşması çocuğun problem çözme becerisine de fayda sağlamaktadır (Gül, 2018).

Şekil 4.25 3-6 Yaş Grubu Resimli Çocuk Kitabı Örnekleri

(Kaynak: <https://evvelzamansoylencelerim.com>)

5 DERİNLEMESİNE GÖRÜŞME VE 3-6 YAŞ GRUBU ÖRNEK ÇOCUK KİTAPLARINDAKİ İLLÜSTRASYONLARIN ANALİZİ

5.1 Derinlemesine Görüşme

Bu araştırma için 2022 yılında 3-6 yaş grubu çocuk kitapları ile ilgilenen kişilerin görüşlerinden de yararlanma amacıyla bu yaş grubu çocuk sahibi olan ebeveynler, anaokulu öğretmenleri, illüstratörler ve pedagoglar ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerde çıkan sonuçlar çalışmanın bu bölümünde incelenecektir.

5.1.1 Ebeveyn Görüşmesi

Bu çalışma için 3-6 yaş grubu çocuk sahibi olan 25-52 yaş aralığındaki on yedi kadın ve on altı erkek olmak üzere toplamda otuz üç ebeveyn ile on beş sorudan oluşan derinlemesine görüşmeler yapıldı. Çıkan sonuçlara göre ebeveynlerin hepsi 3-6 yaş grubu çocukları için kitaplar almaktadır. Bu yaş aralığı için kitap seçimi yaparken bazı ebeveynler zorluk çekerken bazıları ise zorluk yaşamamaktadır (Ebeveynler, 2022).

Ebeveynlerin çocukları için kitap seçimi yaparken birtakım tercih sebepleri ve dikkat ettikleri hususlar bulunmaktadır. Kitabın; çocuğun yaşına, ihtiyacına ve ilgisine göre olması, çocuk için eğlenceli ve öğretici olması, baskı kalitesi, iyi bir içeriğe, yazara ve yayınevine sahip olması, çocuğun hayal dünyasını geliştirip yaratıcılığını geliştirmesi, içeriğinde çocuğun yaşına uygun ve öyküyü doğru şekilde betimleyen illüstrasyonların olması, çocuğa okumayı sevdirmesi, çocuğa güzel öğütler vermesi ve çocuğu motive etmesi, akıcı olması, anlatım dilinin ve içeriğinin çocuğun yaşına ve psikolojisine uygun olması, çocuğun dil ve zihin gelişimine, okul öncesi ve değerler eğitimine katkı sağlaması, çocuğa interaktif bir okuma sunması ve farklı tasarımlara sahip olması gibi özellikler ebeveynlerin kitap seçimi yaparken genel tercih sebepleri ve dikkat ettikleri hususlar arasında yer almaktadır (Ebeveynler, 2022).

Yapılan bu görüşme sonucunda ebeveynlere göre çocuk kitaplarının içeriğinde; çocukların dünyasına hitap edecek ve ilgisini çekecek konular yer almalı, çocuğa doğru ve güzel davranışları kazandıracak bir tema olmalı, çocuğun yaşına uygun

yapılan illüstrasyonlar çokça yer almalı, gerçek olan olaylar çocuksu bir biçimde işlenmeli, çocuğun gelişimine, yaşına ve psikolojisine uygun bir ana fikir olmalı, çocukların günlük yaşamında karşılaşılabileceği durum ve olaylara çocuğa uygun bir şekilde yer verilmeli, çocuklara canlı-cansız kavramları tanıtacak ve hayal gücünü konular yer almalıdır (Ebeveynler, 2022).

Çocuk kitaplarının konusu ise görüşme yapılan bazı ebeveynlere göre gerçeğe dayalı olmalıyken bazılarına göre de hayal gücüne dayalı olmalıdır. Ancak çıkan sonuçlarda ebeveynler çoğunluk olarak gerçeğin ve hayal gücünün birlikte yer aldığı konuların çocuk kitaplarının konusu olması gerektiğini düşünmektedirler.

Görüşme sonucunda çocuk kitabı seçimlerinde ebeveynlerin çoğunluk olarak kitaplardaki illüstrasyonlara dikkat ettikleri gözlemlenmiştir. Ebeveynlerin çoğunluğuna göre; 3-6 yaş grubu çocuk kitaplarında yer alan illüstrasyonlar metinlere göre daha ön planda yer almalı, illüstrasyonlar daha çocuksu olmalı ve illüstrasyonlarda canlı renklerin kullanımı daha uygundur. Bununla birlikte illüstrasyonlarda kullanılan renklerin anlamlarını bilen çok az sayıda ebeveyn bulunmaktadır. Ebeveynlerin çoğunluğuna göre 3-6 yaş grubu resimli çocuk kitapları aynı zamanda boyama kitabı olmalıyken bir kısmına göre ise boyama kitabı olmamalıdır. Ayrıca ebeveynlerin çoğunluğuna göre sesli kitaplar da bu yaş grubu için uygun görülmüştür.

Son olarak ise görüşmeye katılan ebeveynlere göre Çanakkale Savaşı gibi tarihte gerçekleşen önemli olaylar çocuk kitaplarında çocuksu bir şekilde resimlenerek çocuklara aktarılmalıdır.

5.1.2 Anaokulu Öğretmeni Görüşmesi

Bu araştırma için 2022 yılında çeşitli anaokullarında aktif olarak görev yapan on altı öğretmen ile on iki sorudan oluşan derinlemesine görüşmeler yapıldı. Görüşmelerde çıkan sonuçlara aşağıda değinilecektir.

Anaokulu öğretmenlerinin 3-6 yaş grubu öğrencileri için kitap seçimi yaparken dikkat etmiş olduğu bazı hususlar bulunmaktadır. Kitap içeriğinin akıcı bir dile sahip olmasına, kitapta iletilmek istenen mesaja, kitapta yer alan illüstrasyonların ve konunun; çocuğun yaşına ve psikolojisine uygunluğuna aynı zamanda çocuğun ilgisini

ekecek düzeyde olmalarına, çocuğun kitaptaki öykülerde kendisinden izler bulmasına, kitaptaki illüstrasyonların canlı renkler ile renklendirilmesine ve çocuksu bir biçimde yapılmış olmasına, olay örgüsünün anlaşılır ve ocuk için eğlenceli olmasına, kitabın; boyutuna, baskı kalitesine ve ciltlenmesine, illüstrasyonların metni iyi bir şekilde betimlemesine, çocuğun; kelime dağarcığını genişletmesine, dil ve zihin gelişimini desteklemesine, kitapta kullanılan yazı tipi ve yazı puntosu gibi özellikler anaokulu ğretmenlerinin 3-6 yaş grubu ocuk kitabı seçimi yaparken dikkat ettiği hususlardan olduğu gözlemlenmiştir (ğretmenleri, 2022).

Araştırmaya katılan anaokulu öğretmenlerine göre ocuk kitaplarının içeriğinde; sade ve açık bir dil kullanımı, ilgi çekici ve çocuğun yaşına ve psikolojisine uygun tasarlanmış illüstrasyonlar, çocuğun günlük yaşam becerisine katkı sağlayan konu ve illüstrasyonlar, saygı, sevgi ve arkadaşlık gibi temel değerleri işleyen aynı zamanda ocuk için eğlenceli ve öğretici olan, çocuğa olumlu davranışları kazandırmayı amaçlayan, çocuğun gelişim özelliklerini destekleyen ve hayal gücünü geliştiren konu, tema ve illüstrasyonlar yer almalıdır.

Anaokulu ğretmenlerinin ocuk kitabı seçimi yaparken illüstrasyonlara dikkat ettiği, öğretmenlerin çoğunluğunun ocuk kitaplarında illüstrasyonların metinlerden daha ön planda olması gerektiğini ve illüstrasyonlarda canlı renklerin kullanılmasının uygun olduğunu, illüstrasyonların çocuksu şekilde yapılmasını düşünmekteler ve öğretmenlerin çoğunun illüstrasyonlarda kullanılan renklerin anlamlarına hâkim oldukları araştırma sonucunda grlmştir (ğretmenleri, 2022).

Görüşmeye katılan öğretmenlerin çoğunluğuna göre 3-6 yaş grubu resimli ocuk kitapları; aynı zamanda boyama kitabı olmalıyken bir kısmına göre ise boyama kitabı olmamalıdır.

Anaokulu ğretmenleri genel olarak sesli kitapların çocuklar için kısmen uygun olduğunu düşünmektedirler. Son olarak ise 3-6 yaş grubu ocuk kitaplarının konusunun; hayal gücüne dayalı olmasını uygun bulan öğretmenler ile birlikte gerçeğe dayalı olmasını da uygun gören öğretmenler de bulunmaktadır (ğretmenleri, 2022).

5.1.3 İllüstratör Görüşmesi

Bu çalışma kapsamında 2022 yılında farklı sayılarda çocuk kitabı resimlemesi yapan on üç illüstratör ile on dört sorudan oluşan derinlemesine görüşmeler yapıldı. Görüşmelerde çıkan sonuçlar aşağıdaki gibidir.

Görüşmeye katılan illüstratörlerin çocuk kitabı resimlemesi yaparken zaman zaman zorluk çektikleri gözlemlenmiştir. Bu illüstratörler, illüstrasyonlarda canlı ya da pastel renklerin kullanımı konusunda bir sınırlama olmaması gerektiğini düşünmekle birlikte kitaptaki duyguyu çocuğa en iyi şekilde verebilecek her türlü renk ve tekniğin illüstrasyonlarda kullanılması gerektiğinin de altını çizmektedirler (İllüstratörler, 2022).

Araştırmaya katılan illüstratörler çoğunlukla illüstrasyonlarda kullandıkları renklerin anlamlarına hâkimler ve bazısı renklerin anlamlarına uygun biçimde renklendirme yaparken bazı illüstratörler ise renklerin anlamlarına birebir bağlı kalmadan kitaptaki duyguyu yakalayabilecek şekilde illüstrasyonlarını renklendirdiklerini dile getirmektedirler. İllüstratörler, 3-6 yaş grubu çocuk kitaplarında, illüstrasyonların metinlerden daha ön planda olması gerektiğini düşünmekte ve bu yaş grubu çocuk kitabı sayfasının; dörtte üçünü illüstrasyonların, dörtte birini ise metinlerin oluşturduğunu vurgulamaktadırlar.

Görüşme yapılan illüstratörlerin 3-6 yaş grubu çocuk kitaplarının resimlemesini yaparken dikkat ettikleri konular bulunmaktadır. İllüstrasyonları daha çok çocuğun yaşına ve ilgisine uygun olarak çocuksu bir biçimde oluşturmak, illüstrasyonları keskin hatlar yerine yuvarlak hatlara sahip olacak şekilde yapmak, çocuk okur için karakterleri korkutucu değil de sevimli bir şekilde tasarlamak, renkleri uyum içerisinde kullanmak, illüstrasyonların çocuğun; sanata olan ilgisini artırmasına ve yaratıcılığını geliştirmesine katkı sağlamasını amaçlamak, soyut bir resimleme yerine çocuğun algılayabileceği şekilde somut resimler yapmak, çocuğa olumsuz duygu, davranış ve düşünceleri yansıtacak her türlü durumdan kaçınmak, illüstrasyonların öyküyü tanımlaması ve tamamlayabilmesini sağlamak, kompozisyonu başarılı bir şekilde oluşturmak, illüstrasyonlarda sanatsal bütünlüğü yakalamak, çocukları yaratıcı düşünceye yönlendiren ve yeni bir bakış açısı kazandırabilecek illüstrasyonlar yapmak, çocuğun zihninde karışıklık oluşturan ve

anlamlandıramadığı illüstrasyonlardan uzak durmak, çocuk okurun kitapla olan bağı güçlendirmeye katkı sağlayan illüstrasyonlar yapmak ve zaman zaman çocuğun dikkatini çekecek ayrıntılara illüstrasyonlarında yer vermek gibi hususlara dikkat ederek illüstratörlerin, 3-6 yaş grubu çocuk kitaplarının resimlemelerini yaptıkları gözlemlenmiştir (İllüstratörler, 2022).

İllüstratörlere göre 3-6 yaş grubu çocuk kitaplarındaki illüstrasyonların metne göre sade ya da detaylı bir şekilde oluşturulabilmektedir. Ancak görüşmedeki katılımcıların çoğuna göre bu yaş grubu çocuk kitaplarındaki illüstrasyonların çocuk açısından karışıklığa sebebiyet verecek detaydan kaçınarak çocuğun kavrayabileceği sadelikte yapılmasının uygun olduğu görülmüştür (İllüstratörler, 2022).

İllüstratörler, çocuk kitaplarının baskı kalitesinden kaynaklı illüstrasyonlarda kullanılan renklerde değişiklik oluşacağını dile getirmişlerdir. Dolayısıyla illüstratörlere göre baskı kalitesi, kitapta yer alan illüstrasyonların çocuklar üzerinde olan etkisinde farklılık ortaya çıkarmaktadır (İllüstratörler, 2022).

İllüstratörler kendilerine gelen çocuk kitabı projelerini bazı özellikleri göz önünde bulundurarak seçmektedirler. Kitabın, konusu, teması, illüstratörlerin kendilerine özgü anlatım biçimlerine uyup uymaması, illüstratörlerin kitaptaki öykü ile aralarında bir bağ kurup kuramaması, kitapta çocuklara verilen mesajlar, yayınevi gibi hususlara dikkat ederek illüstratörler çocuk projelerini seçtikleri görüşme sonucunda gözlemlenmiştir. Bu illüstratörler çocuk kitabı resimlemesi yapacağı zaman öncelikle metni okuyup özümseyip sahneleri zihinlerinde canlandırıp öyküye göre eksiklik hissettikleri konular olduğunda detaylı bir araştırma yapmaktadırlar. Metinde geçen mekân, karakter vb. özellikler için notlar alıp çocuğun yaşını da göz önünde bulundurarak her sayfada yer alan illüstrasyonlar için ayrı ayrı taslaklar oluşturmaktadırlar. Daha sonra illüstratörler, öykünün hissettirdiği duyguya uygun renklere karar verip renk paletini oluşturmaktadırlar ve bu aşamaları tamamladıktan sonra illüstrasyonlarını kitapta yer alacak hâliyle çizip renklendirmektedirler. İllüstratörlerin çocuk kitabı projelerindeki illüstrasyonları tamamlama süresi kitaba göre değişmekle birlikte minimum 1-1,5 ay sürmektedir (İllüstratörler, 2022).

Son olarak katılımcılar çocuk kitaplarındaki illüstrasyonlarda; metin ile bütünlük sağlayacak ve çocuk okura duyguyu en iyi şekilde verecek her türlü tekniğin

kullanılmasının uygun olduğunu düşünmektedirler. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte zaman kazanma, illüstrasyonları internet aracılığıyla dünyadaki herkes ile rahat bir şekilde paylaşabilme ve oldukça fazla imkâna sahip olduğu için illüstratörler daha çok dijital çizim tekniği ile illüstrasyonlarını oluşturmakta ve katılımcılar çoğunluk olarak 3-6 yaş grubu çocuk kitaplarını resimlerken çocuğa gerçek dünyayı da yansıtma amacı içerisinde olarak çocuksu bir şekilde illüstrasyonlarını yaptıkları sonucu ortaya çıkmıştır.

5.1.4 Pedagog Görüşmesi

Bu araştırma için 2022 yılında 3-6 yaş grubu çocuklar ile çalışan on pedagog ile on altı sorudan oluşan derinlemesine görüşmeler yapıldı. Çalışmaya katılan pedagogların görüşleri aşağıda verilmiştir.

Araştırmaya katılan pedagoglara göre 3-6 yaş grubu çocuk kitaplarının içeriğinde; temel değerler, okula hazırlık konuları, çocuğun dil, zihin ve ince motor becerilerini geliştiren etkinlikler, çocuğun kolay bir şekilde algılayabileceği ve onun yaratıcılığını geliştiren illüstrasyonlar, aile, meslek, renk ve sayı gibi kavramları tanıtan konular, çocukların gerçek yaşamlarında karşılaşılabileceği durum ve olayları anlatan ve herhangi bir problemi çözmeye yönelten konular, bu yaş grubunun henüz okuma ve yazmayı bilmemesinden ötürü metinlerden daha çok illüstrasyonlar, çocuğu motive eden ve girişimciliğini destekleyen konular ve anlatım biçimi, soyut ve mecaz ifadelerden ziyade daha somut ve çocuk okur tarafından rahat bir şekilde anlaşılan cümleler yer almalıdır. Bunların aksine ise şiddet içerikli konular, ırkçılık, nefret dili ve suçlayıcı ifadeler gibi çocuğun duygu ve davranışlarını olumsuz yönde etkileyen hiçbir öğeye çocuk kitaplarında yer verilmemelidir.

Pedagogların görüşlerine göre 3-6 yaş grubu çocuk kitabı seçimi yaparken bazı unsurlara dikkat edilmelidir. Bu unsurları şu şekilde sıralamak mümkündür. İçerikteki öykü ve illüstrasyonların; çocuğun yaş, gelişim, ilgi, ihtiyaç ve psikolojisine uygun olmasına, kitapta geçen sözcük ve cümlelerin çocuğun anlayabileceği şekilde olmasına, kitabın; konu ve temasına, sayfa sayısının çok olmamasına, çocuk için sıkıcı olmamasına, çocuğun kitaba olan ilgisini etkilediği için baskı kalitesine, yırtılma ve yıpranmalara karşı dayanıklı olmasına, yayınevine, yazarına, çocuğun taşıyabileceği boyutta olmasına, metinlerin az, illüstrasyonların bol olmasına, çocuğu yaratıcı

düşünceye yönlendirmesine, kitaptaki illüstrasyonların; çocuğu olumlu yönde etkilemesine ve bilinçaltı mesaj içermemesine aynı zamanda canlı renkler yardımı ile renklendirilmesine, karışıklığa yol açacak ayrıntılarla oluşmasından ziyade daha sade ve anlaşılır olmasına, çocuk kitabının pedagog tarafından gözden geçirilmiş olmasına, son olarak ise çocuğa olumlu duygu ve davranışları kazandırmasına ve gelişimlerini olumlu yönde etkilemesi gibi özelliklere dikkat edilerek 3-6 yaş grubu çocuk kitabı seçimlerinin yapılması gerekmektedir. Aynı zamanda pedagoğlara göre Çanakkale Savaşı gibi tarihte gerçekleşen önemli olaylar çocuk kitaplarında çocuksu bir şekilde resimlenerek çocuklara aktarılmalıdır. Dolayısıyla Çanakkale Savaşı gibi önemli olayların işlendiği çocuk kitaplarındaki illüstrasyonların da çocuksu bir şekilde resimlendirilip resimlendirilmediğine dikkat edilmelidir (Pedagoğlar, 2022).

Katılımcılar, 3-6 yaş grubu çocuk kitaplarının konusunun hayal gücü ön planda olacak şekilde gerçeklik ile harmanlanarak oluşturulması gerektiği görüşünde olmakla birlikte bu yaş grubu kitaplarında çocukların ilgisini çekmek için illüstrasyonlarda canlı renklerin kullanımının daha uygun olabileceğini ve illüstrasyonların; çocuksu bir biçimde oluşturulmasını aynı zamanda metinlerden daha ön planda olması gerektiğini düşünmektedirler. Aynı zamanda pedagoğlar, bu yaş grubu çocuk kitaplarında sayfanın dörtte birini metnin, dörtte üçünü ise illüstrasyonların oluşturması gerektiğini söylemektedirler (Pedagoğlar, 2022).

3-6 yaş grubu çocuk kitaplarındaki illüstrasyonların çocuklar üzerinde etkileri bulunmaktadır. Pedagoğların görüşleri doğrultusunda, illüstrasyonların çocuklar üzerindeki etkileri şu şekildedir. İllüstrasyonlar; çocuğun kitaptaki olayları kolay bir şekilde kavramasına ve zihninde canlandırmalarına yardımcı olurken çocuğun öğrenmesini desteklerken aynı zamanda dil ve zihin gelişimini de olumlu yönde etkilemektedir. Çocuğun kitaba olan ilgisini arttıran illüstrasyonlar; çocuk okur için kitabı daha keyifli hâle getirmektedir. Çocuğun yaşına, psikolojisine ve gelişimine uygun biçimde oluşturulan illüstrasyonlar, çocuk için eğlenceli, eğitici ve hayal gücünü genişletici etkiye sahipken çocuk için uygun olmayan şekilde yapılan illüstrasyonlar ise çocuk üzerinde olumsuz etkiler oluşturabilmektedir (Pedagoğlar, 2022).

Araştırmaya katılan pedagoğların çoğunluğuna göre 3-6 yaş grubu illüstrasyon içerikli çocuk kitapları aynı zamanda boyama kitabı olmalı ve illüstrasyonların,

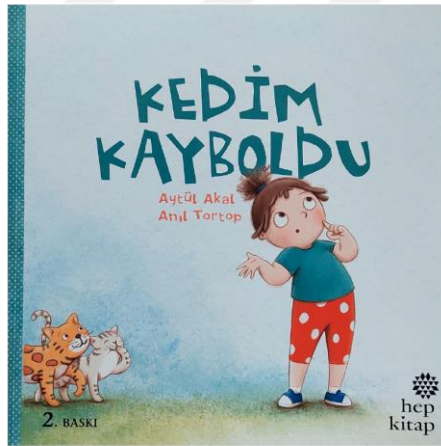
çocuğun anlam dünyasında karışıklığa sebebiyet vermemesi için renklerin anlamlarına uygun biçimde renklendirilmesi gerekmektedir. Pedagoglar, bu yaş grubu çocuk kitaplarındaki illüstrasyonların detaylı bir şekilde yapılması yerine daha sade ve anlaşılır olması gerektiğinin de altını çizmektedirler. Pedagoglar, sesli kitaplar konusunda ise çocuk için kısmen uygun olduğu görüşündedirler.

Son olarak ise pedagoglara göre ülkemizde, 3-6 yaş grubu çocuk kitaplarının ve illüstrasyonlarının çocuklara uygun bir şekilde hazırlanmayan örnekleri bulunmakla birlikte son zamanlarda ülkemizde çocuk kitaplarına verilen önem ve gösterilen hassasiyet önceki yıllara göre daha üst düzeyde ve her geçen gün bu konuda ilerleme kaydedilmektedir (Pedagoglar, 2022).

5.2 3-6 Yaş Grubu Örnek Çocuk Kitaplarındaki İllüstrasyonların Analizi

Bu araştırma için 2000-2021 yılları arasında Türkiye’de basılmış olan 3-6 yaş grubu resimli çocuk kitaplarından seçilen 5 adet kitabın illüstrasyonları incelenmiştir.

5.2.1 “Kedim Kayboldu” Çocuk Kitabı İllüstrasyonlarının Analizi

Yazar: Aytül Akal
Çizer: Anıl Tortop
Yayın Evi: Hep Kitap
Yayınlanma Tarihi: 11.10.2019
ISBN: 9786051923413
Dil: Türkçe
Sayfa Sayısı: 36
Cilt Tipi: Karton Kapak
Kâğıt Cinsi: 1. Hamur Kâğıt
Boyut: 22 x 22

Şekil 5.1 “Kedim Kayboldu” Kitabı Dış Kapak – Aytül Akal

“Kedim Kayboldu” adlı çocuk kitabı Aytül Akal tarafından yazılmış ve Anıl Tortop tarafından resimlenmiştir. İlk kez 11 Ekim 2019’da ‘Hep Kitap’ yayınevi tarafından İstanbul’da yayımlanmıştır.

Kedim Kayboldu isimli çocuk kitabı eğlenceli ve merak uyandıran şekilde tasarlanmıştır. Bu kitapta kedisi kaybolan çocuğun hikâyesi anlatılmaktadır. Aynı

zamanda farklı cinsteki kedilerin ve birkaç hayvanın özellikleri de eğlenceli bir dille resmedilmiş ve kitabın son sayfasında kitapta bahsi geçen hayvanlar ile ilgili kısa bilgiler verilmiştir. Kitap karton kapağa sahiptir ve çocuğun, taşıyabileceği ağırlıkta ve elinde rahatça tutabileceği boyutlara sahiptir. Kitabın kapağına bakıldığında ana kahraman ve iki kedi illüstrasyonu kullanılarak tasarlandığı görülmektedir. Kitap ismi çok uzun değildir ve kapak tasarımı sade, çocuksu ve sempatik bir şekilde yapılmıştır. Kitap kapağındaki illüstrasyonda canlı ve birbiri ile uyumlu renkler kullanılmıştır. Kitap kapağındaki kediler gülümseyerek karaktere bakmaktadırlar. Kedilerden bir tanesi elini ağzıyla kapatmış bir şekilde gülümserken resimlenmiş ve bu durum illüstrasyonu daha çocuksu ve sevimli bir hâle getirmiştir (Pedagoglar, 2022). “Kedim Kayboldu” kitabının içeriğinde yer alan bazı illüstrasyonlar da aşağıda incelenecektir.

Şekil 5.2 “Kedim Kayboldu” kitabından sayfa (1) – Aytül Akal

Şekil 5.2’ deki illüstrasyon incelendiğinde çocuk okur için karışıklığa sebebiyet verecek detaylardan kaçınılmış ve çocuğun kolay algılayabileceği şekilde illüstrasyonlar oluşturulmuştur. İllüstrasyonlar, yazılardan daha ön planda yer almış ve bu durum, çocuk için kitabı daha keyifli hâle getirmektedir. Ayrıca bu kitap içerisindeki yazılar konuşma balonları içerisinde yer aldığı için bir diyalog havası oluşturulmuş ve bu tasarımın çocuk açısından metnin düz yazı olarak verilmesinden daha etkili olduğu söylenebilir. Kitaptaki bütün illüstrasyonlar incelendiğinde renklerin uyumlu ve canlı bir şekilde olduğu gözlemlenmiş ve karakterlerin yüz ifadelerinin olayların akışına uygun bir şekilde yapılmış olması da çocuğun kitapta

yaşanan olaylar ve hissedilen duyguları doğru bir şekilde anlamlandırmasını sağlamaktadır (İllüstratörler, 2022; Pedagoglar, 2022).

Şekil 5.3 “Kedim Kayboldu” kitabından sayfa (2) – Aytül Akal

“Kedim Kayboldu” isimli kitabın yukarıdaki örnek şekildeki gibi bazı sayfaların kenar kısımlarına, çocuğu; düşündürmeye, olaya dâhil etmeye ve olay hakkında yorum yapabilme gibi becerilerini kazanması adına sayfada yer alan illüstrasyonlar hakkında gri bir kutu içerisinde kitabı okuyan kişilerin, çocuğa sorular sormaları amacıyla kısa bir soru köşesi eklenmiştir. Bu durum çocuğun illüstrasyonları daha dikkatli incelemesini ve fikir yürütmesini sağlamaktadır (Pedagoglar, 2022).

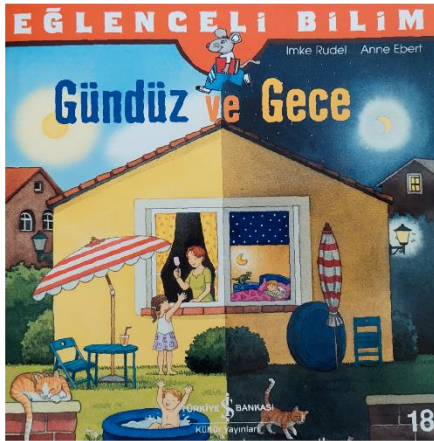
Şekil 5.4 “Kedim Kayboldu” kitabından sayfa (3) – Aytül Akal

Şekil 5.5 “Kedim Kayboldu” kitabından sayfa (4) – Aytül Akal

“Kedim Kayboldu” isimli kitaptaki illüstrasyonlar incelendiğinde figürlerin yuvarlak hatlara sahip olduğu, çocuk için ürkütücü olmadığı, sevimli ve çocuksu bir yapıda oluşturulduğu gözlemlenmektedir. Bu kitap içerisinde çocuğu olumsuz yönde etkileyecek illüstrasyonlara yer verilmemiştir. Aynı zamanda bu kitaptaki illüstrasyonlar bütün çocuklar için aynı anlamı taşıyacak şekilde evrensel bir yapıda oluşturulmuştur.

5.2.2 “Eğlenceli Bilim – Gündüz ve Gece” Çocuk Kitabı İllüstrasyonlarının Analizi

Yazar: Imke Rudel
Çizer: Anna Ebert
Çevirmen: Ayça Sabuncuoğlu
Yayinevi: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
Yayınlanma Tarihi: 03.01.2012
ISBN: 9786053605744
Dil: Türkçe
Sayfa Sayısı: 24
Cilt Tipi: Ciltsiz (İnce Karton Kapak)
Boyut: Normal Boy

Şekil 5.6 “Eğlenceli Bilim – Gündüz ve Gece” Kitabı Dış Kapak – Imke Rudel

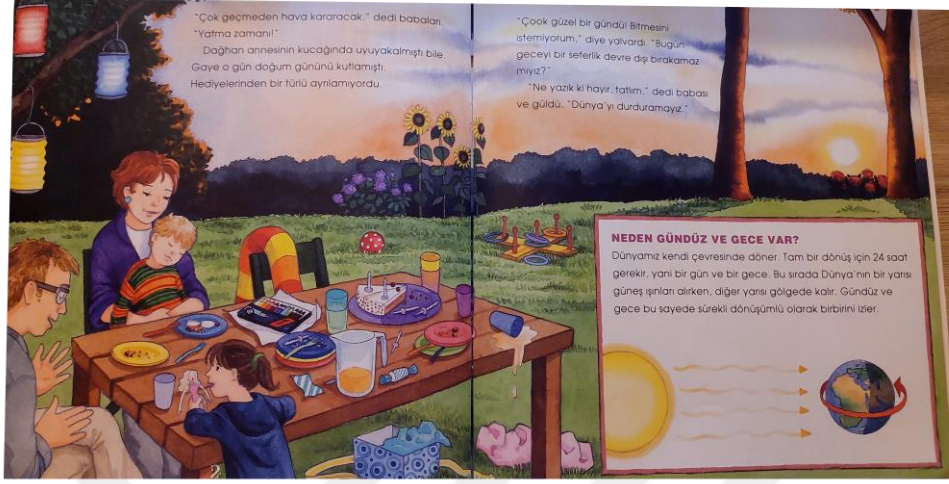
“Eğlenceli Bilim – Gündüz ve Gece” adlı çocuk kitabı Imke Rudel tarafından yazılmış, Anne Ebert tarafından resimlenmiştir ve çevirisi Ayça Sabuncuoğlu

tarafından yapılmıştır. İlk kez 3 Ocak 2012’de ‘Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları’ tarafından yayımlanmıştır.

“Eğlenceli Bilim – Gündüz ve Gece” isimli çocuk kitabı gece ve gündüz ile ilgili soruları yanıtlayan eğlenceli ve merak uyandıran şekilde tasarlanmıştır. Bu kitap, bir ailenin yaşadığı bazı olaylar ve yaptıkları aktiviteler üzerinden çocuklara bazı kavramları tanıtır ve açıklamaktadır. Kitap içeriğinde öykü, illüstrasyonlar ve konusu geçen kavramlar ile ilgili bilgilendirici yazılar bulunmaktadır. Kitap, ince karton kapağa sahiptir bu sebeple ciltless olarak geçmektedir. Kitap, çocuğun taşıyabileceği ağırlıkta ve elinde rahatça tutabileceği boyutlara sahiptir. Kitap kapağı tasarımına bakıldığında bir bütünün ikiye ayrıldığını, gece ve gündüzün aynı illüstrasyon üzerinde gündüz olan kısmın aydınlık gece olan kısmın ise karanlık olacak şekilde yapıldığı görülmektedir. Kitap kapağında canlı ve birbiri ile uyumlu renkler kullanılmış ve çocuğun zihninde karışıklık oluşturacak detaylar bulunmamaktadır. Kitap kapağında, insan özellikleri yüklenen maskot sevimli bir şekilde illüstre edilmiş olup elinde tuttuğu kitap ile de çocuğun, kitaba olan ilgisini olumlu yönde etkilemeye katkı sağlamaktadır. Kitap ismi çok uzun değildir ve kapak tasarımı çocuğun ilgisini çekecek şekildedir.

“Eğlenceli Bilim – Gündüz ve Gece” adlı çocuk kitabında illüstrasyonların metinlerden daha ön planda olduğu görülmektedir. Kitabın bazı sayfalarında bulunan illüstrasyonlarda detaya girilmiştir ancak çocuğun zihninde karışıklığa sebep olacak bir detay söz konusu değildir. Kitapta kurulan cümleler çocuk için sıkıcı olabilir ancak illüstrasyonlar çocuğun ilgisini çekecek düzeydedir. İllüstrasyonlar metinleri açıklayıcı ve tamamlayıcı biçimdedir. Sayfalarındaki illüstrasyonlar gerçeğe yakın bir şekilde resimlenmiş olup şekil 5.7’de verilen örnek sayfadaki gibi illüstrasyon büyük bir şekilde yer almış ve yazılara daha az bir şekilde yer verilmiştir. Aynı zamanda bazı sayfalarda çocuğun düşünmesini ve öğrenmesini sağlayan (şekil 5.7) kitapta geçen kavramları çocuklara anlatan bir bölüm açılmış ve kavramla ilgili tanımlama yapılmıştır. Bu kitaptaki illüstrasyonlar, daha gerçekçi yapılmıştır. Kitaptaki illüstrasyonlarda perspektife özen gösterilmiştir. İllüstrasyonlarda canlı ve birbiri ile uyumlu renkler kullanılmıştır. Işık ve gölge, illüstrasyonlara boyut kazandırmıştır. Kitaptaki figürlerin yüz ifadeleri olayların akışına uygun şekilde resimlendirilmiştir. İllüstrasyonlarda keskin hatlar değil de yuvarlak hatlar kullanılmıştır. Bu da

illüstrasyonları daha sevimli ve çocuksu hâle getirmektedir (İllüstratörler, 2022; Pedagoglar, 2022).

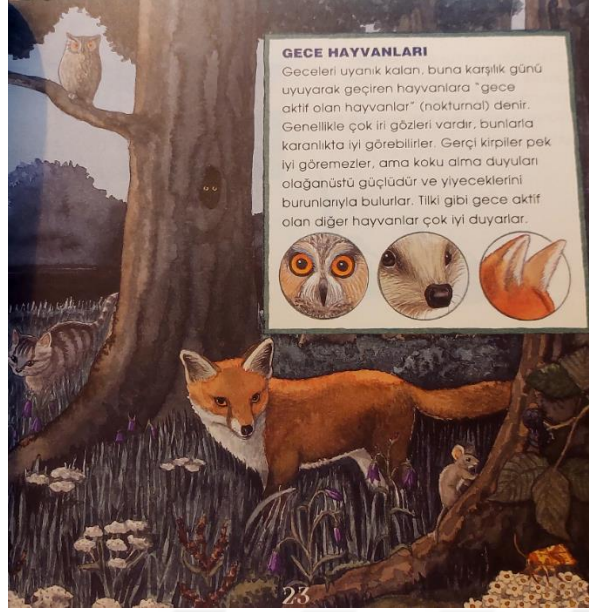

Şekil 5.7 “Eğlenceli Bilim – Gündüz ve Gece” kitabından sayfa (1) – Imke Rudel

Şekil 5.8 “Eğlenceli Bilim – Gündüz ve Gece” kitabından sayfa (2) – Imke Rudel

Kitap içerisinde gündüzden geceye kadar olan zaman dilimleri, yapılan aktiviteler ve saat illüstrasyonu ile birlikte çocuğun algılayabileceği ve günlük yaşamından izler bulabileceği şekilde resimlenmiştir. Kitabın son sayfasına kadar illüstrasyonlarda çocuk için ürkütücü bir figür yer almamaktadır. Ancak kitabın son kısmında yer alan gece hayvanları ile ilgili yapılan baykuş, tilki gibi o sayfada geçen hayvan illüstrasyonlarının gerçeğe yakın yapılması sebebiyle çocuklar için ürkütücü olma ihtimali bulunmaktadır. Bu hayvanların 3-6 yaş grubu çocuklar için daha çocuksu ve sevimli bir biçimde resimlenmesi daha uygundur. (şekil 5.9)

Şekil 5.9 “Eğlenceli Bilim – Gündüz ve Gece” kitabından sayfa (3) – Imke Rudel

5.2.3 “Çağlar Tanımadığı İnsanlarla Bir Yere Gitmez” Çocuk Kitabı İllüstrasyonlarının Analizi

Yazar: Christian Tielmann
Çizer: Sabine Kraushaar
Çevirmen: Necdet Neydim
Yayınevi: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
Yayınlanma Tarihi: 2011
ISBN: 9786053601180
Dil: Türkçe
Sayfa Sayısı: 24
Cilt Tipi: Ciltsiz (İnce Karton Kapak)
Boyut: Normal Boy

Şekil 5.10 “Çağlar Tanımadığı İnsanlarla Bir Yere Gitmez” Kitabı Dış Kapak – Christian Tielmann

“Çağlar Tanımadığı İnsanlarla Bir Yere Gitmez” adlı çocuk kitabı Christian Tielmann tarafından yazılmış, Sabine Kraushaar tarafından resimlenmiştir ve çevirisi Necdet Neydim tarafından yapılmıştır. İlk kez 2011 yılında ‘Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları’ tarafından yayımlanmıştır.

“Çağlar Tanımadığı İnsanlarla Bir Yere Gitmez” isimli çocuk kitabında ana karakter aracılığıyla çocuklara, kendileri için yabancı olan tanımadığı insanlar ile bir yere gitmemeleri gerektiği anlatılmaktadır. Kitap kapağı illüstrasyonuna bakıldığında, olayın geçtiği mekân olan çocuk parkında ana karakter olan Çağlar ve ona kendisi ile

gelmesini söyleyen yabancı kişi resimlenmiştir. Kitap kapağında, Çağlar'ın yabancı kişinin davetine karşı düşünceli ve kararsız bir şekilde resimlendiği görülmektedir. Kitap kapağında illüstrasyonlar; sade, anlaşılır, çocuksu bir şekilde canlı renkler ile birbiri ile uyumlu olarak renklendirilmiştir. Ayrıca kitap kapağında, insan özellikleri yüklenen maskot olan sevimli farenin elinde kitap olması da çocuğun kitaba olan bakışını olumlu yönde etkileyebilmektedir. İç kapakta, ana karakter ve ana karakterin; ebeveynleri, hayvanı, arkadaşı ve oyuncuğu illüstrasyonlarıyla birlikte kısa bir tanıtım yazısı ile yer almaktadır. İllüstrasyonlarda yuvarlak hatlar kullanılmıştır. Kitap içeriği incelendiğinde metne uygun illüstrasyonların aynı sayfalar içerisinde olduğu görülmektedir. İllüstrasyonlar, metinlerden daha fazla bir alana sahiptir.

Şekil 5.11 “Çağlar Tanımadığı İnsanlarla Bir Yere Gitmez” kitabından sayfa (1) – Christian Tielmann

Bu çocuk kitabında insan ve hayvan figürleri sevimli bir şekilde resimlenmiştir. İllüstrasyonlar, çocuk için ürkütücü değildir. Kitapta yer alan cadı (şekil 5.12) gibi korku veren öğeler dahi sevimli ve çocuksu bir şekilde resimlenmiştir. Kitaptaki illüstrasyonlar incelendiğinde çocuğun dikkatini çeken, sade, anlaşılır, sevimli ve çocuksu bir şekilde yapıldığı gözlemlenmektedir. Kitap içerisindeki illüstrasyonlarda çocuk açısından olumsuz bir öğeye rastlanmamıştır.

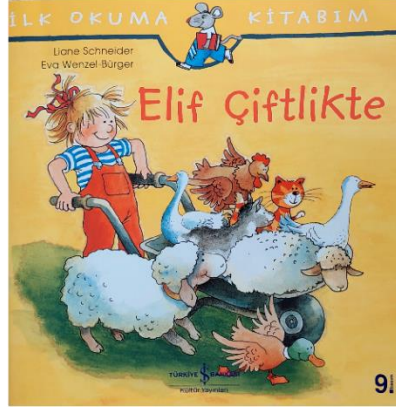
Şekil 5.12 “Çağlar Tanımadığı İnsanlarla Bir Yere Gitmez” kitabından sayfa (2) – Christian Tielmann

Şekil 5.13 “Çağlar Tanımadığı İnsanlarla Bir Yere Gitmez” kitabından sayfa (3) – Christian Tielmann

İnsan illüstrasyonlarındaki yüz ifadeleri, olayın akışına uygun bir şekilde yapılmıştır. Bu durum çocuğun, olayları ve olaylar karşısında oluşan jest ve mimikleri anlamasına da katkı sağlamaktadır (Pedagoglar, 2022). Bu kitapta yer alan illüstrasyonların, 3-6 yaş grubu çocuklar için uygun bir şekilde yapıldığını söylemek mümkündür.

5.2.4 “Elif Çiftlikte” Çocuk Kitabı İllüstrasyonlarının Analizi

Yazar: Liane Schneider
Çizer: Eva Wenzel - Bürger
Çevirmen: Aylin Gergin
Yayınevi: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
Yayınlanma Tarihi: Ocak 2018
ISBN: 9786052952993
Dil: Türkçe
Sayfa Sayısı: 24
Cilt Tipi: Ciltsiz (İnce Karton Kapak)
Boyut: Normal Boy

Şekil 5.14 “Elif Çiftlikte” Kitabı Dış Kapak – Liane Schneider

“Elif Çiftlikte” adlı çocuk kitabı Liane Schneider tarafından yazılmış, Eva Wenzel - Bürger tarafından resimlenmiştir ve çevirisi Aylin Gergin tarafından yapılmıştır. İlk kez 2018 yılında ‘Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları’ tarafından yayımlanmıştır. “Elif Çiftlikte” adlı çocuk kitabı ana karakter olan Elif’in yaz tatilinde annesinin çiftliğine gittiğini ve orada yaşadığı maceraları anlatmaktadır. Kitap, çocuğun rahat bir şekilde tutup, taşıyabileceği ağırlık ve boyuta sahiptir.

“Elif Çiftlikte” isimli çocuk kitap kapağındaki illüstrasyon, çocuk için dikkat çekici şekilde ve eğlenceli bir şekilde yapılmıştır. Kitap kapağında, insan özellikleri yüklenen maskot olan sevimli farenin elinde kitap olması da ayrıca çocuğun kitaba olan ilgisinin artmasına da fayda sağlayabilmektedir. Çiftlik hayvanlarının ve ana karakterin illüstrasyonlarının yer aldığı kitap kapağında oldukça canlı renkler kullanılmıştır. İllüstrasyonlarda yuvarlak hatlar kullanılmıştır ve figürler çocuksu ve sevimli bir şekilde resimlenmiştir. Kitap kapağında kullanılan renkler de uyum görülmektedir. Bu kitapta da illüstrasyonlar, metinlerden daha fazla bir alanı kapsamaktadır. İllüstrasyonlar, ilgili olduğu metin ile aynı sayfalarda verilmiştir. Bu durum çocuğun kitapta geçen olay hakkında yorum yapabilmesini ve illüstrasyonlara ve kitaba olan ilgisinin artmasını sağlamaktadır (Gül, 2018; Pedagoglar, 2022).

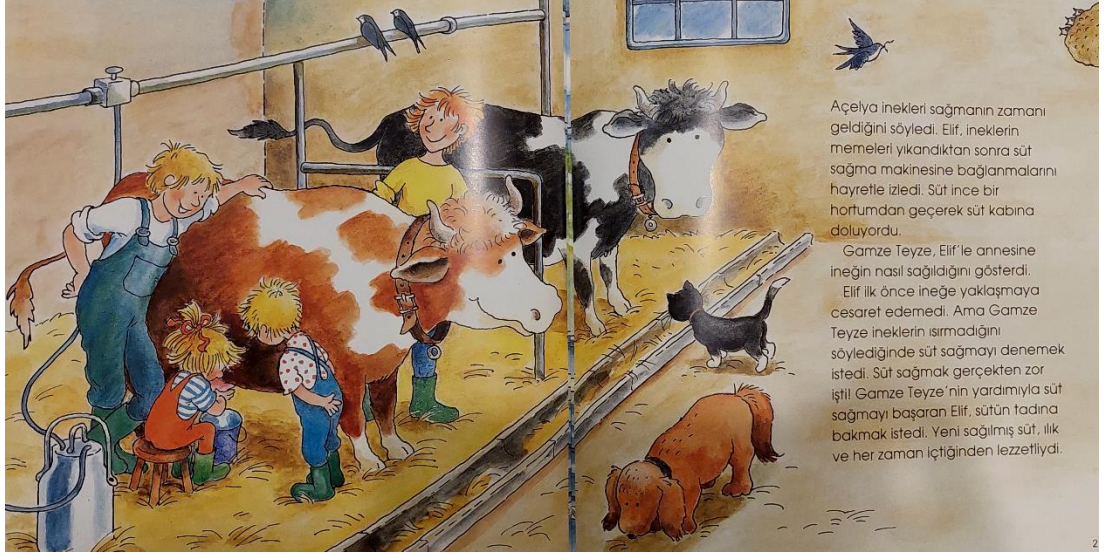
Şekil 5.15 “Elif Çiftlikte” kitabından sayfa (1) – Liane Schneider

Bu kitabın illüstrasyonlarında, çocuk için ürkütücü olan herhangi bir çizim yoktur. Ancak iç sayfasında yer alan illüstrasyonda horozun, çocuğun peşinden koştuğu resimlenmiştir. O sayfada bulunan horoz illüstrasyonu, çocuk için çok korkutucu olmamakla birlikte az da olsa çocuk için ürpertici olmasına sebebiyet verebilir. (şekil 5.16)

Şekil 5.16 “Elif Çiftlikte” kitabından sayfa (2) – Liane Schneider

Bazı sayfalardaki illüstrasyonlarda kullanılan renkler karışıklık oluşturmazken bazı sayfalarda ise kullanılan koyu renkler ve çizim tarzı, illüstrasyonları ilk bakışta göze karışık gelebilmektedir.

Şekil 5.17 “Elif Çiftlikte” kitabından sayfa (3) – Liane Schneider

“Elif Çiftlikte” kitabının içeriğinde yer alan illüstrasyonlar incelendiğinde çocuksu ve sevimli bir şekilde oluşturulduğu gözlemlenmektedir. Bu kitapta yer alan illüstrasyonların, çocuklar için eğlenceli olacak şekilde hazırlandığını söylemek mümkündür. Illüstrasyonlarda verilen bazı öğeler çocukların günlük yaşamından izler taşımaktadır. Bu illüstrasyonlar sayesinde çocuk, kitap ile bir özdeşim kurabilir (Gül, 2018). Bu kitaptaki illüstrasyonlarda 3-6 yaş grubu çocuğu ciddi anlamda olumsuz etkileyecek herhangi bir öğeye rastlanmamıştır. Bu kitap içerisinde çocuğun yaşına uygun, çok fazla detay içermeyen ve canlı renklerle oluşturulan illüstrasyonlar mevcuttur.

Şekil 5.18 “Elif Çiftlikte” kitabından sayfa (4) – Liane Schneider

5.2.5 “İnci Özür Dilemeyi Öğreniyor” Çocuk Kitabı İllüstrasyonlarının Analizi

Yazar: Anna Wagenhoff
Çizer: Sigrid Leberer
Çevirmen: Aylin Gergin
Yayınevi: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
Yayınlanma Tarihi: Şubat 2020
ISBN: 9786257999601
Dil: Türkçe
Sayfa Sayısı: 24
Cilt Tipi: Ciltsiz (İnce Karton Kapak)
Boyut: Normal Boy

Şekil 5.19 “İnci Özür Dilemeyi Öğreniyor” Kitabı Dış Kapak – Anna Wagenhoff

“İnci Özür Dilemeyi Öğreniyor” adlı çocuk kitabı Anna Wagenhoff tarafından yazılmış, Sigrid Leberer tarafından resimlenmiştir ve çevirisi Aylin Gergin tarafından yapılmıştır. İlk kez 2020 yılında ‘Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları’ tarafından yayımlanmıştır. “İnci Özür Dilemeyi Öğreniyor” isimli çocuk kitabı ana karakter olan İnci’nin okulunda yaptıkları bir etkinlikte arkadaşının yapmış olduğu çalışmayı kıskanması ve daha sonrasında istemeden arkadaşının çalışmasına verdiği zarardan ötürü duyduğu pişmanlığı anlatmaktadır. Bu kitapta ana karakterin kıskanma, öfke duyma, suçluluk, korku ve pişmanlık gibi farklı duygular ile karşı karşıya kaldığını görmekteyiz. Kitap, çocuğun rahat bir şekilde tutup, taşıyabileceği ağırlık ve boyuta sahiptir (Gül, 2018; Pedagoglar, 2022).

“İnci Özür Dilemeyi Öğreniyor” isimli çocuk kitap kapağındaki illüstrasyonda, canlı renkler kullanılmıştır. Kitap kapağında, insan özellikleri yüklenen maskot olan sevimli farenin uzanarak elinde olan kitabı okuması çocuğun, kitaba ve okumaya karşı olan duygu, düşünce ve ilgisini olumlu olarak etkileyebileceğini söylemek mümkündür. Üç çocuk illüstrasyonun yer aldığı kitap kapağında, ön arka ilişkisine dikkat edilerek ana karakterin önde durduğu ve öfke ve kıskançlık duygusu ile arkada kalan arkadaşlarına baktığı görülmektedir. Kitap kapağında, anlamı zorlaştıracak detaylara girilmemiş; sade, anlaşılır ve çocuksu bir biçimde olayın başladığı anın resimlenmesi yapılmıştır. Kitap kapağında, çocukların etkinlik yaptığı ve renkli yumurta illüstrasyonlarının olması çocukların dikkatini çekecek öğeler olabilmektedir.

Bu kitap içeriğinde bazı sayfalarda illüstrasyonlar, metinlerden daha fazla bir alana sahipken bazı sayfalarda eşit şekilde bir alana sahip oldukları gözlemlenmektedir. Ancak bütün olarak bakıldığında illüstrasyonların, metinlerden daha ön planda olduğunu söylemek mümkündür.

Şekil 5.20 “İnci Özür Dilemeyi Öğreniyor” kitabından sayfa (1) – Anna Wagenhoff

İllüstrasyonlarda çocuğun zihninde karışıklık yaratabilecek bir detayın olmadığı; illüstrasyonların; sade, anlaşılır, çocuksu ve yuvarlak hatlara sahip sevimli bir yapıda oldukları görülmektedir. Kitapta, 3-6 yaş grubu çocuklarının günlük yaşamında vakit geçirdikleri; okul, oyun parkı, ev gibi mekân illüstrasyonlarının olması çocuğun, kendisini kitabın içerisinde olarak düşünmesini sağlayabilmektedir (Gül, 2018; Pedagoglar, 2022).

Şekil 5.21 “İnci Özür Dilemeyi Öğreniyor” kitabından sayfa (2) – Anna Wagenhoff

İllüstrasyonlarda, yaşanan duygulara karşılık uygun jest ve mimiklerin yer alması ise çocuğun, olaylara verilen tepkileri ve metinleri okumadan da figürlerin, o an ki yaşadığı duygularını illüstrasyonlar sayesinde anlaması mümkündür. İllüstrasyonlar, ilgili olduğu metinler ile aynı sayfada verilmiştir. Dolayısıyla bu durum çocuğun, illüstrasyonlar sayesinde olaylar üzerine konuşabilmesini ve o an geçen olay hakkında bilgi edinmesini sağlamaktadır (Gül, 2018; Pedagoglar, 2022). Bu çocuk kitabı illüstrasyonları, 3-6 yaş grubuna uygun bir şekilde oluşturulmuştur. Bu kitaptaki illüstrasyonlar incelendiğinde çocuğu, olumsuz yönde etkileyecek davranış biçimlerine, zihin karışıklığına sebep olan detaylara ve ürkütücü öğelere yer verilmemiştir. Canlı renkler kullanılan illüstrasyonlar, çocuk için eğlenceli ve dikkat çekici olmaktadır.

Şekil 5.22 “İnci Özür Dilemeyi Öğreniyor” kitabından sayfa (3) – Anna Wagenhoff

Şekil 5.23 “İnci Özür Dilemeyi Öğreniyor” kitabından sayfa (4) – Anna Wagenhoff

6 SONUÇ VE ÖNERİLER

İllüstrasyon, bir konu veya düşünceyi resimleme yolu ile insanlara aktarma sanatıdır. İllüstrasyon sanatının; dünyadaki tarihine bakıldığında ilk çağ insanların, mağara duvarlarına kazıdıkları resimlere dayandığı bilinmektedir. Bu sanatın, Türkiye’deki gelişimine bakıldığında ise minyatür sanatının, illüstrasyonun ilk örnekleri olduğu bilinmektedir.

İllüstrasyonların en yaygın kullanıldığı alanlardan biri de çocuk kitaplarıdır. Araştırmanın asıl konusu olan 3-6 yaş grubu çocuk kitapları ve bu kitaplarda kullanılan illüstrasyonlar ile ilgili sonuç ve değerlendirmeler aşağıdaki gibidir.

Çocuk, kitabı ilk zamanlarında bir oyun aracı olarak görürken, yaşının ilerlemesi ile kitabın anlamı, çocuk için her döneminde değişiklik göstermektedir. 3-6 yaş grubundaki çocuklar için ise doğru bir şekilde hazırlanmış kitap, çocuğun dünyasını yeni keşfettiği ve farklılıklar gösterdiği dönemde çocuğun ufkunu genişleten aynı zamanda içerisinde bulunan kelimeler ve illüstrasyonlar sayesinde çocuk için hem eğlendirici hem de öğretici araçlardan biridir. Çocuk, bu yaşında henüz okuma ve yazmayı bilmediği için kitabın, başkası tarafından kendisine okunmasına ihtiyaç duymaktadır. Bu yaş grubundaki çocuğun kitap ile olan bağını kuran en önemli unsurlardan birinin illüstrasyonlar olduğu görülmektedir.

İllüstrasyonlar çocuk üzerinde kelimelerden daha etkilidir. Çocuk kitaplarındaki illüstrasyonlar, 3-6 yaş grubu gibi henüz okuma ve yazma bilmeyen çocuklar dâhil olmak üzere bütün çocuklar için kitabı daha dikkat çekici ve eğlenceli hâle getirmektedir. Çocuk, kitaptaki illüstrasyonlar yardımı ile kitapta anlatılan olay ve durumları daha kolay bir şekilde düşüncelerinde canlandırabilmektedir. Çocukların yaşına, gelişimine ve psikolojisine uygun bir şekilde oluşturulan illüstrasyonlar, onların yaratıcı bir şekilde düşünmesini sağlayan, dil ve zihin gelişimini olumlu yönde destekleyen önemli öğelerdir. İllüstrasyonlar, çocuğun öğrenmesini kolaylaştırırken aynı zamanda bilginin kalıcılığına da katkıda bulunmaktadır. Çocuk kitapları doğru bir şekilde resimlendirildiği zaman çocuk için olumlu etkilere sahipken yanlış bir şekilde resimlenen çocuk kitaplarının ise çocuk üzerinde olumsuz etkilere sahip olduğu bilinmektedir.

Çocuk kitapları konuları hazırlanırken ve resimlemesi yapılırken kitabın; çocuğa olan faydası, ticari kaygıdan daha ön planda olmalıdır. Çocuk kitaplarının, çocuğun; zihinsel, sosyal ve dil gelişimlerine katkıda bulunduğu unutulmamalıdır. Dolayısıyla çocuk kitaplarının sahip olduğu biçim ve içerik özellikleri doğru bir şekilde kitaplarda uygulanmalıdır. Çocuk kitapları, çocuklar açısından yadsınamayacak kadar önemli bir konumdadır. Bu sebeple yazar, çizer, yayınevi bu konuda oldukça hassas davranmalıdırlar. Bununla birlikte pedagog kontrolünden geçen kitapların çocuklar açısından daha faydalı olacağı düşünülmektedir. Çocuk kitaplarının biçim özelliklerine göre; kitabın boyutu ve ağırlığı, çocuğun taşıyabileceği ve elinde rahatça tutabileceği şekilde tasarlanmalıdır. Kitapta birinci ya da ikinci kalite kâğıt hamuru tercih edilmelidir. Kitabın baskı kalitesi iyi olmalıdır ve ciltlemesi yırtılmalara karşı sağlam bir şekilde yapılmalıdır. 3-6 yaş grubu çocuklar için yazı boyutu 24-36 punto olmalıdır. Sayfa tasarımı yapılırken metin ile ilgili olan illüstrasyonun aynı sayfada yer almasına dikkat edilmelidir. Aynı zamanda bu yaş grubu çocuk kitabı sayfasının; dörtte üçünü illüstrasyonlar, dörtte birini ise metinler oluşturmalarıdır (Gül, 2018; Pedagoglar, 2022). İllüstrasyonlar; metinle bir bütünlük içinde olmalı ve birbirlerini tamamlamalı aynı zamanda anlaşılır ve sade olmalıdırlar. İllüstrasyonlar, çocuğun ilgisini çekmeli ve çocukta merak uyandırmalıdır. İllüstrasyonlar, çocuğu ürkütmemeli ve çocuğun yaşına uygun bir biçimde çocuksu yapılmalıdır. İllüstrasyonlar, yanlış yorumlamaya sebep olmayacak şekilde yapılmalı ve birebir gerçek gibi olmamalıdır. Çocuk kitaplarındaki illüstrasyonlar, çocuğun hayal gücünü genişletecek şekilde tasarlanmalıdır. Çocuğun yaşı, gelişimi ve psikolojisi göz önünde bulundurularak renkli bir şekilde illüstrasyonlar yapılmalıdır. İllüstrasyonlarda çocuk okur açısından karışıklığa sebep olacak gereksiz detaylardan kaçınılmalıdır. İllüstrasyonlarda vurgulanmak istenen durum ve karakterler detaylandırılmalıdır. Çocuk kitaplarındaki illüstrasyonlar evrensel olmalıdır.

Çocuk kitaplarının içerik özelliklerine göre ise ana fikir ve konu, çocuğa olumlu duygu ve davranışları kazandırmayı amaçlamalıdır. 3-6 yaş grubu çocuk kitaplarının kahraman sayısı çok olmamalı ve kahramanlar, çocuğun kendisi ile özdeşim kurabileceği şekilde tasarlanmalıdır. Çocuklar, kitapta yer alan kahramanları kendilerine örnek aldıkları için kahramanların özellikleri çocuğu doğru davranışlara yönletecek biçimde kurgulanmalıdır. Çocuk kitaplarındaki dil ve anlatım ise açık, sade, anlaşılır ve sürükleyici olmalıdır. Süslü anlatım ve eski kelimelerden uzak

durulmalıdır. Çocuğun anlamasını zorlaştıracak soyut ve mecaz anlamlara yer verilmemelidir. Kurallı cümlelerin kullanımına özen gösterilmelidir.

3-6 yaş grubu çocuklar için hazırlanan kitap türleri mevcuttur. Bu yaş grubundaki çocuklar için hazırlanan kitap türleri; sessiz kitaplar, sesli kitaplar, resimli hikâye kitapları, üç boyutlu kitaplar, bilgilendirici kitaplar ve farklı tasarımlara sahip kitaplardır. İllüstrasyonların, bu tür kitapların tümünde önemli yeri bulunmaktadır.

3-6 yaş grubu çocuk kitaplarında yer alan bazı temel değerler incelendiğinde; sevgi, paylaşmak, mutluluk, arkadaşlık, yardımseverlik, nezaket, saygı, temizlik, hoşgörü, adalet, tutumluluk, estetik, cesaret, dürüstlük, empati, liderlik, sorumluluk, özgüven, çalışkanlık ve barış gibi değerlerin bu yaş grubu çocuk kitaplarında yer aldığı görülmektedir.

3-6 yaş grubu çocuk kitabı seçimi yaparken dikkat edilmesi gereken bazı hususlar bulunmaktadır. Kitabın içerik ve biçim özelliklerinin çocuğun; yaşına, gelişimine ve psikolojisine uygun bir şekilde olduğuna, yazar ve yayınevi gibi özelliklerine dikkat edilerek çocuk kitabı seçimlerinin yapılması gerekmektedir.

Araştırma kapsamında yapılan derinlemesine görüşmeler sonucunda ebeveynlerin ve anaokulu öğretmenlerinin çocuk kitapları hakkında bilgi sahibi oldukları ve zaman zaman 3-6 yaş grubu çocuk kitabı seçimleri yaparken zorluk yaşadıkları gözlemlenmiştir. Katılımcılar, 3-6 yaş grubu çocuk kitapları seçimlerini, kitabın; konusuna, temasına, yazarına, yayınevine, illüstrasyonlarına, baskı kalitesine ve çocuğun gelişimine katkıda bulunan içeriklere sahip olması gibi hususlara dikkat ederek yaptıkları görülmüştür. Ebeveynlere ve anaokulu öğretmenlerinin çoğunluğuna göre 3-6 yaş grubu çocuk kitaplarının konusu, gerçekten beslenerek hayal gücüne dayalı olması gerektiği, illüstrasyonlarının canlı renkler ile renklendirilip çocuksu bir şekilde oluşturulması ve kitaptaki metinlerden daha ön planda olması gerektiği yönündedir. Bu katılımcılara göre 3-6 yaş grubu çocuk kitaplarının içeriğinde; çocuğun ilgisini çeken, çocuğa doğru ve güzel davranışları kazandıran, çocuğun yaşına, gelişimine ve psikolojisine uygun, çocuğun yaratıcı düşünmesini destekleyen, hayal gücünü geliştiren ve çocuğun günlük hayatındaki becerilerine katkı sağlayan konular, illüstrasyonlar ve temalar olmalıdır.

Görüşmeye katılan anaokulu öğretmenlerinin çoğunluğunun çocuk kitaplarında kullanılan illüstrasyonlardaki renklerin anlamlarına hâkim olduğu görülmüştür. Ancak aynı durum görüşmeye katılan ebeveynlerin çoğunluğu için geçerli değildir. Ebeveynlerin ve anaokulu öğretmenlerinin çoğunluğuna göre; 3-6 yaş grubu çocuk kitapları aynı zamanda boyama kitabı da olmalıdır.

Bu çalışma için görüşme yapılan illüstratörlerin çocuk kitapları resimlerken zaman zaman zorluk çektikleri gözlemlenmiştir. Bu illüstratörler, illüstrasyonlarda kullanılan renklerin türü hakkında bir sınırlamanın olmaması gerektiğini ve kitaptaki duyguyu çocuğa en iyi şekilde verebilecek her türlü renk ve tekniğin illüstrasyonlarda kullanılması gerektiğini düşündükleri ve bu şekilde resimleme yaptıkları görülmüştür.

Görüşmeye katılan illüstratörler çoğunlukla illüstrasyonlarda kullandıkları renklerin anlamlarına hâkimdirler ve bazısı renklerin anlamlarına uygun biçimde renklendirme yaparken bazı illüstratörler ise renklerin anlamlarına birebir bağlı kalmadan kitaptaki duyguyu, çocuğa en iyi verecek şekilde illüstrasyonlarını renklendirdikleri gözlemlenmiştir.

İllüstratörler de diğer katılımcılar gibi 3-6 yaş grubu çocuk kitaplarında, illüstrasyonların metinlerden daha ön planda olması gerektiğini düşünmektedirler. İllüstratörlerin 3-6 yaş grubu çocuk kitaplarının resimlemesini yaparken çocuksu bir şekilde yapmak, çocuğun hayal gücünü geliştirmesini sağlamak, somut resimler yapmak, illüstrasyonları metni açıklayıp tamamlayacak şekilde yapmak ve çocuğa olumsuz duygu, düşünce ve davranışı yansıtacak durumlardan kaçınmak ve çocukta karışıklığa sebep olacak detaylardan uzak durmak dolayısıyla daha sade ve anlaşılır illüstrasyonlar yapmaya özen göstermek gibi hususlara dikkat ederek çocuk kitabı resimlemelerini yapmaktadırlar. İllüstratörler çocuk kitabı projelerini en kısa süre olarak 1 ya da 1,5 ay da tamamladıkları gözlemlenmiştir.

Bu katılımcılar çocuk kitaplarının baskı kalitesinden kaynaklı illüstrasyonlarda kullanılan renklerde değişiklik oluşacağını ve bu durumun çocuğun kitaba olan ilgisinde de farklılık ortaya çıkaracağını düşünmektedirler.

İllüstratörler, çocuk kitabı resimlemesi yapacakları zaman bazı özellikleri göz önünde bulundurduklarını ve bu özellikler doğrultusunda kendilerine gelen çocuk

kitabı projelerini ya onaylamakta ya da reddetmektedirler. İllüstratörlerin çocuk kitabı resimlemesi yapmadan önce kitabın; konusu, teması, çizerin anlatım tarzına uyup uymaması ve yayınevi gibi hususları değerlendirdikleri ve duruma göre resimleme yapıp yapmayacaklarına karar verdikleri görülmüştür. Bu illüstratörler çocuk kitabı projesini resimlemeyi onayladıktan sonra ilk olarak metni iyice bir okuyup sahneleri zihinlerinde canlandırdıklarını, kitabın konusuna uygun araştırma yaptıklarını, kitap ile ilgili kısa notlar çıkardıklarını, taslak çizimler yaptıklarını, konuya ve duyguya uygun renk paletini oluşturduklarını ve sonrasında kitapta yer alacağı şekilde illüstrasyonları çizdikleri görüşme sonucunda ortaya çıkmıştır. Son olarak ise görüşmeye katılan illüstrasyonların zaman kazanmak ve birçok renk, fırça gibi malzemelere rahatça ulaşmak ve illüstrasyonlarını kolay bir şekilde dünyadaki herkes ile paylaşabilme gibi imkânların olması sebebiyle dijital çizim tekniğini kullanarak illüstrasyonlarını yaptıkları gözlemlenmiştir.

Çalışma için yapılan görüşmelerde pedagogların da görüşleri alınmıştır. Görüşmeye katılan pedagoğlara göre 3-6 yaş grubu çocuk kitaplarının içeriğinde; çocuğun dil, zihin ve günlük yaşamındaki becerilerini geliştiren etkinlikler, okula hazırlık konuları, temel değerler, çocuğun hayal gücünü geliştiren konu ve illüstrasyonlar, çocukların karşılaşılabileceği kavramları tanıtan konular, bir sonuca bağlanan konular, çocuğu motive eden ve gelişimini olumlu yönde destekleyen konular, çocuğun anlayabileceği şekilde kurulan cümleler ve yapılan illüstrasyonlar, somut ifadeler yer almalıdır. Aynı zamanda görüşmeye katılan pedagoğlara göre şiddet içerikli konulara, ırkçılığa vb. gibi çocuğu olumsuz yönde etkileyen konu ve illüstrasyonlara çocuk kitaplarının içeriğinde yer verilmemelidir.

Pedagoğlara göre çocuk kitabı seçimi yaparken kitap içeriğinin ve illüstrasyonlarının çocuğun gelişimine, yaşına ve psikolojisine uygun biçimde olmasına, metinlerin az illüstrasyonların fazla olmasına, kitabın; baskı kalitesine, ciltlemesine, yayınevine, yazarına, çocuğun taşıyabileceği ağırlık ve boyuta sahip olmasına, pedagog kontrolünden geçmiş olmasına, illüstrasyonların; bilinçaltı mesajlar içermemesine, çocuğun ilgisini çekecek şekilde canlı renkler ile ve renklerin anlamlarına uygun şekilde renklendirilmesine ve çocuksu bir şekilde oluşturulması gibi konulara dikkat edilmelidir.

Görüşmeye katılan pedagoğlara göre 3-6 yaş grubu çocuk kitaplarının konusu gerçek ile harmanlanarak hayal gücüne dayalı olmalıdır. Katılımcılar, bu kitaplardaki illüstrasyonların, metinlerden daha ön planda olması gerektiğini düşünmektedirler. Aynı zamanda görüşmeye katılan pedagoğlara göre çocuk kitaplarındaki illüstrasyonların çocuklar üzerinde olumlu ve olumsuz etkileri bulunmaktadır. İllüstrasyonlar doğru bir şekilde oluşturulduğunda çocuğun; hayal gücünü geliştirmekte, olayları rahat bir şekilde anlamasını sağlamakta ve kitaba olan ilgisini arttırmaktadır. Ancak çocuk için uygun olmayan illüstrasyonlar, çocuk üzerinde olumsuz etkiler yaratabilmektedirler.

Pedagoğların çoğunluğuna göre; 3-6 yaş grubu çocuk kitapları aynı zamanda boyama kitabı da olmalı ve sesli kitapların çocuklar için kısmen uygun olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Görüşme sonucuna göre pedagoğlar, günümüzde Türkiye’de 3-6 yaş grubu çocuklar için basılan kitapların içeriğinin ve illüstrasyonlarının hazırlanmasında verilen önemin ve gösterilen hassasiyetin geçmiş yıllara oranla daha üst düzeyde olduğunu ve bu konuda gelişimin devam ettiğini düşünmeleriyle birlikte maalesef ülkemizde çocuk için uygun olmayan içerik ve illüstrasyonlara ait çocuk kitaplarının da bulunduğunu söylemektedirler. Dolayısıyla pedagoğlar, çocuk kitabı seçimlerinin özenli ve dikkatli bir şekilde yapılması gerektiğinin de altını çizmektedirler.

Bu araştırmanın sonucu için Türkiye’de 2000-2021 yılları arasında basılan 15 adet çocuk kitabı illüstrasyonları incelenmiştir. Tez kapsamında ise incelenen bu kitaplar arasından seçilen 5 adet çocuk kitabının illüstrasyon analizleri yazılı bir şekilde çalışmada yer almaktadır.

Çocuk kitaplarındaki, illüstrasyonların analizi sonucunda zaman zaman çocuk için ürkütücü olacak şekilde resimlenen öğeler yer almaktadır. Bu durumun, illüstrasyonların biraz daha gerçeğe yakın resimlenmesinden kaynaklandığı gözlemlenmiştir. Bu illüstrasyonların; daha çocuksu, sevimli ve yuvarlak hatlara sahip bir şekilde oluşturulmasının 3-6 yaş grubu çocuklar için daha uygun olduğunu söylemek mümkündür. Bu sayede çocuk için ürkütücü olan öğelerin önüne geçilmesi sağlanabilir. Kitaplar incelendiğinde, bu yaş grubu için illüstrasyonlarda, pastel renklerinde tercih edildiği örnekler bulunmakta ancak çoğunluk olarak çocuğun

ilgisini çekecek canlı renkler kullanıldığı görülmektedir. Çocuk kitapları illüstrasyonlarında, zaman geçtikçe keskin hatlara daha az yer verildiğini ve yuvarlak hatlara sahip illüstrasyonların daha çok yer aldığı görülmektedir. İllüstrasyonların yuvarlak hatlara sahip olması da, çocuksu ve daha sevimli görünmesini sağlamaktadır. İncelenen kitap illüstrasyonlarında çocuğun zihinsel, duygu, davranış ve dil gelişimini ciddi anlamda olumsuz yönde etkileyecek öğelere rastlanmamıştır. Bu kitaplardaki illüstrasyonların bazısında detaylar mevcuttur fakat genel anlamda daha sade, anlaşılır ve gereksiz detay kullanımından kaçınıldığı gözlemlenmiştir. Bu kitaplarda yer alan illüstrasyonlarda uyumlu ve çocuğa duyguyu verecek şekilde renkler kullanılmıştır. Bu kitaplardaki illüstrasyonların, metinler ile aynı sayfada yer aldığı gözlemlenmiştir ve kitapta yaşanan duyguya uygun jest ve mimiklerin yer alması da çocuğun, olaylar hakkında doğru fikirler yürütebilmesine katkı sağlamaktadır. Bu kitaplarda, yer alan illüstrasyonlar; metinleri tamamlayıcı şekilde yapılmış ve çocukların günlük yaşantılarından izler taşıdığı görülmüştür. Kitapta; çocuğun kendisi ile özdeşleştirebileceği illüstrasyonların yer alması, çocuğun kitaba olan ilgisinin artmasına katkı sağlamaktadır.

7 KAYNAKLAR

- Acartürk, G. (2019, Haziran 27). İllüstrasyonda Görsel Göstergelerin Anlatılması ve Mesaj: Gürbüz Doğan Ekşioğlu. *Yüksek Lisans Tezi, Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.*
- Admış, F. Bluport Web sitesi: <https://www.bluport.com.tr/illustrasyon-nedir> (18 Ocak 2019)
- Akal, A. (2022). *Kedim Kayboldu* (2 b.). İstanbul: Hep Kitap Yayınları.
- Akan, D. M. (2017). Sovyet Propaganda Afişlerinde “Doğu” İmgesi. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 77-102.
- Akbaş, O. (2009). Dünyada ve Türkiye’de Çocuk Edebiyatının Gelişimi.
- Akın, F. (1994). Türk İllüstrasyon Sanatı’nın Gelişimi ve Grafik Sanatlarda Kullanımı. *Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.*
- Aksoy, B. (2019, Nisan). Çocuklara Yönelik İllüstrasyonlu Sanat Terimleri Sözlüğü. *Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü.*
- Aliosman, N. (2019, Haziran). Okul Öncesi Resimli Çocuk Kitaplarında İmgesel ve Yaratıcı Düşünce Uyararı Olarak Stilize İllüstrasyon. *Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü.*
- Alliance Media. Alliance Media Web Sitesi: <https://www.alliancemedia.com/billboard-advertising/> (bilinmeyen tarih).
- Alpan, G. B. (2004, Haziran). Ders Kitaplarındaki Grafik Tasarımın Öğrenci Başarısına ve Derse İlişkin Tutumlarına Etkisi. *Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.*
- Altan, M. Web sitesi: <http://meltemaltan.blogspot.com/2019/02/cizgi-cesitleri-cizgilerin-sekilleri.html> (17 şubat 2019)

Amazon Web Sitesi: <https://www.amazon.com.tr/ABC-Book-C-B-Falls/dp/0486794318> (bilinmeyen tarih)

Amazon Web Sitesi: <https://www.amazon.com.tr/Zehran%C4%B1n-Karde%C5%9Fi-Oluyor-Resimli-Hikaye/dp/6056950743> (bilinmeyen tarih)

And, M. (2008). *Minyatürlerle Osmanlı-İslâm Mitologyası* (2. b.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Angelsdia. Angelsdia Web Sitesi: <https://angelsdia.com/antik-misir-sihirli-gecitlere-yolculuk-oluler-kitabi/> (25 Mart 2019)

Anıl Kağıt. Anıl Kağıt Web Sitesi: <https://www.anilkagit.com/turkiye-grafik-sanatinda-ilklerin-insani-ihap-hulusi-gorey/> (31 Ocak 2021)

Apaydın, N. (2019, Eylül). Eğitim İçerikli Müze Kurma Sürecinin İncelenmesi: Cin Ali Müzesi Örneği. *Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü*.

AraSokak İstanbul. AraSokak İstanbul Web Sitesi: <https://www.arasokakistanbul.com.tr/ajans/icindekiler-dergi-tasarim-ornegi/> (22 Ekim 2018)

Arıkan, A. (2008). *Grafik Tasarımda Görsel Algı*. Konya: Eğitim Akademi Yayınları.

Art Garage Web Sitesi: <http://www.artgarage.com.tr/eserler-detay/411-kasede-kirazlar.html> (2016)

Arthipo Web Sitesi: <https://www.arthipo.com/artblog/resim-malzemeleri/guaj-boya-nedir-guaj-boya-teknigi.html> (12 Aralık 2016)

Aslanapa, O. (2005). *Türk Halı Sanatının Bin Yılı - One Thousand Years of Turkish Carpets*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

Atan, U. (2013). Grafik İllüstrasyon Olarak Minyatür. *Akdeniz Sanat Dergisi*, s. 25.

Ayçe, M. T. (2016, Haziran 10). Türkiye'de Politikaların Algılanmasında Grafik Tasarımın Yeri (7 Haziran - 1 Kasım 2015 Seçimleri). *Sanatta Yeterlilik Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, s. 382.

Ayçe, M. T. (tarih yok). *İllüstrasyon Çalışmaları*.

Ayçe, M. T. (tarih yok). İllüstrasyon Çalışmaları. *Mehmet Taragay Ayçe'nin Arşivinden*.

Aydınlık Web Sitesi: <https://www.aydinlik.com.tr/haber/cin-alinin-oykusu-240327> (10 Nisan 2021)

Ayrıntı Ofset Web Sitesi: <https://ayrintiofset.com.tr/katalog-bilgi.html> (bilinmeyen tarih)

Basyolla.com Web Sitesi: <https://www.basyolla.com/blog/tasarim-elemanlari-nelerdir/> (7 Ekim 2021)

Başbuğu, Ö. (2007). Türk İllüstrasyon Sanatının Tarihsel Süreç İçerisinde Teknik ve Anlatım Olarak İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Grafik Anasanat Dalı*.

Bayaiyi Web Sitesi: <https://bayaiyi.com/albrecht-durer/> (2014)

Bayraktar, B. *Matbuu.com*. Matbuu.com Web Sitesi: matbuu.com/blog/brosur-nedir.html (17 Ocak 2017)

Bayram, Z. T. (2009). Resimli Çocuk Kitaplarının Okuma Alışkanlığı Üzerindeki Etkisi. *Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*.

BC Ajans Web Sitesi: <https://www.bcajans.com/urun/el-ilani-1000-adet/> (bilinmeyen tarih)

Becer, E. (1997). *İletişim ve Grafik Tasarım*. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.

Bellatrixbegins. *The Mahmut*. The Mahmut Web Sitesi: <https://themahmut.com/2018/08/12/helezonlu-amca-mesut-manioglu/comment-page-1/> (12 Ağustos 2018)

BilgiFili Web Sitesi: <http://bilgifili.com/renk-gruplari-nelerdir/> (22 Temmuz 2015)

Bilgin, H. (2011, Mayıs 24). 5-6 Yaş Çocuklarına Yönelik 1990-2010 Yılları Arasında Basılan Resimli Kitapların Çocuğa Görelik Kavramına Göre İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.*

Biriz Biz Serpil Art Web Sitesi: <http://biriz.biz/serpilart/guaj.htm> (bilinmeyen tarih)

BKM Kitap Web Sitesi: https://www.bkmkitap.com/elif-ciftlikte?gclid=CjwKCAjwzeqVBhAoEiwAOrEmzeKuDg4wXyX0ov0URoS_oWhw67Mwyf-V0jvH7ZsG3fW4mY5-dvBEsERoCsQYQAvD_BwE (bilinmeyen tarih)

Blogger Web Sitesi: <http://gestaltkurami.blogspot.com/2012/03/gestalt-kurami.html> (7 Mart 2012)

Bol, Y. (2010, Mayıs 17). Seramikte İllüstrasyon. *Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü.*

Box Office Türkiye Web sitesi: <https://boxofficeturkiye.com/film/moana--2011930/foto-galeri> (bilinmeyen tarih)

Boydak, B. (2020, Mart 12). Grafik Tasarımda Postmodern İllüstrasyon. *Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, s. 2020.*

Boztepe, D. K. (2015, Eylül). İllüstrasyonun Tarihsel Süreci ve Gelişimi. *Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.*

Branding Türkiye Web Sitesi: <https://www.brandingturkiye.com/kurumsal-kimlik-nedir-neden-onemlidir-kurumsal-kimlik-ogeleri-nelerdir/> (6 Kasım 2018)

Bu Ülke Web Sitesi: <http://www.buulke.com.tr/kultur-sanat/dunyanin-bilinen-ilk-halisi-turklerin-pazirik-halisi/4059> (30 Kasım 2018)

Can Çocuk Web Sitesi: <https://cancocuk.com/kitap-detay/61#:~:text=%C3%87ocuklar%20i%C3%A7in%20yazd%C4%B1%C4>

%9F%C4%B1%20ilk%20resimli,y%C4%B1%C4%B1nda%2C%20%C4%B
0stanbul'da%20yay%C4%B1mland%C4%B1. (bilinmeyen tarih)

Can, D. T. (2014). *Çocuk Edebiyatı Kuramsal Yaklaşım*. Eğitim Yayınevi.

Can, U. Webtekno Web Sitesi: <https://www.webtekno.com/turk-hava-yollari-nin-logosu-ne-anlama-geliyor-h48132.html> (2019)

Canva Web Sitesi: https://www.canva.com/tr_tr/yapma/banner/ (bilinmeyen tarih)

Causse, J.-G. (2019). *Renklerin Şaşırtıcı Gücü*. Utku, Ç. H. (çev.) İstanbul: Pegasus Yayınları.

Cicicee Web Sitesi: <https://cicicee.com/2015-yariyil-tatili-icin-cocuk-kitaplari-onerileri/> (21 Ocak 2015)

Civil Web Sitesi : <https://www.civilim.com/0-6-yas-yayinlari-mini-karton-kitaplar-seti> (bilinmeyen tarih)

CNN Türk Web Sitesi: <https://www.cnnturk.com/yerel-haberler/bursa/merkez/tarihi-milattan-onceye-dayanan-pazirik-halisi-bursada-dokunuyor-1072825> (30 Ekim 2019)

Culture.PL Web Sitesi: <https://culture.pl/tr/article/cocuk-kitaplari-retro-illustrasyonlari> (28 Ocak 2014)

Çadem Psikoloji Web Sitesi: <https://www.cadempsikoloji.com/makale/3-cocuk-gelisim-donemleri> (30 Ağustos 2015).

Çadem Psikoloji Web Sitesi: <https://www.cadempsikoloji.com/makale/23-klinik-psikolog-kimdir-klinik-psikoloji-nedir> (16 Mart 2019)

Çetin, Z., & Koyuncuoğlu, B. (2019). *İz Bırakmak çocuk, sanat ve yaratıcılık* (2 b.). Ankara: Nobel Yayınları.

Çiçek Sepeti Web Sitesi: <https://www.ciceksepeti.com/kucuk-kepce-ve-arkadasi-traktor-3-boyutlu-hikaye-kitaplari-kc2709915> (bilinmeyen tarih)

Çınar, M. Hürriyet Web Sitesi: <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/dunyanin-en-eski-halisi-turklere-ait>

41492576#:~:text=Sanat%20tarih%C3%A7ileri%20Paz%C4%B1r%C4%B1k%20Hal%C4%B1s%C4%B1'n%C4%B1n,ait%20oldu%C4%9Funu%20g%C3%B6steriyor%22%20diye%20konu%C5%9Ftu. (12 Nisan 2020)

D&R Web Sitesi: <https://www.dr.com.tr/Kitap/Caglar-Tanimadigi-Insanlarla-Bir-Yere-Gitmez/Christian-Tielmann/Cocuk-ve-Genclik/Okul-Cagi-6-10-Yas/Cocuk-Oyku-Hikaye/urunno=0000000362517> (bilinmeyen tarih)

Dekorans Web Sitesi: <https://www.dekorans.com/pop-art-512124-duz-sari-renkli-duvar-kagidi-pmu2654> (bilinmeyen tarih)

Dekorans Web Sitesi: <https://www.dekorans.com/pop-art-512119-duz-mor-renk-duvar-kagidi-pmu2649> (bilinmeyen tarih)

Demirkol, G. (2016). Türkiye'nin İlk Türkçe Mizah Dergisi: Terakki. *Gazi Akademik Bakış*, 141 - 160.

Digital Karınca Web Sitesi: <https://www.digitalkarınca.com/kurumsal-kimlik-tasarimi> (bilinmeyen tarih)

Dijital Ajanslar Web Sitesi: <https://www.dijitalajanslar.com/web-tasarimda-gorsel-hiyerarşi/> (24 Temmuz 2015)

Dirican, R., & Dağlıoğlu, H. E. (2014). 3-6 Yaş Grubu Çocuklarına Yönelik Yayımlanan Resimli Hikaye Kitaplarının Bazı Temel Değerler Açısından İncelenmesi. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 3(2), s. 44.

Dizdar, F. (2019, Haziran). 4-6 Yaş Çocuk Kitabı Tasarımlarının Ebeveyn Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*.

Durdağı, S. (2019). Ahşap Baskı . *Kendi Arşivimden*. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, İstanbul.

- Durdağı, S. (2019). Eskişehir Masal Şatosu İllüstrasyonu. *Kendi Arşivimden*. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, İstanbul.
- Dursun, N. (2013, Aralık 27). Evrimleşen Grafik İle İllüstrasyon ve Animasyon İlişkisi. *Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, s. 241.
- Düz, N. (2001). Kitap Kapağı'nda Grafik Tasarım Öğelerine ve İlkelerine Kuramsal Bir Yaklaşım . *Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Ebeveynler. (2022, Nisan). Türkiye’de 2000-2021 Yılları Arasında 3-6 Yaş Grubu Çocuklar İçin Basılan Çocuk Kitaplarındaki İllüstrasyonların Analizi. (S. Durdağı, Röportaj Yapan)
- Editors, T.-L. (2006). *What Life Was Like Among Samurai and Shoguns* . Time Life.
- Elbir, İ. (2020, Ocak 7). Grafik Tasarımda İllüstrasyon ve Resim Sanatı İlişkisi Açısından Sessiz Resimli Kitapların İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü*, s. 5.
- Elveren, K. Çin Kültür Merkezi Web Sitesi: <https://cinkultur.com/cin-resim-sanati-makale/> (19 Nisan 2013)
- Emin Yavuzer Web Sitesi: <https://eminyavuzer.com/portfoy/otel-tanitimi-brosuru/> (bilinmeyen tarih)
- eMuseum Web sitesi: <https://www.emuseum.ch/en/objects/10789/ben-anadolu--kent-oyunculari;jsessionid=B1AB40B955DF14B5E2A00DC2C239054F?ctx=139aeb60-dcc3-4269-af68-453697e16d39&idx=4> (bilinmeyen tarih).
- En Son Haber Web Sitesi: <https://www.ensonhaber.com/seyahat/turk-hava-yollari-logosunun-hikayesi> (25 Ağustos 2017)
- Eroğlu, Ö. (2017). *Çocuk ve Yaratıcılık*. İstanbul: Tekhne Yayınları.

Erol, F. Z., Elhakan, G. B., & Burulday, V. (2021). 3-6 Yaş Dönemindeki Resimli Çocuk Kitaplarının İç ve Dış Yapı Özelliklerinin İncelenmesi. *Akademik MATBUAT*, 5(1).

Ertuğrul, E. Arkeofili Web sitesi: <https://arkeofili.com/altamira-magarasinin-tarihi-oncesi-resimleri-risk-altinda/> (25 Mart 2015)

Ertuğrul, E. Arkeofili: <https://arkeofili.com/wp-content/uploads/2019/02/alta.jpg> (6 Şubat 2019)

Evruka Web Sitesi: <https://evruka.com/en/henri-de-toulouse-lautrec-kimdir/> (7 Nisan 2020).

Evvel Zaman Söylencelerim Web Sitesi: <https://evvelzamansoylencelerim.com/2017/09/08/3-6-yas-cocuklar-icin-kitap-onerileri/> (8 Eylül 2017)

Fikriyat Web Sitesi: <https://www.fikriyat.com/galeri/edebiyat/ilk-cocuk-dergisi-mumeyyiz> (24 Ağustos 2020)

Fly Free Psychotherapy Web Sitesi: <https://flyfreepsychotherapy.com/2019/07/20/gestalt-therapy/> (20 Temmuz 2019)

Ganiz, S. (tarih yok). *İllüstrasyon Çalışmaları*.

Ganiz, S. (tarih yok). *İllüstrasyon Çalışmaları. Selahattin Ganiz'in Arşivinden*.

Gedik, M. B. (2017, Ocak 16). Grafik Tasarımda İllüstrasyonun Afiş Tasarımı Üzerinden İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü*.

Gentaş Web Sitesi: <https://www.gentas.com.tr/renk/3190-siyah/> (bilinmeyen tarih)

Gizushka Web Sitesi: <https://www.gizushka.com/tasarim-harikasi-yaratici-ambalajlar/> (19 Şubat 2020)

Gökhan A. Onedio Web Sitesi: <https://onedio.com/haber/turk-grafik-sanatinin-kurucusu-ihap-hulusi-gorey-514460> (25 Mayıs 2015)

Gökhan A. Onedio Web Sitesi: <https://onedio.com/haber/turkiye-de-illustrasyon-sanatinin-ilk-uygulayicisi-ihap-hulusi-gorey-in-hayati-ve-calismalari-514460> (25 Mayıs 2015)

Grafik Bilgi Web Sitesi: <http://grafikbilgi.blogspot.com/2015/03/illustrasyon-turleri.html> (20 Mart 2015).

Gül, M. K. Kadın ve Aile Web Sitesi: <https://www.kadinveaile.com/3-6-yas-araligindaki-cocuklarimiz-ve-kitaplar/> (12 Ağustos 2018)

Gümüshan, H. (2018). Yazının Tarihsel Gelişimi Ve Bu Süreçte Yazının Çeşitli Yüzeyle Uygulanabilirliği. 6. *Uluslararası matbaa teknolojileri sempozyumu* (s. 1127-1142). İstanbul: İstanbul Üniversitesi - Cerrahpaşa.

Gürses, B. (2014, Eylül 12). Plastik Sanatlarda Resim ve İllüstrasyon. *Yüksek Lisans Tezi, Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*.

Güvenilir, T., & Şeker, Ç. (2018). II. Dünya Savaşı Propaganda Afişlerinde Kullanılan İmgelerin Göstergebilimsel Çözümlemesi “A.B.D. Örneği”. *Journal of Social And Humanities Sciences Research*, 1085-1101.

Heisenberg Twitter Hesabı: https://twitter.com/E_heisen/status/1263570295811702784/photo/1 (21 Mayıs 2020)

HepsiBurada Web Sitesi: <https://www.hepsiburada.com/dunya-klasikleri-2-cirkin-ordek-yavrusu-sesli-kitap-hans-christian-andersen-pm-ksmarteach70838> (bilinmeyen tarih)

HepsiBurada Web Sitesi: <https://www.hepsiburada.com/burada-kim-yasiyor-hareketli-kulakcikli-kitaplar-jane-wolfe-pm-kisbankasi25284> (bilinmeyen tarih)

Hürriyet Web Sitesi: <https://www.hurriyet.com.tr/egitim/sosyal-psikoloji-nedir-neyi-inceler-sosyal-psikoloji-ne-ise-yarar-42082382> (11 Haziran 2022)

ICHI PRO Web Sitesi: <https://ichi.pro/tr/tasarim-ilkeleri-gorsel-algi-ve-gestaltizm-47331647325002> (bilinmeyen tarih)

İllüstratörler. (2022, Nisan). Türkiye’de 2000-2021 Yılları Arasında 3-6 Yaş Grubu Çocuklar İçin Basılan Çocuk Kitaplarındaki İllüstrasyonların Analizi. (S. Durdağı, Röportaj Yapan)

Işık, A. Kişisel Blog Web Sitesi: <https://abdullahabdurrahman.wordpress.com/2015/01/13/akrilik-boya-resim-teknigi-alintidir/> (13 Ocak 2015).

İstanLook Pinterest Web Sitesi: <https://tr.pinterest.com/pin/393853929887442503/> (bilinmeyen tarih)

İş, K. Pinterest Web Sitesi: <https://tr.pinterest.com/kadriyeis190/yurdaer-alt%C4%B1nta%C5%9F/> (bilinmeyen tarih)

İzmir, A. Medium Web Sitesi: <https://medium.com/@atolyeizmir/i%CC%87ll%C3%BCstrasyon-nedir-a600a10b64c4> (9 Haziran 2018)

İdil Kaba Onedio Hesabı: <https://onedio.com/haber/fularlarinizi-takin-gecmisten-gelecege-ufkunuzu-genisletecek-illustasyon-teknikleri-873412> (31 Mayıs 2019)

Kabacalı, A. (1998). *Cumhuriyet Öncesi ve Sonrası Matbaa ve Basın Sanayii*. İstanbul: Cem Ofset Matbaacılık.

Kalyoncu, R. (2000, Ocak). Temel Tasarımın Modern Sanat Eğitiminde Uygulanabilirlik Düzeyi. *Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*.

Kara, C. (2004). Günümüz İllüstrasyon Sanatı. *Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü*.

Karakaş, N. (2019, Eylül 12). Gestalt Kuramının Kübizm Akımı İle Birleştirilerek Görsel Sanatlar Dersinde Uygulanması. *Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*.

Kitantik Web Sitesi: https://www.kitantik.com/product/Dogan-Kardes-Haftalik-Cocuk-Dergisi-Cilt-3-Sayi-60-18-Aralik-1967-Cizgi-Romanlar-Atestop-Ilkel-Insanlar-Yildirim-Kaptan_0z8kgltkdm0ptjg1s17 (bilinmeyen tarih)

Kitap Yurdu Web Sitesi: <https://www.kitapyurdu.com/kitap/kedim-kayboldu/515961.html> (bilinmeyen tarih)

Kitap Yurdu Web Sitesi: <https://www.kitapyurdu.com/kitap/eglenceli-bilim--gunduz-ve-gece/276820.html> (bilinmeyen tarih)

Küçük, P. D. (2017). *İstanbul Üniversitesi Biyolojik Koleksiyonları Cilt I : Botanik*. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.

Kütüphane Web Sitesi: <https://www.e-kutuphane.com.tr/yesil-nerede-kullanilir/> (2020)

Labarre, A. (1994). *Histoire du livre. Kitabın Tarihi*. Üstün, Ç. G. (çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.

Liberty Bay Books Web Sitesi: <https://www.libertybaybooks.com/book/9780241327890> (bilinmeyen tarih)

Makaleler.com Web Sitesi: <https://www.makaleler.com/kursunkalem-ve-kuruboya-teknikleri> (19 Ocak 2018)

Mardi, H. Ö. (2006). Çocuk Kitapları Reimlemede Karakter Yaratma. *Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü*.

Marka Blog Web Sitesi: <https://www.markavinci.com/katalog-nedir/> (29 Aralık 2021)

Matbaa Marketi Web Sitesi: <https://matbaamarket.com/a4-mat-mavi-pp.html> (bilinmeyen tarih)

Matbuu Web Sitesi: <https://www.matbuu.com/blog/tasarim-elemanlari.html> (28 Nisan 2021)

Mavi Boncuk Web sitesi: <http://maviboncuk.blogspot.com/2006/07/1730-tarihi-hindi-garb.html> (9 Temmuz 2016)

Mecit Ataklı Ortaokulu Web Sitesi: https://mecitatakliortaokulu.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/10/02/737017/dosyalar/2018_12/10000852_7.sYnYf_2._hafta_temel_tasarYm_elemanlarY_sunusu.pdf (2018)

Media 3M Web sitesi: <https://media3m.com/osmanli-mecmualari/> (10 Mayıs 2020)

Medya Çuvalı Web Sitesi: <https://www.medyacuvali.com/yazilar/aysen-balcincinar/tasarim-ilkeleri-oranti-ve-gorsel-hiyerarsi> (29 Mart 2018)

Medya Çuvalı Web Sitesi: <https://www.medyacuvali.com/yazilar/aysen-balcincinar/temel-tasarim-ogeleri-ton-ve-doku> (bilinmeyen tarih)

Mercan Matbaa Web Sitesi: <http://matbaanedir.com/?p=737> (19 Ekim 2018)

Mevam Psikoloji Web Sitesi: <https://www.mevampsikoloji.com/gelisim-psikolojisi-nedir/> (10 Şubat 2022)

Milliyet Web Sitesi: <https://www.milliyet.com.tr/pembenar/hazir-bulunusluk-nedir-ozellikleri-nelerdir-psikolojide-hazir-bulunuslugun-tanimi-6598818> (bilinmeyen tarih)

Milliyet Web Sitesi: <https://www.milliyet.com.tr/egitim/kurgan-nedir-tdk-sozluk-anlami-ne-demek-kurgan-kime-ait-olur-6514631> (26 Mayıs 2021)

MIM101 Temel Tasar. 3. Ders Notu. <https://avys.omu.edu.tr/storage/app/public/ayda.rasti/120616/MIM101%20Temel%20Tasar.%203.%20DERS%20NOTU.pdf> (12 Haziran 2016).

Mixer Web Sitesi: <https://www.mixerarts.com/litografi> (2020)

Moda, T. Türkiye'nin En Büyük Tekstil Sitesi:
<https://tekstilsayfasi.blogspot.com/2018/12/renk-gruplari-sicak-ve-soguk-renkler.html#:~:text=N%C3%B6tr%20Renkler,-Herhangi%20bir%20cisim&text=Siyah%2C%20beyaz%20ve%20gri%3B%20renk,siyah%20ve%20beyaz%20renkler%20kullan%C4%B1%C4%B1r.>
(bilinmeyen tarih)

Moroğlu, M. Egitimpedia Web Sitesi: <https://www.egitimpedia.com/egitimpedia-yazari-murat-moroglu-sessiz-kitaplar-uzerine> (22 Aralık 2018)

Mozart Cultures Web Sitesi: <https://mozartcultures.com/psikoloji-nedir/> (20 Mayıs 2018).

N11 Web Sitesi: <https://m.n11.com/turk-bayrak-1-sinif-alpaka-kumas-her-ebat-mevcut-tekne-yat-P398287063?magaza=evamarine> (bilinmeyen tarih)

Nadir Kitap Web Sitesi: <https://www.nadirkitap.com/rize-cayi-reklami-1952-tarihli-cizim-atif-tuna-efemera20403284.html> (bilinmeyen tarih)

Nadir Kitap Web Sitesi: <https://www.nadirkitap.com/aysecik-6-aysecik-ve-bebegi-250-kurus-kitap9842210.html> (bilinmeyen tarih)

Nadir Kitap Web Sitesi: <https://www.nadirkitap.com/aysegul-serisi-aysegul-ciftlikte-gilbert-delahaye-kitap16138018.html> (bilinmeyen tarih)

Nadir Kitap Web Sitesi: <https://www.nadirkitap.com/aysegul-serisi-inatci-kucuk-keci-gilbert-delahaye-kitap16138002.html> (bilinmeyen tarih)

Nedir.org Web Sitesi: <https://bicim.nedir.org/> (bilinmeyen tarih)

NKFU Web sitesi: <https://www.nkfu.com/iskendername-nedir-hakkinda-bilgi/> (5 Haziran 2017)

N'olmuş Web Sitesi: <https://www.nolm.us/o-kadin-aslinda-kimdi-unlu-posterin-arkasindaki-hikaye/> (7 Ocak 2015)

NotCopy. (2019). *Çocuk Gelişimi*. İstanbul: Yılmaz Basım Yayıncılık.

Original Poster Barcelona Web Sitesi: <https://www.original-poster-barcelona.com/en/tobacco-sold/8702-papier-a-cigarettes-job-1889.html>
(bilinmeyen tarih)

Öğretmenleri, A. (2022, Nisan). Türkiye’de 2000-2021 Yılları Arasında 3-6 Yaş Grubu Çocuklar İçin Basılan Çocuk Kitaplarındaki İllüstrasyonların Analizi. (S. Durdağı, Röportaj Yapan)

Öktem, E. (2012, Mayıs). Grafik Tasarım Dersi Alan Öğrencilerin, Grafik Tasarım Ve Bilgilendirme Tasarımı Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Anabilim Dalı, Resim-İş Öğretmenliği Bilim Dalı*.

Öngider, N. (2013). Anne-Baba ile Okul Öncesi Çocuk Arasındaki İlişki. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 5(4), 420-440.

Özdemir, V. SlideShare Web Sitesi: <https://www.slideshare.net/ozdemirveysel/tasarm-unsurlar-l-ve-yn> (29 Mart 2015)

Özsoy, V., & Ayaydın, A. (2016). *Görsel Tasarım Öge ve İlkeleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Pedagoglar. (2022, Nisan). Türkiye’de 2000-2021 Yılları Arasında 3-6 Yaş Grubu Çocuklar İçin Basılan Çocuk Kitaplarındaki İllüstrasyonların Analizi. (S. Durdağı, Röportaj Yapan)

Pinterest Web Sitesi: <https://tr.pinterest.com/pin/744008800936807287/> (bilinmeyen tarih)

Pinterest Web Sitesi: <https://tr.pinterest.com/pin/699746860839435491/> (bilinmeyen tarih)

Pinterest Web Sitesi: <https://tr.pinterest.com/pin/448037862927742083/> (bilinmeyen tarih)

Pinterest Web Sitesi: <https://tr.pinterest.com/pin/802696333558886748/> (bilinmeyen tarih)

Ram Nagappan Pinterest Hesabı: <https://tr.pinterest.com/pin/3588874691785888/> (bilinmeyen tarih)

Pointerior Blog Web Sitesi: <https://www.pointeriorblog.com/post/gestalt-kurami-ve-tasarim-i-lkeleri> (21 Kasım 2019)

Polat, A. Doğala Doğru Web Sitesi: <https://dogaladogru.com/dogala-dogru-spor/cocuklarda-okul-oncesi-donemde-oyun-oyynamanin-onemi> (28 Şubat 2021)

Portfolyou.com Web Sitesi: <https://www.portfolyou.com/yazilar/art-nouveau/> (31 Temmuz 2020)

Prof.Dr. Ekrem Buğra Ekinci Web Sitesi: <https://www.ekrembugraekinci.com/article/?ID=574&%C3%A7anakka-le-muharebeleri%E2%80%99nin-iki-y%C3%BCz%C3%BC> (16 Mart 2015)

Psychology info.tr Web Sitesi: <https://psikolog.info.tr/gestalt-kurami/> (bilinmeyen tarih)

Rudel, I. (2022). *Eğlenceli Bilim - Gündüz ve Gece* (18 b.). İstanbul: Türkiye İş Bankası.

Saçan, A. K. (1998). Başlangıcından Günümüze Türk İllüstrasyon Sanatı. *Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*.

Sanatın Tarihi	Twitter	Web	Sitesi:
https://twitter.com/SanatnTarihi/status/938728042821836800/photo/1 (7 Aralık 2017)			

Sanatın Tarihi	Twitter	Web	Sitesi:
https://twitter.com/SanatnTarihi/status/938717853641043968 (7 Aralık 2017)			

Sandal, L. Y. (2022, Şubat). Uzaktan Öğretim Yöntemiyle Hareketli Tipografide Gestalt Kuramı: Fenomenolojik Bir Araştırma. *Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.*

Sarı, N. (2006). Çocuk Kitapları İllüstrasyonları Üzerine Bir Araştırma Ve Bir Örneklem. *Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.*

Sayfası, T. Türkiye'nin En Büyük Tekstil Sitesi: <https://tekstilsayfasi.blogspot.com/2018/12/renk-gruplari-sicak-ve-soguk-renkler.html> (bilinmeyen tarih)

Saygılı, S. (2012). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Nesil Yayınları.

Schneider, L. (2022). *Elif Çiftlikte*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Serdar Benli Twitter Hesabı: <https://twitter.com/serdarbenli/status/1361971346427813893/photo/4> (17 Şubat 2021)

Seher Bulut Pinterest Hesabı: <https://tr.pinterest.com/pin/613193305508088248/> (bilinmeyen tarih)

Sigortacı Gazetesi Web Sitesi: <https://sigortacigazetesi.com.tr/dekorasyon-becerinizi-renk-teorisi-ile-mukemmellestirin/> (27 Haziran 2020)

Songür Dağ, E. (2015). *İllüstrasyonun İkinci Altın Çağı*. İstanbul: Grafik Tasarım Yayıncılık.

Sorubankasi.net web sitesi: <https://sorubankasi.net/paragraf-detay/grafik-sanatinda-ihap-hulusi-gorey/1173> (bilinmeyen tarih)

Stratejik Düşünce Enstitüsü Web Sitesi: <https://www.sde.org.tr/medya-haber/turkiyede-gazete-ve-dergilerin-sayisi-2016ya-gore-yuzde-23-azaldi-haberi-6052> (26 Temmuz 2018)

Sungur, N. (1997). *Yaratıcı Düşünce*. İstanbul: Evrim Yayınevi.

Şentürk, S. Medium Web Sitesi: <https://medium.com/sherpa-blog-bulten/kullan%C4%B1c%C4%B1-deneyimi-tasar%C4%B1m%C4%B1nda-bili%C5%9Fsel-psikoloji-gestalt-g%C3%B6rsel-alg%C4%B1-ilkeleri-bad4c3d59786> (14 Mart 2016)

Şimşek, G. Habertürk Ekonomi Web Sitesi: <https://www.haberturk.com/thy-nin-yaban-kazi-ne-anlama-geliyor-2196130-ekonomi> (28 Ekim 2018)

TRT 2 Twitter Web sitesi. <https://twitter.com/trt2tv/status/1257731787431669760?lang=eu> (5 Mayıs 2020).

T24 Web Sitesi: <https://t24.com.tr/haber/cin-ali-serisinin-illustratoru-selcuk-seymen-yasamini-yitirdi,972890> (18 Ağustos 2021).

Tarhan, N. (2011). *Duyguların Psikolojisi* (10 b.). İstanbul: Timaş Yayınları.

Tasarım Günlükleri Web Sitesi: <http://www.tasarimgunlukleri.com/2015/08/27/tasarimin-yapi-taslari-tasarim-prensipieri-ve-elemanlari-002/> (27 Ağustos 2015)

Tepecik, A. (2002). *Grafik Sanatlar Tarih-Tasarım-Teknoloji*. Ankara: Detay Yayıncılık - Akademik Kitaplar.

Tielmann, C. (2022). *Çağlar Tanımadığı İnsanlarla Bir Yere Gitmez*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Topoğlu, O. Web Sitesi: <https://www.oguztopoglu.com/2013/09/mesut-manioglu-cbs-boyalar-reklam-afisi.html> (bilinmeyen tarih)

Tufaner, Ç. (2015, Temmuz 8). Cengiz Aytmatov'un Eserlerinde Çocuk Psikolojisi. *Yüksek Lisans Tezi, Ardahan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*.

Türkiye Zeka Vakfı Web Sitesi: <https://www.tzv.org.tr/#/haber/366> (06 Ağustos 2018)

Uçar, N. N. (2012, Eylül 4). İllüstrasyon ve Moda. *Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, s. 17.

Uçar, T. F. (2019). *Görsel İletişim ve Grafik Tasarım*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi Yayınları.

Uğur, E. (2019). Op-Art (Optik Sanat) Akımının Görsel Algı ve Grafik Tasarım Kavramları Açısından Tanımlanması. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 231-258

Uysal, S. (2021, Haziran 30). The New Yorker Dergisinin Kapaklarında Kullanılan Vektörel İllüstrasyonların Gestalt Prensipleri Çerçevesinde İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gedik Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü*.

Üçsa Ambalaj Web Sitesi: <https://www.ucsambalaj.com/blog/tr/ambalaj-nedir-ambalaj-cesitleri-nelerdir/> (31 Aralık 2020)

Ünal, E. (2017, Temmuz 6). Türk Grafik Tasarımında Mesut Manioğlu. *Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*.

Vikipedi Özgür Ansiklopedi: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Mi%C4%9Ffer> (5 Nisan 2022)

Vikipedi Özgür Ansiklopedi: https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%87aylak_Tevfik (6 Aralık 2020)

Vikipedi Özgür Ansiklopedi: <https://tr.wikipedia.org/wiki/M%C3%BCmeyyiz> (5 Aralık 2020)

Vikipedi Özgür Ansiklopedi: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Mesnevi> (10 Temmuz 2021)

Vikipedi Özgür Ansiklopedi Web Sitesi: https://en.wikipedia.org/wiki/John_Newbery (6 Nisan 2022)

Vikipedi Özgür Ansiklopedi: https://tr.wikipedia.org/wiki/Ziya_Pa%C5%9Fa (25 Nisan 2022)

Vikipedi Özgür Ansiklopedi Web sitesi: https://tr.wikipedia.org/wiki/Charles_Perrault (19 Şubat 2021).

Vikipedi Özgür Ansiklopedi Web sitesi:
https://tr.wikipedia.org/wiki/K%C3%A2tip_%C3%87elebi (24 Haziran 2021)

Vikipedi Özgür Ansiklopedi Web sitesi: [https://tr.wikipedia.org/wiki/Diyojen_\(dergi\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/Diyojen_(dergi))
(18 Temmuz 2021)

Vikipedi Özgür Ansiklopedi Web Sitesi: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Griffon> (25
Mart 2022)

Vikipedi Özgür Ansiklopedi Web Sitesi:
<https://tr.wikipedia.org/wiki/Hal%C4%B1#:~:text=D%C3%BCnyada%20bili>
[nen%20ilk%20hal%C4%B1lar%20Orta,hal%C4%B1%20Paz%C4%B1r%C4](https://tr.wikipedia.org/wiki/Hal%C4%B1#:~:text=D%C3%BCnyada%20bili)
[%B1k%20Hal%C4%B1s%C4%B1%20olarak%20bilinmektedir.](https://tr.wikipedia.org/wiki/Hal%C4%B1#:~:text=D%C3%BCnyada%20bili) (14 Şubat
2022)

Vikipedi Özgür Ansiklopedi Web Sitesi: https://en.wikipedia.org/wiki/John_Newbery
(6 Nisan 2022)

Vikipedi Özgür Ansiklopedi Web Sitesi:
https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0%C5%9Fte_%C3%96yle_Hikayeler
(27 Şubat 2021)

Vikipedi Özgür Ansiklopedi:
https://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Les_Tr%C3%A8s_Riches_Heures_du_du
[c_de_Berry_Janvier.jpg](https://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Les_Tr%C3%A8s_Riches_Heures_du_du) (14 Nisan 2015)

Vikipedi Özgür Ansiklopedi Web sitesi:
<https://tr.wikipedia.org/wiki/%C5%9Eehname> (1 Temmuz 2021)

Vikipedi Özgür Ansiklopedi Web Sitesi:
<https://tr.wikipedia.org/wiki/Taht%C4%B1revan> (4 Mart 2021)

Vikipedi Özgür Ansiklopedi Web sitesi:
https://tr.wikipedia.org/wiki/Varka_ile_G%C3%BCl%C5%9Fah (6 Aralık
2020)

Wagenhoff, A. (2021). *İnci özür Dilemeyi Öğreniyor*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Webtekno Web Sitesi: <https://www.webtekno.com/fotografin-kesfini-saglayan-karanlik-kutu-nun-hikayesi-h116289.html> (2021)

We Heart It Pinterest Hesabı: <https://tr.pinterest.com/pin/774619204659732886/> (bilinmeyen tarih)

Wigan, M. Y. (2019). *Görsel İllüstrasyon Sözlüğü*. Uslu, M. E. (çev.) İstanbul: Literatür Yayınları.

Wikiart Web Sitesi: <https://www.wikiart.org/en/wassily-kandinsky/transverse-line-1923> (4 Ekim 2019)

Wikiart Web Sitesi: <https://www.wikiart.org/en/victor-vasarely/vega-200-1968> (bilinmeyen tarih)

Yalur, R. (2014, Ocak). 1990-2013 Yılları Arasında Afiş ve Sosyal Afişlerin Grafik Tasarım ve Teknolojik Açıdan İncelenmesi. *İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*.

Yamin, N. (2017, Eylül 24). *Nahum's Blog*. Nahum's Blog Web Sitesi: <https://nahumyamin.com/blog/el-lissitzky-in-the-light-of-the-modernist-movement/> adresinden alındı

Yavuz, E. (2018). Grafik Tasarım Eğitimi Alan Öğrencilerin Önemli Grafik Tasarımcıları ve Çalışmalarını Tanıma Düzeyi. 6. *Uluslararası Matbaa Teknolojileri Sempozyumu*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

Yavuzer, H. (2014). *Çocuk Psikolojisi* (37 b.). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (2021). *Resimleriyle Çocuk* (25 b.). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yazan Gazete Web Sitesi: <https://yazangazete.com/gundem/iste-fotografin-icadi.html> (19 Mayıs 2016)

Ye Olde Design Blog Web Sitesi:
<https://yeoldedesignblog.wordpress.com/2016/04/13/a-wee-wednesday-report-on-jules-cheret/> (3 Nisan 2016)

Yeni İş Fikirleri Web Sitesi: <https://www.yeniisfikirleri.net/yaratıcı-reklam-afisleri/>
(18 Şubat 2022)

Yeşilyurt, M. Blog Web Sitesi:
<https://yesilyurturanmerve.wordpress.com/2017/05/16/ilk-blog-gonderisi/> (16 Mayıs 2017)

Yılmaz, H. T. Oggusto Web Sitesi: <https://www.oggusto.com/lifestyle/cocuk/cocuk-kitaplari-nasil-secilmeli> (15 Nisan 2021)

Yılmaz, Ö. (2019, Eylül 20). Kültürel Mirasın Aktarımında İllüstrasyon: "Dilrüküş Hanım" İsimli Türk Halk Hikayesinde Karakter İllüstrasyonları. *Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*.

YouTube Web Sitesi: <https://www.youtube.com/watch?v=55jIk9-JfEs> (12 Aralık 2012)

YouTube Web Sitesi: <https://www.youtube.com/watch?v=JhppERhyXqQ> (8 Mayıs 2015)

YouTube Web Sitesi: https://www.youtube.com/watch?v=ykOa_J8CxYI (23 Mayıs 2016)

YouTube Web Sitesi: <https://www.youtube.com/watch?v=r4zR1B4r-mA> (19 Nisan 2017)

Yüksekokulu, K. M. Web Sitesi: <https://docplayer.biz.tr/111010453-Acik-koyu-amac-acik-koyu-karakalem-teknigi-ile-objeleri-hacimlendirmek.html> (bilinmeyen tarih)

EKLER

EK – 1 Derinlemesine Görüşme Formu

Merhaba ben Sena Durdağı,

İstanbul Arel Üniversitesi grafik tasarım yüksek lisans öğrencisiyim. “Türkiye’de 2000-2021 yılları arasında 3-6 yaş grubu çocuklar için basılan çocuk kitaplarındaki illüstrasyonların analizi” başlıklı tez çalışmam için araştırma yapıyorum. Çalışmamın amacı; 3-6 yaş grubu çocuk kitaplarının içeriğinin nasıl olması gerektiğini araştırmak, çocuk kitabı seçimi yapılırken nelere dikkat edilmesi gerektiğini incelemek, 3-6 yaş grubu çocuk kitaplarındaki illüstrasyonların nasıl olması gerektiğini incelemek ve 3-6 yaş grubu çocuk kitaplarındaki illüstrasyonların çocukların gelişim ve psikolojilerine uygun bir şekilde yapılıp yapılmadığını analiz etmektir.

Bu çalışma için ile derinlemesine görüşmeler yapıyorum. Yaptığım tüm görüşmelerde verilen bilgiler yalnızca bu çalışmada kullanılacaktır ve kişisel bilgiler tamamen gizli tutulacaktır.

Araştırmama katılmayı kabul ettiğiniz için şimdiden teşekkür ederim. Eğer sizin görüşmeye başlamadan bana sormak istediğiniz sorularınız var ise öncelikle onları yanıtlamak isterim. İzin verirsiniz sorulara başlamak istiyorum.

SORULAR

- .
- .
- .
- .
- .
- .

EK – 2 Ebeveynler İçin Hazırlanan Derinlemesine Görüşme Soruları

SORULAR

Demografik Sorular

- Yaş:
- Cinsiyet:
- Meslek:
- Eğitim:
- Medeni Durumu:
- İkamet Yeri – İl/İlçe:

Görüşme Soruları

- 1- 3-6 yaş grubu çocuğunuz için çocuk kitabı alır mısınız?
- 2- Çocuk kitabı seçerken zorluk çekiyor musunuz?
- 3- Çocuğunuz için alacağınız kitaplar için genel tercih sebepleriniz nelerdir?
- 4- 3-6 yaş grubu çocuk kitapları tercih ederken nelere dikkat ediyorsunuz?
- 5- Çocuk kitaplarının içeriğinde sizce neler olmalı?
- 6- Sizce çocuk kitaplarının konusu gerçeğe dayalı mı yoksa hayal gücüne dayalı mı olmalıdır?
- 7- Çocuk kitabı seçimlerinizde resimlemelere dikkat eder misiniz?
- 8- Resimlemelerde kullanılan renklerin hangi anlamlara geldiğini biliyor musunuz?
- 9- Seçtiğiniz 3-6 yaş grubu çocuk kitaplarında sizce metinler mi ön planda olmalı yoksa resimlemeler mi?
- 10- Çocuk kitaplarındaki illüstrasyonlar gerçeğe yakın mı olmalı, yoksa da çocuksu mu olmalı?

11- Çocuk kitapları alırken baskı kalitesine bakar mısınız?

12- Sizce ne tür renk kullanımı çocuklar için uygundur? (pastel renkler - canlı renkler)

13- Sizce sesli kitaplar çocuklar için uygun mudur?

14- Alacağınız illüstrasyon içerikli çocuk kitapları aynı zamanda boyama kitabı da olmalı mı?

15- Tarihte gerçekleşen önemli olaylar çocuk kitaplarında anlatılırken gerçekçi mi yoksa çocuksu mu resimlenmelidir? (Örneğin; Çanakkale savaşı...)

EK – 3 Anaokulu Öğretmenleri İçin Hazırlanan Derinlemesine Görüşme Soruları

SORULAR

1- 3-6 yaş grubu öğrencileriniz için çocuk kitabı seçerken zorluk çekiyor musunuz?

2- 3-6 yaş grubu öğrencileriniz için kitap seçimi yaparken nelere dikkat ediyorsunuz?

3- Çocuk kitaplarının içeriğinde sizce neler olmalı?

4- Sizce 3-6 yaş grubu çocuk kitaplarında metinler mi yoksa illüstrasyonlar mı ön planda olmalı?

5- 3-6 yaş grubu öğrencileriniz için tercih ettiğiniz kitapların illüstrasyonlarına dikkat eder misiniz?

6- Sizce 3-6 yaş grubu çocuk kitaplarındaki illüstrasyonlarda ne tür renk kullanımı olmalıdır? (canlı renkler – pastel renkler)

7- 3-6 yaş grubu çocuk kitaplarındaki illüstrasyonlar gerçeğe yakın mı yoksa daha çocuksu mu olmalıdır?

8- 3-6 yaş grubu öğrenciler için tercih ettiğiniz illüstrasyon içerikli çocuk kitapları aynı zamanda boyama kitabı da olmalı mı?

9- Sizce sesli kitaplar çocuklar için uygun mudur?

10- Sizce çocuk kitaplarının konusu gerçeğe dayalı mı yoksa hayal gücüne dayalı mı olmalıdır?

11- Çocuk kitaplarındaki illüstrasyonlarda kullanılan renklerin hangi anlamlara geldiğini biliyor musunuz?

12- 3-6 yaş grubu öğrencileriniz için kitap seçimi yaparken baskı kalitesine dikkat eder misiniz?

EK – 4 İllüstratörler İçin Hazırlanan Derinlemesine Görüşme Soruları

SORULAR

1- Kaç adet çocuk kitabı resimlemesi yaptınız?

2- Çocuk kitabı resimlemesi yaparken zorluk çekiyor musunuz?

3- 3-6 yaş grubu çocuk kitapları illüstrasyonlarında hangi tür renk kullanımının uygun olduğunu düşünüyor ve hangi tür renk kullanımını illüstrasyonlarınız da tercih ediyorsunuz? (canlı-pastel renkler)

4- İllüstrasyonlarınızda kullandığınız renklerin anlamlarını biliyor musunuz?

5- 3-6 yaş grubu çocuk kitapları illüstrasyonlarınızı renklerin anlamlarına uygun olacak şekilde mi renklendiriyorsunuz?

6- Sizce 3-6 yaş grubu çocuk kitaplarında metinler mi yoksa illüstrasyonlar mı ön plânda olmalıdır?

7- 3-6 yaş grubu çocuk kitaplarında illüstrasyonları yaparken nelere dikkat ediyorsunuz?

8- 3-6 yaş grubu çocuk kitaplarındaki illüstrasyonları daha basit bir dille mi yoksa detaylı bir şekilde mi resimlemek uygun olur ve siz bu yaş grubu çocuk kitapları için nasıl bir anlatım biçimi tercih ediyorsunuz?

9- Sizce çocuk kitaplarının baskı kalitesi, illüstrasyonların çocuklar üzerinde olan etkisinde farklılık ortaya çıkarır mı?

10- Çocuk kitaplarındaki yapacağınız illüstrasyonlara nasıl karar veriyorsunuz?

11- Çocuk kitabı illüstrasyonlarınızı ne kadar zaman içerisinde yapıyorsunuz?

12- İllüstrasyonlarını yapmanız için size gelen çocuk kitabı projelerini konusuna veya anlatım tarzına göre mi seçiyorsunuz?

13- 3-6 yaş grubu çocuk kitaplarındaki illüstrasyonlarda hangi tekniğin uygun olduğunu düşünüyor ve hangi teknikleri kullanarak illüstrasyonlarınızı yapıyorsunuz?

14- 3-6 yaş grubu çocuk kitaplarındaki illüstrasyonlarınızı daha çocuksu mu yoksa gerçeğe yakın mı yapıyorsunuz?

EK – 5 Pedagoglar İçin Hazırlanan Derinlemesine Görüşme Soruları

SORULAR

1- 3-6 yaş grubu çocuk kitaplarının içeriğinde neler olmalı?

2- 3-6 yaş grubu çocuk kitabı seçimi yaparken nelere dikkat edilmeli?

3- 3-6 yaş grubu çocuk kitaplarının konusu gerçeğe dayalı mı yoksa hayal gücüne dayalı mı olmalı?

4- 3-6 yaş grubu çocuk kitaplarında metinler mi yoksa illüstrasyonlar mı ön planda olmalı?

5- 3-6 yaş grubu çocuk kitaplarındaki illüstrasyonlarda çocuklar açısından ne tür renk kullanımı uygundur? (canlı renkler – pastel renkler)

6- 3-6 yaş grubu çocuk kitaplarındaki illüstrasyonlar gerçeğe yakın mı yoksa daha çocuksu mu olmalıdır?

7- 3-6 yaş grubu kitaplardaki illüstrasyonların, çocuklar üzerinde ne gibi etkileri vardır?

8- Tarihi olayların, çocuk kitaplarındaki resimli anlatımları çocuksu mu yoksa gerçekçi mi olmalıdır? (Örneğin; Çanakkale Savaşı)

9- Sesli kitaplar çocuklar için uygun mudur?

10- 3-6 yaş grubu çocuk kitaplarındaki illüstrasyonların çocuklar açısından önemi nedir?

11- 3-6 yaş grubu illüstrasyon içerikli çocuk kitapları aynı zamanda boyama kitabı da olmalı mı?

12- Çocuk kitaplarındaki illüstrasyonların, renklerin anlamlarına uygun olacak şekilde resimlendirilmesinin ya da renklerin anlamlarından uzak bir şekilde resimlendirilmesinin çocuklar üzerinde ne gibi etkileri vardır?

13- Ülkemizde, 3-6 yaş grubu kitapların çocuklar için en uygun olabilecek şekilde hazırlandığını düşünüyor musunuz?

14- Ülkemizde, 3-6 yaş grubu kitaplardaki illüstrasyonların çocuklar için en uygun olabilecek şekilde yapıldığını düşünüyor musunuz?

15- 3-6 yaş grubu çocuk kitaplarındaki illüstrasyonlar daha basit bir dille mi yoksa detaylı bir şekilde mi yapılmalıdır?

16- Çocuk kitaplarının baskı kalitesi çocukların ilgisini çeken bir detay mıdır?

EK – 6 Etik Kurul Onay Karar Örneği

T.C.

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ

Etik Kurul 20/05/2022 tarih ve 2022/09 No'lu

Kurul Karar Örneği

KARAR NO-11: Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Grafik Tasarımı yüksek lisans programı öğrencisi **Sena Durdağı**'na ait **“Türkiye’de 2000-2021 Yılları Arasında 3-6 Yaş Grubu Çocuklar İçin Basılan Çocuk Kitaplarındaki İllüstrasyonların Analizi”** isimli çalışması görüşüldü. **Yapılan görüşmeler sonucunda;** öğrenci Sena Durdağı'nın çalışmasının, raportörün görüşü doğrultusunda etik ilkelere uygun olduğuna katılanların oy birliği ile karar verildi.

8 ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Sena DURDAĞI

ORCID Numarası : 0000-0003-3203-761X

Öğrenim Durumu

2014 – 2019 Lisans: Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi – Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Tasarım Bölümü

2020 – 2022 Yüksek Lisans: İstanbul Arel Üniversitesi – Grafik Tasarımı Ana Sanat Dalı

